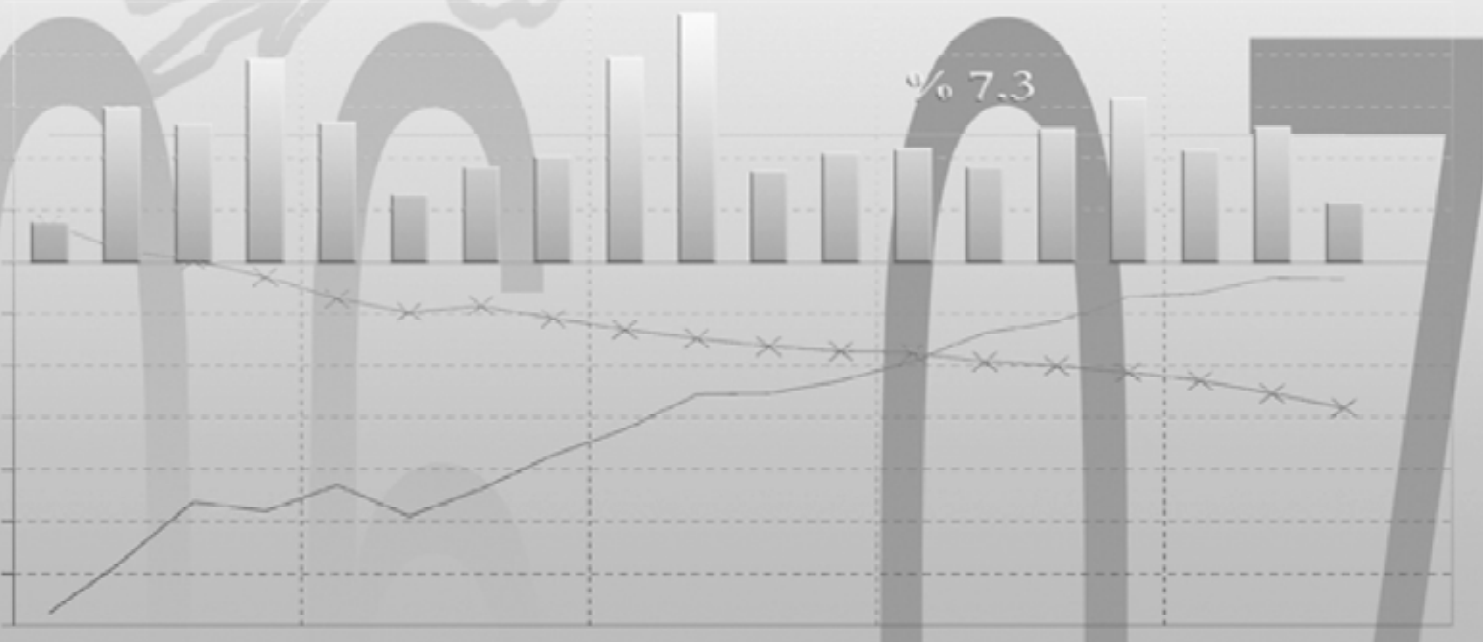

T Ü R K S A N A Y İ C İ L E R İ V E İ Ş A D A M L A R I D E R N E Ğ İ

2007 YILINA GİRERKEN TÜRKİYE EKONOMİSİ

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

2007 YILINA GİRERKEN TÜRKİYE EKONOMİSİ

Aralık 2006

(Yayın No: TÜSİAD-T/2006-12/429)

Meşrutiyet Caddesi, No: 46 34420 Tepebaşı / İstanbul
Telefon : (0212) 249 19 29 • Telefax: (0212) 249 13 50

© 2006, TÜSİAD

Tüm hakları saklıdır. Bu eserin tamamı ya da bir bölümü, 4110 sayılı Yasa ile değişik 5846 sayılı FSEK. uyarınca kullanılmazdan önce hak sahibinden 52. Maddeye uygun yazılı izin alınmadıkça, hiçbir şekilde ve yöntemle işlenmek, çoğaltılmak, çoğaltılmış nüshaları yayılmak, satılmak, kiralanmak, ödünç verilmek, temsil edilmek, sunulmak, telli/telsiz ya da başka teknik, sayısal ve/veya elektronik yöntemlerle iletilmek suretiyle kullanılamaz.

ISSN : 1300-3879

MİKADO MATBAACILIK ve Tic. Ltd. Şti.
Oto Sanayii Mah. İmam Çeşme Cad. G/47 Sokak No:6 Seyrantepe - İstanbul
Tel: (0212) 289 27 93 Faks: (0212) 289 08 96

ÖNSÖZ

TÜSiAD, özel sektörü temsil eden sanayiici ve işadamları tarafından 1971 yılında Anayasamızın ve Dernekler Kanununun ilgili hükümlerine uygun olarak kurulmuş, kamu yararına çalışan bir dernek olup gönüllü bir sivil toplum örgütüdür.

TÜSiAD, demokrasi ve insan hakları evrensel ilkelerine bağlı, girişim, inanç ve düşünce özgürlüklerine saygılı, yalnızca asli görevlerine odaklanmış etkin bir devletin varolduğu Türkiye’de, Atatürk’ün çağdaş uygarlık hedefine ve ilkelerine sadık toplumsal yapının gelişmesine ve demokratik sivil toplum ve laik hukuk devleti anlayışının yerleşmesine yardımcı olur.

TÜSiAD, piyasa ekonomisinin hukuksal ve kurumsal altyapısının yerleşmesine ve iş dünyasının evrensel iş ahlakı ilkelerine uygun bir biçimde faaliyette bulunmasına çalışır. TÜSiAD, uluslararası entegrasyon hedefi doğrultusunda Türk sanayii ve hizmet kesiminin rekabet gücünün artırılarak, uluslararası ekonomik sistemde belirgin ve kalıcı bir yer edinmesi gerektiğine inanır ve bu yönde çalışır. TÜSiAD, Türkiye’de liberal ekonomi kurallarının yerleşmesinin yanısıra, ülkenin insan ve doğal kaynaklarının teknolojik yeniliklerle desteklenerek en etkin biçimde kullanımını; verimlilik ve kalite yükselişini sürekli kılacak ortamın yaratılması yoluyla rekabet gücünün artırılmasını hedef alan politikaları destekler.

TÜSiAD, misyonu doğrultusunda ve faaliyetleri çerçevesinde, ülke gündeminde bulunan konularla ilgili görüşlerini bilimsel çalışmalarla destekleyerek kamuoyuna duyurur ve bu görüşlerden hareketle kamuoyunda tartışma platformlarının oluşmasını sağlar.

“2007 Yılına Girerken Türkiye Ekonomisi” adlı bu çalışma, 2006 Aralık ayı itibarıyla bilinen son rakamlara ve 2006 yıl sonu tahminlerine dayanılarak hazırlanmıştır. Bu çalışmada 2006 ve 2007 yılları için verilen tahminler, metin içinde aksi belirtilmedikçe, TÜSiAD tahminleridir.

Bu çalışma, TÜSiAD Ekonomik Araştırmalar Bölümü tarafından, Dr. Ümit İzmen koordinatörlüğünde Eren Ocakverdi, Onur Varol, Dilek Örnek ve Zeynep Emre tarafından hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER VE GENEL DEĞERLENDİRME.....	9
--	---

Bölüm 1

Ekonominin Genel Dengesi.....	19
Giriş.....	21
1.1 Harcamalar Yönünden Milli Gelir.....	23
1.2 Yatırım-Tasarruf Dengesi.....	27
1.3 Üretim Yönünden Milli Gelir.....	29
1.4 İstihdam, Ücret ve Maliyetler.....	32

Bölüm 2

Kamu Maliyesi.....	41
Giriş.....	43
2.1 Konsolide ve Genel Bütçe.....	44
2.2 Finansman ve Faizler.....	54

Bölüm 3

Para Politikası.....	59
Giriş.....	61
3.1 Krediler.....	64
3.2 Para Arzları.....	66

Bölüm 4

Fiyat Düzeyi.....	69
Giriş.....	71
4.1 Tüketici Fiyatları.....	73
4.2 Üretici Fiyatları.....	76
4.3 Döviz Kurları.....	78

Bölüm 5

Dış Ekonomik İlişkiler.....	81
5.1 Dış Gelişmeler.....	83
5.2 Ödemeler Dengesi.....	86

Bölüm 6

2007 Yılı Tahmin ve Beklentileri.....	99
TÜSİAD Makroekonomik Senaryo.....	107

EK TABLOLAR.....109

Tablo 1: Ekonominin Genel Dengesi (Cari fiyatlarla).....	111
Tablo 2: Ekonominin Genel Dengesi (1987 fiyatlarıyla).....	111
Tablo 3: GSMH Sektörel Büyüme Hızı.....	112
Tablo 4: Sektörlerin GSMH İçindeki Payları.....	112
Tablo 5: Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nin Büyüme Hızı.....	113
Tablo 6: Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nin Sektörel Payları.....	113
Tablo 7: Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı.....	114
Tablo 8: Sanayi Üretim Endeksi.....	115
Tablo 9: Kapasite Kullanım Oranı.....	115
Tablo 10: Enerji Üretim ve Tüketimi.....	116
Tablo 11: Elektrik Enerjisi Tüketiminin Sektörel Dağılımı.....	116
Tablo 12: Üretici Fiyatları Endeksi (Aylık %değişim).....	117
Tablo 13: Tüketici Fiyatları Endeksi (Aylık %değişim).....	117
Tablo 14: Üretici Fiyatları Endeksi (Yıllık %değişim).....	118
Tablo 15: Tüketici Fiyatları Endeksi (Yıllık %değişim).....	118
Tablo 16: Genel Devlet Toplam Gelir ve Harcamaları.....	119
Tablo 17: Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (KKBG) ve Finansmanı.....	119
Tablo 18: Konsolide Bütçe.....	120
Tablo 19: İç Borç Stoku.....	121
Tablo 20: İç Borçlanma Vade ve Faiz Yapısı.....	121
Tablo 21: Parasal Büyüklükler.....	122
Tablo 22: Toplam Mevduat (Kurumsal Sektörlere Göre).....	122

Tablo 23: Mevduat Bankalarındaki Toplam Mevduat.....	122
Tablo 24: Toplam Yurtiçi Kredi Stoku.....	122
Tablo 25: Faizler ve Döviz Kurları.....	123
Tablo 26: İnterbank Faiz Oranları.....	123
Tablo 27: Hazine Bonosu Faiz Oranları ve Vadesi.....	123
Tablo 28: Döviz Kurları.....	123
Tablo 29: İhracatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı.....	124
Tablo 30: İhracatın Ekonomik Faaliyetlere Göre Dağılımı.....	124
Tablo 31: İhracatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı.....	124
Tablo 32: İthalatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı.....	125
Tablo 33: İthalatın Ekonomik Faaliyetlere Göre Dağılımı.....	125
Tablo 34: İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı.....	125
Tablo 35: Cari İşlemler Dengesi.....	126
Tablo 36: Ödemeler Dengesi.....	126
Tablo 37: Ödemeler Dengesi (Ayrıntılı).....	127
Tablo 38: Ödemeler Dengesi (Finansman Kalemleri).....	128
Tablo 39: Dış Borç Stoku.....	129
Tablo 40: İşgücü Piyasası Temel Göstergeleri.....	130

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER
VE
GENEL DEĞERLENDİRME

TABLO I - A

Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
GSMH (1987=100) ¹	% Değişim	6.3	-9.5	7.8	5.9	9.9	7.6	6.0	5.0
Tarım		3.9	-6.5	7.1	-2.5	2.0	5.6	0.5	2.5
Sanayi		6.0	-7.5	9.4	7.8	9.4	6.5	6.5	5.2
Hizmetler		8.9	-7.7	7.2	6.7	10.2	8.2	6.8	5.4
Nüfus ²	Bin kişi	66,187	67,296	68,393	69,479	70,556	71,611	72,879	73,875
Kişi Başı GSYİH ¹	Dolar	3,018	2,163	2,695	3,468	4,291	5,074	5,349	5,559
Sabit Sermaye Yatırımları ¹	% Değişim	16.9	-31.5	-1.1	10.0	32.4	24.0	10.8	5.9
Kamu		19.6	-22.0	8.8	-11.5	-4.7	25.9	1.2	5.8
Özel		16.0	-34.9	-5.3	20.3	45.5	23.6	14.0	6.0
Toplam Tüketim ¹	% Değişim	6.3	-9.1	2.5	5.6	9.0	8.1	7.9	3.7
Kamu		7.1	-8.5	5.4	-2.4	0.5	2.4	10.0	6.0
Özel		6.2	-9.2	2.1	6.6	10.1	8.8	7.6	3.3
GSMH Defaltörü ¹	%	50.9	55.3	44.4	22.5	9.5	5.3	9.0	7.0
İşsizlik ^{1, 3}	%								
Genel		6.5	8.4	10.3	10.5	10.3	10.3	10.1	9.8
Kent		8.8	11.6	14.2	13.8	13.6	12.7	12.0	..
Kır		3.9	4.7	5.7	6.5	5.9	6.8	6.5	..
Enflasyon ⁴	%								
TÜFE (2003 = 100)		39.0	68.5	29.7	18.4	9.4	7.7	9.7	4.0
ÜFE (2003 = 100)		32.7	88.5	30.8	13.9	15.3	2.7	11.6	..
Kamu Kesimi Dengesi ⁵	GSMH'ye Oran, %								
Kamu Kesimi Dengesi		11.8	-16.4	-12.8	-9.3	-4.7	0.4	3.1	-0.2
Bütçe Açığı		10.9	17.4	14.9	11.2	7.0	1.7	0.5	2.6
KİT Borçlanma Gereği		2.1	0.4	-1.0	-0.7	-0.6	-0.2	-0.4	-0.4
Diğer		-1.2	-1.4	-1.1	-1.2	-1.7	-1.9	-3.2	-2.0
Konsolide Bütçe ⁶	milyar YTL								
Bütçe Gelirleri		33.2	51.3	75.5	100.3	110.7	138.0	171.3	188.2
Bütçe Harcamaları		47.0	81.2	117.2	140.5	141.0	146.1	175.3	204.9
Bütçe Açığı		13.7	29.8	41.7	40.2	30.3	8.1	4.0	16.7
İç Borç Stoku	milyar YTL								
Tahvil		34.4	102.1	112.8	169.0	194.2	227.0	241.9	..
Hazine Bonosu		2.1	20.0	37.0	25.4	30.3	17.8	9.6	..
Kamu Kağıtları		36.4	122.2	149.9	194.4	224.5	244.8	251.5	..
MB Avansı		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	..
Kur Farkları		0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	..
Toplam		36.4	122.2	149.9	194.4	224.5	244.8	251.5	..

1. 2006 yılı rakamları DPT 2007 yılı programı tahminleridir.

2. 2006 yılı Ekim ayı itibarıyla

3. 2006 yılı Kır ve Kent için işsizlik oranı rakamları TÜSLAD tahminleridir.

4. 2004 öncesi için TÜFE ve TEFE 1994=100

5. 2005 geçici rakamdır. 2006 gerçekleşme tahminidir. Bütçe rakamları 2006 yılına kadar konsolide, sonrasında merkezi bütçe şeklindedir.

6. 2006 yılı bütçe rakamları Merkezi bütçeyi temsil etmektedir.

* 2007 yılı DPT programı

Kaynak: DPT, TÜİK, Hazine Müsteşarlığı, Muhasebat Genel Müdürlüğü

TABLO I - B

Temel Ekonomik Göstergeler

	Birim	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007*
Bileşik Faiz Oranı	%								
Yıllık Ağırlıklı Ortalama		38.0	96.2	63.8	45.0	25.7	16.9	18.1	..
Döviz Kurları (Ortalama)	% Değişim								
Dolar		48.2	96.9	22.6	-1.0	-4.7	-5.7	6.6	..
Euro		28.7	91.0	30.5	17.7	4.9	-5.4	7.6	..
Parasal Gelişmeler (Ortalama) % Değişim									
Dolaşımdaki Para		63.7	54.0	61.4	46.8	43.9	27.4	34.0	..
M1		79.8	56.6	37.5	38.9	47.0	31.0	27.6	..
M2		59.1	56.4	36.2	29.9	41.4	30.2	33.9	..
M2Y		71.7	74.4	40.2	17.8	23.4	20.3	28.7	..
Toplam YTL Mevduat		58.9	56.7	33.6	27.8	41.2	30.7	33.9	..
Mevduat Bankaları YTL Kredileri		59.3	43.9	4.3	30.6	61.8	49.5	51.8	..
Dış Ticaret	milyon dolar								
İhracat (fob)		27,775	31,334	36,059	47,253	63,167	73,122	85,142	95,000
İthalat (cif)		54,503	41,399	51,554	69,340	97,540	116,048	137,032	149,700
Dış Açık		26,728	10,065	15,495	22,087	34,373	42,926	51,890	54,700
Ödemeler Dengesi	milyon dolar								
Cari İşlemler Dengesi		-9,819	3,392	-1,524	-8,036	-15,604	-22,824	-31,316	-30,400
Görünmeyenler Dengesi		12,140	7,125	5,759	5,974	8,274	10,692	8,618	-10,400
Dış Ticaret Dengesi		-21,959	-3,733	-7,283	-14,010	-23,878	-33,516	-39,934	-40,800
Cari İşlemler Dengesi ¹	GSMH'ye Oran, %	-4.9	2.3	-0.8	-3.3	-5.2	-6.4	-8.4	-7.4
Sermaye Hareketleri	milyon dolar								
Doğrudan Yatırımlar		112	2,855	962	1,253	1,988	8,735	18,863	13,200
Portföy Yatırımları		1,022	-4,515	-593	2,465	8,023	13,437	7,049	5,600
Uzun Vadeli Sermaye Hareketleri		4,276	-1,131	2,104	-809	6,131	13,719	26,661	..
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri		5,864	-12,693	-1,873	3,559	7,502	8,133	2,382	..
Uluslararası Rezervler ²	milyar dolar								
Merkez Bankası		19.6	18.7	26.7	33.6	36.0	50.5	60.5	..
Ticari Bankalar		11.0	10.4	10.0	9.8	16.1	16.3	27.1	..
Altın		1.0	1.0	1.3	1.6	1.6	1.9	2.2	..
Toplam		30.6	29.1	36.7	43.4	52.1	66.8	87.6	..
Dış Borç Stoku	milyon dolar								
Orta ve Uzun Vadeli		90,207	97,216	113,581	121,826	129,662	132,282	154,939	..
Kısa Vadeli		28,301	16,403	16,424	23,013	32,569	38,247	43,322	..
Toplam		118,508	113,619	130,005	144,839	162,231	170,529	198,261	..
Dış Borç Stoku ¹	GSMH'ye Oran, %								
Orta ve Uzun Vadeli		44.8	67.7	62.2	50.9	43.0	36.5	39.9	..
Kısa Vadeli		14.1	11.4	9.0	9.6	10.8	10.5	11.1	..
Toplam		58.9	79.1	71.2	60.6	53.8	47.0	51.0	..

1. Üçüncü çeyrek itibarıyla

2. 2006 yılı Aralık ayı itibarıyla Katılım Bankaları Rezervleri hariç

Kaynak: TCMB, TÜİK, Hazine Müsteşarlığı, İMKB

GENEL DEĞERLENDİRME

Ekonomide 2002-2005 döneminde aralıksız devam eden yüksek performans sonucu, tüketici ve yatırımcı güveni tesis edilmiş ve beklentilerin yeniden olumluya dönmesi sağlanmıştı. Oluşan bu olumlu havanın da etkisiyle, cari açığındaki genişleme eğiliminin yanı sıra enflasyon oranlarındaki katılık ve YTL'nin değer kazanması gibi gelişmeler göz ardı edilmiştir. Uluslararası likidite koşullarında beklenen daralmanın ve petrol fiyatlarındaki dalgalanmaların olası negatif etkileri karşısında, iç dengesizliklerin olabildiğince azaltılması gerekmektedir. Buna rağmen, 2006 yılında ekonomi politikalarında herhangi bir uyarlamaya gidilmemesi sonucunda yıl ortasında yaşanan dış şokun etkisiyle çeşitli makroekonomik dengelerde ciddi bozulmalar yaşanmıştır.

2006 yılının ilk yarısına ilişkin makroekonomik göstergeler, ekonomide büyük ölçüde 2005 yılının ikinci yarısından itibaren oluşan eğilimlerin devam ettiğini ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, 2006 yılının ilk yarısında da yüksek büyüme hızları devam etmiş ve GSYİH geçen yılın aynı dönemine oranla %7,2 oranında büyümüştür. Söz konusu dönemdeki yüksek büyümede, önceki yıllarda olduğu gibi, özel kesim tüketim ve yatırım artışları belirleyici olmuştur. Ancak bu durum, gelişmiş ülkelerdeki faiz artışlarına koşut olarak küresel likidite koşullarının daha da sıkılaşacağı yönündeki beklentilerin arttığı Mayıs ayı itibarıyla değişmiştir. Söz konusu dönemde, gelişmekte olan ülke piyasalarından değişen miktarlarda çıkış gerçekleşmiş ve bu ülkelerde finansal ağırlıklı bir dalgalanma yaşanmıştır. Ancak, bu "likidite daralması", diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla Türkiye'yi daha şiddetli sarsmıştır.

2006 yılının ortalarında uluslararası piyasalarda başlayan dalgalanmaların Türkiye'yi diğer gelişmekte olan ülkelere oranla daha fazla etkilemiş olmasının ardında yatan başlıca neden, piyasalarda izlenmekte olan ekonomi politikalarına duyulan güvenin zedelenmiş olmasıdır. Ekonomik faktörlerin yanı sıra, hükümetin kur seviyesine ve rejimine ilişkin açıklamaları, merkez bankası başkanının atama süreci ve Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili olarak başlayan tartışmalar neticesinde, siyasi risklerin gündemdeki yeri ve ağırlığı daha da artmıştır. Ekonomik programın temel unsuru olan yapısal reform

2006 yılı, ekonomik göstergelerdeki bozulma işaretlerine karşı ciddi önlemlerin geliştirilmediği bir yıl olmuştur.

Yıl ortasında yaşanan uluslararası finansal dalgalanma, diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla, Türkiye'yi daha olumsuz etkilemiştir.

Uluslararası piyasalardaki gelişmelerin, Türkiye ekonomisini daha olumsuz etkilemesi, yapısal reform sürecindeki yavaşlama ve siyasi risk algısındaki artıştan kaynaklanmıştır.

sürecinde yavaşlama ve siyasi tartışmaların tekrar gündemde yer işgal etmesi, ekonominin dış gelişmelere olan kırılganlığının artmasına neden olmuştur. Yaşanan dalgalanma sonrasında, düşük enflasyon ve yüksek büyüme süreci kesintiye uğramış ve ana eğilimden geçici de olsa uzaklaşmıştır. Beklentilerdeki bozulma, enflasyon hedefine ulaşılmasını geciktirmiş ve büyümeyi yavaşlatmıştır.

Mayıs ayına kadar olan dönemde, gerek yerli gerekse yabancı yatırımcılar açısından Türkiye için en temel iktisadi risklerden birisi cari açık olarak algılanırken, sonrasındaki dönemde buna ek olarak yapısal reformlar ile AB sürecinde süregelen motivasyon kaybı da yatırımcıların gözünde daha somut bir nitelik kazanmıştır. Diğer bir deyişle, Türkiye ekonomisinin 2002-2005 döneminde sergilediği performansta önemli rol oynayan IMF ve AB çapalarının etkisi ciddi ölçüde gerilemiştir. Her iki etkinin de en güçlü biçimde hissedildiği dönem, hiç kuşkusuz, 2005 yılıdır. Ekonomideki performansın da zirveye ulaştığı söz konusu dönemde, yapısal reform sürecinin hızlandırılması ve kapsamının genişletilmesi olanağı mevcutken, tam aksine, sürecin yavaşlaması ve hayati önem taşıyan bazı konuların ertelenmesi, bu fırsatın kaçırılmasına neden olmuştur.

Mayıs ayında başlayan oynaklığa karşın, Merkez Bankası'nın gerek faiz artırımı gerekse likiditeyi azaltmaya yönelik müdahaleleri sonucunda, yatırım ve tüketim harcamaları, takip eden dönemlerde kademeli olarak azalmıştır. Bu veriler ışığında, para politikalarının tahmin edilenden daha kısa süre içerisinde ve istenilen yönde bir etki yarattığı söylenebilir. Ancak, iç talepte gözlenen yavaşlama bütünüyle parasal koşullara bağlanamaz. Başka bir deyişle, harcamaları daraltmak üzere uygulanmış olan bir paketin bulunmayışı, iç talepte gözlenen yavaşlamanın, piyasadaki bekleyişlerin bozulması ve fiyatlarda meydana gelen ayarlamalar sonucu olduğu kanaatini doğurmaktadır. İç talepteki yavaşlamanın nedenleri bir yana, kalıcı olup olmayacağı daha fazla önem taşımaktadır. Örneğin, 2004 yılının üçüncü çeyreğinde yaşanan benzer bir gelişmenin ardından olumsuz etkiler kalıcı bir niteliğe bürünmemiş ve yılın son çeyreğinden itibaren tüm göstergeler geçmiş eğilimlerine dönmüştü.

Yapısal reformların hızının kesilmesi ve AB'ye üyelik sürecindeki yavaşlama, Türkiye ekonomisine duyulan güveni zayıflatmıştır.

Finansal dalgalanma sonrası yükselen faiz ve döviz kurlarının da etkisiyle iç talep artışı üçüncü çeyrekte önemli miktarda yavaşlamıştır.

2006 yılının üçüncü çeyreğinde gözlenen iç talep artışındaki yavaşlama, büyük ölçüde dayanıklı tüketim malı harcamaları ile özel kesim yatırımlarından kaynaklanmaktadır. Bu iki harcama grubu, belirsizlik faktörlerine en duyarlı kalemler olup, özel kesimin davranışlarını doğrudan yansıtmaktadır. Artan risk algısına paralel olarak beklenen reel faizlerin yükselerek, %13 seviyesini bile aşmasına rağmen, paranın dövize yönelmeye devam etmesi, bu kadar yüksek bir faiz düzeyinin bile tasarruf açığını kapatmak yeterli olup olmayacağı yönündeki kuşkuları artırmaktadır. Dolayısıyla, ister Merkez Bankası'nın uyguladığı politikalarından, isterse de belirsizlik ve siyasi risk algısındaki artıştan kaynaklansın, mevcut koşulların 2007 yılının ilk yarısına kadar varlığını koruyacağı ve iç talepteki nispi yavaşlama eğiliminin 2007 yılı ortalarına kadar devam edeceği düşünülmektedir.

İç talepteki yavaşlama eğiliminin 2007 yılı ortalarına kadar devam etmesi beklenmektedir.

Türkiye ekonomisine ilişkin temel göstergelere yakından bakıldığında, en belirgin sapmanın enflasyon hedefinde yaşandığı görülmektedir. 2006 başında %5 olarak hedeflenen yıl sonu enflasyonu, %9,65 olarak gerçekleşmiştir. Bu boyutta bir sapma, hiç kuşkusuz, enflasyonu düşürme sürecindeki performansın gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Bu bağlamda, hizmet fiyatlarındaki katılıkla orta vadede daha aktif bir mücadele birincil öneme sahip olmakla birlikte, enflasyon hedefleri belirlenirken bu unsurun daha fazla göz önünde bulundurulması ekonomik birimlere doğru sinyaller gönderilebilmesi açısından kısa vadede ciddi yararlar sağlayacaktır. Bununla birlikte, Türkiye ekonomisinde, fertlerin servetlerini döviz olarak tutma alışkanlıklarının halen yüksek olması nedeniyle, kurlarda yaşanan gelişmeler tüketim ve tasarruf davranışları üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır. Dolayısıyla, kur hareketlerinin geçişkenlik etkilerinin yanı sıra, talep yönlü enflasyonist etkilerinin de göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

2006 yılı hedeflerinden en ciddi sapma, enflasyon oranında yaşanmıştır.

Büyüme oranlarında yılın ikinci yarısında ciddi bir yavaşlama gözlenmekle birlikte, ilk yarıya ilişkin rakamların tahmin edilenden daha yüksek çıkması nedeniyle yıl genelinde %5 hedefinin tutturulabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, yılın son döneminde sermaye girişlerinin yeniden hızlanmasının büyüme oranında gözlenen düşüşü sınırlayıcı bir etkide bulunacağı tahmin edilmektedir. Faiz ve döviz kurlarındaki son yükselişlere rağmen 2006 yılına ilişkin genel

2006 yılında büyüme ve bütçe hedefleri tutturulurken cari denge beklenenin üzerinde bozulma göstermiştir.

bütçe rakamları oldukça iyi bir tablo çizmiş ve hedeflerle büyük ölçüde uyumlu yönde gerçekleşmiştir. Reel faizlerin yüksek seviyesini koruması nedeniyle, devlet iç borçlanma senetlerine olan talep yılın son dönemine doğru yeniden artma eğilimine girmiştir ve buna paralel olarak da YTL bir miktar değer kazanmıştır. Döviz kurlarındaki değerlenmenin dış ticaret üzerindeki etkisi sınırlı gerçekleşmiş ve yeniden artan sermaye girişlerine koşut olarak da cari açığıdaki genişleme eğilimi devam etmiştir. Bu koşullar altında, yıl genelinde cari açığın milli gelire oranının %8-%9 aralığına yükseldiği tahmin edilmektedir. Bu düzeydeki bir cari açık, hiç kuşkusuz, ekonomideki kırılganlığı daha da artırmaktadır.

Ekonomideki ana amaçlardan sapılmaması ve makro disiplinin devam etmesi halinde, enflasyondaki düşüş eğilimine ve bunun ardından da yeniden iç talep ağırlıklı bir büyüme sürecine kısa sürede geri dönülmesi olasıdır. Ancak, 2006 ortalarında yaşanan sermaye çıkışları ve sonrasında oluşan belirsizlik ortamı, ekonomideki mevcut sorunların üzerine daha dikkatli gidilmesi gerektiğinin altını bir kez daha kuvvetle çizmiştir.

Uluslararası likidite koşullarında ani bir değişme olmadığı varsayımı altında, 2007 yılında Türkiye ekonomisi, büyük ölçüde, iç gelişmelere bağlı olarak şekillenecektir. AB üyelik sürecinin kesintiye uğraması düşük bir olasılık olarak değerlendirilmekle birlikte, çapa etkisinin 2007 yılında zayıflayacağı tahmin edilmektedir. Jeopolitik kaygıların arttığı bir ortamda, ülkenin hem Cumhurbaşkanlığı seçimini hem de genel seçimleri gerçekleştirecek olması, ekonomideki yavaşlama eğiliminin ve bazı makro göstergelerdeki mevcut bozulmanın bir süre daha devam edeceği inancını yaygınlaştırmaktadır.

Mevcut eğilimlere göre, 2007 yılında özel tüketim ve özel yatırım harcamalarının çok güçlü olmayacağı tahmin edilmektedir. Öte yandan, 2007 yılının seçim yılı olduğu da göz önüne alınmalıdır. Yıl sonu bütçe ve faiz dışı fazla hedefleri tehlikeye atılmadan cari harcamaların artırılması, böylelikle, tüketim harcamalarını artırmak yoluyla iç talebin desteklenmesi gündeme gelebilecektir. Ancak, bu durum, ekonomiyi olası bir dışsal şok karşısında, kırılganlığın artmasıyla karşı karşıya bırakabilecektir. Faizlerde ve döviz kurlarında yeni bir yükseliş eğiliminin ortaya çıkması, yalnızca kamu dengesini sarsmakla kalmayacak, aynı zamanda kamunununkine denk bir dış

2007 yılının ikinci yarısından itibaren yeniden düşük enflasyon yüksek büyüme sürecine geri dönülmesi imkân dâhilindedir.

2007 yılı ekonomik hedeflerine ulaşılmasında iç konjonktürdeki belirsizlikler önemli rol oynayacaktır.

2007 yılında ekonomik büyümenin %5 hedefine uygun gerçekleşmesi beklenmektedir.

borç geri ödemesi bulunan özel sektörü de olumsuz etkileyecek ve makroekonomik dengelerin ciddi biçimde bozulmasına yol açabilecektir.

Enflasyon hedeflerinde 2006 yılında görülen sapma, sonraki yıllara ait enflasyon hedeflerine ulaşılmasını da zorlaştıracaktır. Kurlardaki ve petrol fiyatlarındaki düşüşün ve iç talepteki yavaşlamanın da etkisiyle, enflasyonun 2007 yılı genelinde düşüş eğiliminde olacağı tahmin edilmekle birlikte, yılsonu hedefinin büyük olasılıkla aşılacağı öngörülmektedir. Her ne kadar, bu koşullar faiz indirimlerine olanak tanıyacak olsa da, 2007 yılına ilişkin belirsizliklerin fazla olması nedeniyle faizlerdeki gidişatın bir süre daha mevcut eğilimini koruyacağı tahmin edilmektedir. 2006 yılında faiz oranlarında görülen yükselmenin de etkisiyle 2007 yılında genel bütçe dengesinde bir miktar bozulma olacaktır. Öte yandan cari açık, başlıca kırılganlık unsuru olmaya devam edecek ve sürdürülebilirlik tartışmaları gündemdeki yerini koruyacaktır.

Türkiye ekonomisinde iç talebe bağlı yüksek büyüme modelinin sürdürülebilirliği konusundaki endişeler artmaktadır. Sermaye, ürün ve hizmet piyasalarında küreselleşmenin ulusal ekonomiler arasındaki etkileşimi bu denli yoğunlaştırmış olduğu bir dünyada, ekonomi politikalarının bu eğilimleri dikkate alarak belirlenmesi gerekmektedir. Yüksek büyüme hızlarının sürdürülmesi açısından, küresel ekonomi koşullarında, ağırlıklı olarak iç talebe bağlı bir büyüme sürecinin belli kısıtları olacağı açıktır. Bu nedenle Türkiye, dış talepten ve doğrudan yabancı sermaye yatırımlarından daha fazla pay almasına olanak sağlayacak bir ekonomik yapıya kavuşmalıdır. Bu ise, yoğun bir yapısal reform süreci ile mümkündür.

Yapısal reform sürecinin hızı 2003'ün ikinci yarısından itibaren yavaşlamıştır. Ekonomide yapısal dönüşümü sağlayacak olan, cari açık, kayıtdışı ekonomi, bölgesel kalkınma, istihdam yaratma, teknoloji üretme gibi yapısal ve uzun vadeli bakış açısı gerektiren mevcut sorunların üzerine etkili bir biçimde gidilmesi gerekmektedir. 2006 yılına ait Katılım Öncesi Program'da "yapısal reformlar" başlığı altında yer alan hususlarda bundan sonra da gerçekleştirilecek ilerlemeler büyümenin sürdürülebilirliğini destekleyici yönde bir etki yaratacaktır.

2007 yılında, enflasyon hedefinin tutturulmasının çok güç olacağı ve cari açıkta belirgin bir iyileşme yaşanmayacağı tahmin edilmektedir.

Türkiye ekonomisinde yüksek büyüme modelinin sürdürülebilirliği yeniden sağlanmalıdır.

Tüm aciliyetine rağmen, 2007 yılında, yapısal reform sürecinde kayda değer bir canlanma beklenmemektedir.

Türkiye'nin ekonomik performansı geçmiş dönemlerle karşılaştırıldığında sıra dışı olarak nitelendirilebilecek derecede bir iyileşme göstermesine karşın, rekabet içerisinde bulunduğumuz diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla belirgin bir üstünlük sağlayacak boyuta henüz ulaşmamıştır. 2007 yılında dünya ekonomileri genelinde faizlerdeki yükselme eğilimi ve artan enflasyonist baskılar, gelişmekte olan ülkelerin mali yapıları için ciddi boyutta tehlike arz etmektedir. Dolayısıyla, bütçe ve cari işlemler dengeleri sorunlu olanlar ile enflasyon belirsizliği yüksek olan ülkeler, gelecek dönemde, önemli dış risklere maruz kalabilecektir. Önümüzdeki bir yıllık süreçte Türkiye ekonomisinin, enflasyonun daha zor öngörülebildiği ve cari açığın mevcut eğilimini sürdürdüğü bir dönemden geçeceği düşünüldüğünde, global risklere açık olacağı ortadadır.

Küresel koşulların gelişmekte olan ülkeler arasındaki rekabeti giderek daha fazla artırdığı ve karmaşık hale getirdiği göz önüne alınmalıdır. Küresel ekonominin kuralları, rekabet ortamının güçlendirilmesini ve yatırım ortamının iyileştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Diğer gelişmekte olan ülkelerin de benzer bir yaklaşım sergilediği göz önüne alındığında, bu alanlarda zaman kaybedilmeden mesafe kaydedilmesi gerektiği açıkça görülmektedir. Bu bağlamda, cari açık, işsizlik, bütçe, vs. mevcut sorun alanlarının neredeyse tümünü yatay kesmesi nedeniyle kayıtdışı ekonomi ile mücadele ve bölgesel kalkınma konularına ilişkin stratejiler öncelikli gündem maddeleri olmalıdır. 2007-2013 yıllarını kapsayan dokuzuncu kalkınma planında da altı çizilen ve öncelikli gelişme eksenini olarak belirlenen politikalara azami ölçüde bağlı kalınması büyük önem taşımaktadır.

Sergilemiş olduğu güçlü performansla rağmen, rekabet içerisinde bulunduğumuz diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla Türkiye'nin belirgin bir üstünlük sağlamadığı göz önüne alınmalıdır.

Kayıtdışı ekonomi ile mücadele ve bölgesel kalkınma öncelikli gündem maddeleri olmalıdır.

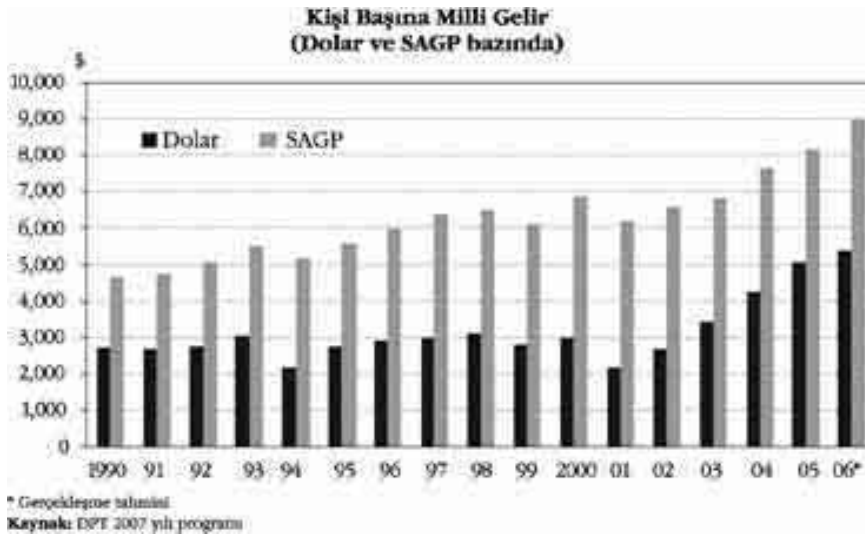
B Ö L Ü M 1

EKONOMİNİN GENEL DENGESİ

Giriş

Türkiye ekonomisi 2002 yılının ilk çeyreğinden itibaren kesintisiz bir büyüme dönemine girmiş ve 2002 yılı ilk döneminden itibaren GSYİH reel olarak yıllık ortalama %7,3 oranında artış göstermiştir. GSYİH artışının, 2002 yılından itibaren uzun dönemli ortalama büyüme hızının üzerinde seyrettiği görülmektedir. 2006 yılının birinci ve ikinci yarısındaki büyüme dinamiklerinin birbirinden farklıdır. 2006 yılının ilk yarısında da yüksek büyüme hızları devam etmiş ve GSYİH geçen yılın aynı dönemine oranla %7,2 oranında büyümüştür. Söz konusu dönemdeki yüksek büyümede, önceki yıllarda olduğu gibi, özel kesim tüketim ve yatırım artışları belirleyici olmuştur. 2006 yılının ilk altı aylık döneminde özel tüketimdeki artış %9,5 olurken, özel kesim sabit sermaye yatırımlarındaki artış %21,8 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde, iç talepteki canlılık devam etmiş ve toplam yurtiçi talep aynı dönemde %12,5 oranında artmıştır.

Türkiye ekonomisindeki büyüme süreci 2006 yılında da devam etmiştir.

2002 yılından itibaren artan verimliliğin yanı sıra, YTL'de gözlenen değerlenmenin de etkisiyle, kişi başına gelir düzeyi yükselerek 2006 yılı itibarıyla yaklaşık 5.300 dolara ulaşmıştır. Bu rakam, satın alma gücü bazında ise yaklaşık 9.000 dolara ve Avrupa Birliği ortalamasının yaklaşık %30'una karşılık gelmektedir. Bununla bir-

Satınalma gücüne göre hesaplanan kişi başına gelir düzeyi 9.000 dolara yaklaşmıştır.

likte, kişi başına gelir düzeyi bakımından AB-25 ortalamasının yarısına ulaşabilmek için, Türkiye ekonomisinin önümüzdeki on yıl boyunca yılda ortalama %7 civarında büyüme hızı yakalaması gerekmektedir. 2006 yılında ekonomik büyüme hızında gözlenen yavaşlamanın gelecek dönemde de sürmesi veya potansiyel büyüme hızının yeteri kadar yükseltilememesi halinde Avrupa ülkeleri ile mevcut gelir farkının kapanması çok daha uzun bir zaman alacaktır.

Yüksek büyüme eğilimi, gelişmiş ülkelerdeki faiz artışlarına paralel olarak küresel likidite koşullarının daha da sıkılaşacağı yönündeki beklentilerin arttığı Mayıs ayı itibarıyla değişmiştir. Gelişmekte olan ülke piyasalarından sermaye çıkışı bu ülkelerde finansal bir dalgalanma yaşanmasına neden olmuştur. Ancak, oluşan bu dalgalanmanın Türkiye üzerindeki etkisi yalnızca mali piyasalarla sınırlı kalmamış ve ekonominin genel eğiliminde de değişikliğe neden olmuştur. Diğer gelişmekte olan ülkelerle karşılaştırıldığında uluslararası piyasalarda yaşanan likidite daralmasının, Türkiye'yi daha şiddetli etkilediği görülmektedir. Cari açığın artmaya devam etmesi ve enflasyonun gidişatına yönelik belirsizlikler, kurlarda ve faiz oranlarında sert hareketlere yol açmıştır. Gelişmekte olan ülkeler arasında Türkiye'nin yüksek cari açığı, riskini artırmıştır.

Yıl ortasında yaşanan oynaklığın ardından, Merkez Bankası gerek faiz artırımını gerekse likiditeyi azaltmaya yönelik müdahalelerde bulunmuş, özel kesim yatırım ve tüketim harcamalarının artışı yavaşlamıştır. Kurlardaki hareketlere ve kredi olanaklarına duyarlılığı yüksek olan özel kesim dayanıklı tüketim harcamaları yılın üçüncü çeyreğinde gerilemiş, makine teçhizat yatırım artışları yavaşlamıştır. Söz konusu yavaşlama, ithalat rakamlarına yansımış, yılın üçüncü döneminde otomotiv ve ağır taşıt ithalatının yüksek oranda gerilediği görülmüştür. Bununla birlikte 2006 yılında, kamu harcamalarının yüksek oranda artış gösterdiği görülmektedir. 2005 yılına göre değerlendirildiğinde, kamu cari harcamalarının hızlandığı, makine teçhizat yatırımlarının ise yüksek oranda gerilediği görülmektedir. Özel tüketim harcamalarında devam etmesi

Türkiye yılın ikinci yarısında, değişen uluslararası koşullardan olumsuz etkilenmiştir.

2006 yılının ikinci yarısında özel tüketim ve yatırım harcamaları yavaşlarken, kamu tüketim harcamalarının büyümeye katkısı artmıştır.

beklenen yavaşlamaya, özel yatırım harcamalarının da eşlik etmesiyle birlikte, reel büyümenin 2007 yılında hedefin altında kalma eğiliminde olacağı tahmin edilmektedir. 2007 yılında kamu kesimi cari harcamalarının daha da artırılması gündeme gelebilecektir. Böylece, daralan iç talep, kamu tüketim harcamalarını artırmak yoluyla desteklenebilecektir. Böyle bir gelişme, yalnızca kamu dengesini sarsmakla kalmayacak, makroekonomik dengelerin de bozulmasına yol açacaktır.

Türkiye'nin maliye politikası açısından, diğer gelişmekte olan ülkelere oranla belirgin bir üstünlük sağlamadığı görülmektedir. Bütçe açığının kapatılması konusunda önemli başarılar elde edilmesine rağmen, son yıllarda tüm gelişmekte olan ülkeler, mali yapılarını düzelterek bütçe açıklarını düşürmeyi başarmışlardır. 2005 yılı sonunda 37 gelişen ekonominin ortalama bütçe açığı %3'e gerilemiştir. Uluslararası piyasalardaki olumlu havanın etkisiyle 2002-2005 döneminde sermaye girişlerinin artması, gelişmekte olan ülkelerde faiz oranlarının gerilemesine olanak sağlarken, ülke para birimlerinin de değerlenmesini sağlamıştır. Bu durum söz konusu ülkelerde, kamu bütçesi içindeki faiz harcamalarının gerilemesine yardımcı olurken, bütçe açıklarının azaltılmasındaki en önemli etkenlerden bir olmuştur.

Kamu maliyesindeki iyileşme, diğer gelişmekte olan ülkelerde de görülmektedir.

1.1 Harcamalar Yönünden Milli Gelir

Toplam yurtiçi hasılanın %65'ini oluşturan özel kesim tüketimi, 2006 yılında da büyümeye devam etmiştir. 2006 yılının ilk dokuz ayında gıda-içki harcamaları ve dayanıklı tüketim malı harcamalarındaki artışlar sırasıyla %3,1 ve %6,3 olarak gerçekleşirken, özel tüketim harcamalarındaki toplam artış %6,3 olmuştur. Kriz sonrası dönemde kişi başına gelirin artması ve yılda ortalama 500 binin üzerinde istihdam yaratılması, özel tüketim harcamalarının canlanmasına olanak sağlarken, faiz oranlarındaki gerileme ve finansal piyasaların tüketiciye dönük kaynaklarını artırması özellikle dayanıklı tüketim malı talebinin yükselmesine olanak sağlamıştır. 2006 yılının ilk yarısında da bu eğilimini koruyan özel tüketim harcamaları, yılın ikinci yarısından itiba-

Özel tüketim harcamalarındaki yüksek artış devam etmiştir.

ren yavaşlama eğilimine girmiştir. Mayıs-Haziran aylarındaki oynaklığın ardından, kur ve faize duyarlı harcamaların gerilemesi toplam harcamaları olumsuz etkilemiştir.

Yılın ilk yarısında %9,5 oranında artan özel kesim tüketim harcamaları, yılın üçüncü döneminde yalnızca %1,3 oranında yükselmiştir. Buradaki en dikkat çekici gelişme, dayanıklı tüketim malı harcamalarının beklenenin üzerinde gerilemiş olmasıdır. İthalattaki gelişmeler ile birlikte ele alındığında, dayanıklı tüketim mallarına yapılan harcamalardaki yavaşlamada, otomobil talebinde yaşanan gerilemenin etkili olduğu görülmektedir. İlk altı aylık gelişmelerin aksine, üçüncü çeyrek itibarıyla binek otomobili ithalatı geçen yılın aynı dönemine kıyasla hızla gerilemiştir. Yılın ilk yarısında reel olarak %50 oranında artan otomobil ithalatı, yılın üçüncü döneminde %32 oranında gerilemiştir. Otomobil dışında kalan dayanıklı tüketim malları talebindeki yavaşlama daha yumuşak olmuştur. Otomotiv dışı dayanıklı tüketim malı ithalatı, yılın ilk yarısında reel olarak %21 oranında artarken, üçüncü çeyrekte %9 oranında gerilemiştir. Yarı dayanıklı ve dayanıksız tüketim malı harcamalarında bir yavaşlama görülmezken, bu ürün gruplarının ithalatındaki artış ise aynı hızda devam etmektedir.

Yıl ortasında yaşanan oynaklık nedeniyle özel tüketim harcamalarının hızı kesilmiştir.

GSYİH (yıllık % değişim)	2002	2003	2004	2005	2006 İlk Dokuz Ay	2006 3. Çeyrek
Özel Tüketim	2.1	6.6	10.1	8.8	6.3	1.3
Gıda, içki	1.1	4.1	2.8	8.2	3.1	-1.1
Dayanıklı tüketim malları	2.1	24.0	29.7	15.0	6.3	-8.9
Yarı dayanıklı ve dayanıksız tük. mal.	3.0	2.1	18.8	12.9	18.5	20.9
Kamu Tüketimi	5.4	-2.4	0.5	2.4	14.2	15.4
Maaş, ücret	0.7	0.8	1.2	0.8	1.9	1.9
Diğer cari	10.8	-5.9	-0.2	4.3	33.4	32.3
Özel Yatırım Harcamaları	-5.3	20.3	45.5	23.6	18.8	13.0
Makine teçhizat	-4.4	46.1	60.3	21.4	15.5	-4.8
İlana inşaatı	-14.9	-11.4	15.3	29.9	27.1	28.7
Kamu Yatırım Harcamaları	8.8	-11.5	-4.7	25.9	-2.2	-5.6
Stok Değişimleri	-	-	-	-	-	-
İhracat	11.1	16.0	12.5	8.5	4.3	5.7
İthalat (-)	15.8	27.1	24.7	11.5	6.6	1.7
GSYİH	7.9	5.8	8.9	7.4	5.6	3.4
İÇ TALEP (Stoklar Hariç)	1.7	6.5	14.1	12.1	9.3	4.2

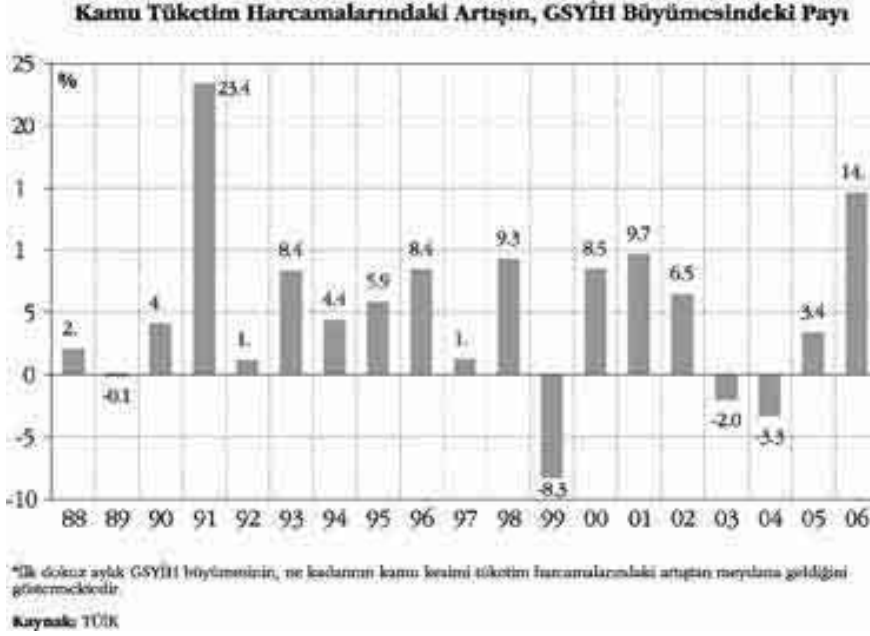
Kaynak: TÜİK

Son dört yıllık süreçte, reel faiz ve enflasyonun öngörülebilir seviyelere gerilemesi, risk priminin azalması ve kurların istikrarlı seyri, makine-teçhizat harcamaları başta olmak üzere, özel sektör yatırım harcamalarının artmasına olanak sağlamıştır. Kurlarda ve faiz oranlarında yaşanan artışın sermaye maliyetini yükseltmesi ve geleceğe yönelik belirsizliklerin artması, özel kesim yatırım harcamalarının yavaşlamasına yol açmıştır. Özel kesim yatırımları yılın ilk yarısında %22 oranında artarken, üçüncü çeyrekte artış %13 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu yavaşlama, esas olarak makine-teçhizat yatırımlarındaki gerileme nedeniyle gerçekleşirken, inşaat harcamalarında ise böyle bir gelişme yaşanmamıştır. Makine-teçhizat harcamalarının büyük bir kısmı niha-i ürün olarak ithal edilen yatırım malları ve yatırım malı üretiminde kullanılan ara malı ithalatıyla karşılanmaktadır. Yılın ilk yarısında %20 artan özel kesim makine teçhizat harcamaları, ithalatın kısılmasıyla beraber yılın üçüncü çeyreğinde %4 artmıştır. Yılın ilk yarısında, yatırım malı ithalatı miktar olarak %16 artarken, üçüncü çeyrekteki artış hızı %1'e gerilemiştir. İthalattaki bu gerileme, yatırım malı olarak sınıflandırılan taşımacılık araçlarındaki gerilemeden kaynaklanmaktadır. Taşımacılık araçları çıkarıldığında, yatırım malı ithalatında daha ılımlı bir yavaşlamanın yaşandığı görülmektedir.

Kurlardaki yükseliş ve beklentilerdeki bozulma nedeniyle özel kesim makine-teçhizat yatırımları yılın ikinci yarısında yavaşlamıştır.

2005 yılının tam aksine 2006 yılında, kamu kesiminin milli gelire katkısının neredeyse tamamı tüketim harcamalarından gelmektedir. Diğer bir deyişle, 2006 yılının ilk dokuz aylık döneminde kamu kesimi tüketim harcamaları %14 oranında artmış ve aynı dönemdeki toplam yurtiçi hasıla artışının %15'i tek başına kamu kesimi tüketim harcamaları tarafından sağlanmıştır. Dokuz aylık kamu tüketim harcamalarındaki artışın, yine dokuz aylık GSYİH artışının ne kadarını oluşturduğuna yıllar itibarıyla bakıldığında, 2006 yılındaki payın 1991 yılından itibaren en yüksek seviyeye ulaştığı görülmektedir. Kamu tüketimindeki söz konusu artış, maaş ve ücret ödemelerinin dışında, tamamıyla kamunun cari harcamalarındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Yılın dokuz ayında, kamu kesimi maaş ve ücret harcamaları %2 oranında artarken, cari harcamalardaki artış %33 olarak gerçekleşmiştir.

Kamu tüketim harcamalarındaki artış dikkat çekicidir.

Kamu kesimi yatırımları ise yılın ilk dokuz aylık döneminde, geçen senenin aynı dönemine oranla %2 oranında gerilemiştir. Altyapı yatırımlarında ılımlı bir artış yaşanmasına rağmen, makine teçhizat yatırımlarının aynı dönemde %25 azalması, toplam kamu yatırımlarının gerilemesine yol açmıştır. Kamu kesimi sabit sermaye yatırımları sektörler itibarıyla incelendiğinde ise, enerji, tarım, ulaştırma, konut, sağlık ve eğitim sektörlerine yapılan yatırımların toplam kamu yatırımları içindeki payının azaldığı görülmektedir. 2007 yılı programına göre; 2006'da bu sektörlerde yapılacak yatırımların, 2005 yılına göre gerilemesi beklenmektedir.

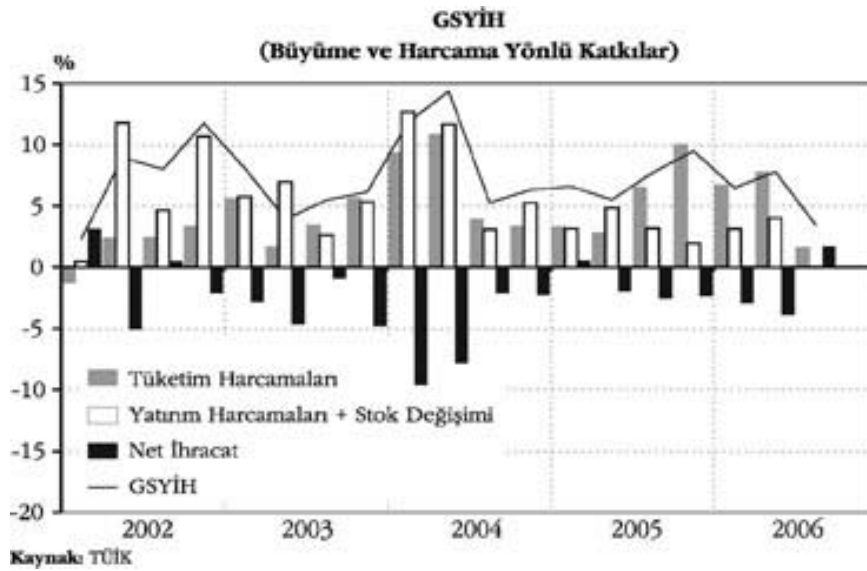
2002-2005 döneminde, faiz dışı fazla politikası sonucunda, faiz ödemelerinin bütçe içindeki payı azalmıştır. Ancak 2006 yılında, cari harcamalar yüksek oranda artarken, faiz dışı harcama hedeflerine ulaşmak amacıyla yatırım harcamaları kısılmıştır. 2007 yılında kamu kesimi faiz giderlerinin yükseleceği ve faiz dışı harcama artışının büyüme hedefinin oldukça üzerinde olduğu düşünüldüğünde, kamu maliyesinde şimdiye kadar elde edilmiş iyileşmede bozulma ortaya çıkacağı görülmektedir.

Kamu kesimi yatırım harcamaları azalmıştır.

Kamu tüketimindeki artışın yatırım harcamalarındaki kesintiler ile finanse edilmesi uzun dönemli büyüme performansı açısından olumsuz bir gelişmedir.

Dış ticaret dengesi yılın dokuz aylık döneminde büyümeye 1,3 puan negatif katkıda bulunmuştur. Yılın ilk yarısında, iç talepteki ve üretimdeki canlılık aramalı ve yatırım malı ithalatını artırmıştır. Böylece, yılın ilk dönemindeki toplam ithalat miktarındaki artış ihracat miktarındaki artışın üzerine çıkmıştır. Yılın ilk yarısında ithalat %8,9 oranında artarken, ihracat artışı %3,4 olarak gerçekleşmiştir. Kur artışlarının etkisiyle yılın üçüncü döneminde, ihracat artışı ithalatın üzerinde gerçekleşmiş ve dış talep büyümeye pozitif katkıda bulunmuştur. Yılın üçüncü döneminde, otomobil ve yatırım malı olarak sınıflandırılan taşımacılık araç ithalatındaki gerileme ithalat artışını sınırlamıştır. Ancak, ihracat-üretim-ithalat ilişkisi nedeniyle dış ticaret açığı hem büyüklük hem de milli gelire oran olarak artma eğilimine devam etmektedir.

Dış talep büyümeye negatif katkı yapmaya devam etmektedir.

1.2 Yatırım-Tasarruf Dengesi

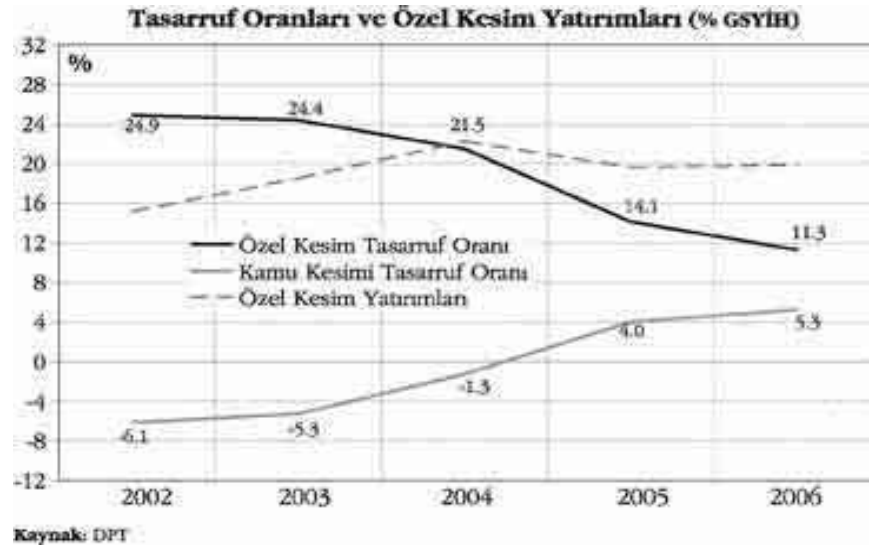
2002 yılında %24,9 olan özel kesim tasarruf oranının, 2006 yılı sonunda %11,3'e gerilediği tahmin edilmektedir. 2002 yılından itibaren özel kesim tüketim harcamalarının artması, özel kesim tasarruflarını olumsuz etkilemiştir. Bununla birlikte, yatırım harcamaları artmaya devam ederken, özel yatırımların milli gelir içindeki payı

Özel kesim tasarruf oranının milli gelire oranı yıllar itibarıyla gerilemektedir.

değişmemiştir. Tasarruf oranının azalırken, yatırımların mevcut seyrinde devam etmesi, özel kesimin kaynak ihtiyacının artmasına yol açmış ve cari açığın genişlemesine neden olmuştur. Ancak, sürdürülebilir ve yüksek büyüme oranlarının sağlanabilmesi için yatırımlara devam edilirken, tasarrufların artırılmasına çalışılmalıdır.

Yıllar itibarıyla, kamu kesiminin toplam gelirden aldığı pay artmakta, buna karşılık özel kesimin ise azalmaktadır. 2002 yılında kamu kesimi harcanabilir gelirin milli gelire oranı %6 iken, bu oran 2006'da %18 ulaşması beklenmektedir. 2002 yılından bu yana artan harcanabilir gelirin de etkisiyle, kamu tasarrufları yüksek bir artış eğilimine girmiştir. Bu dönem içinde kamu tüketimi çok fazla değişmezken, kamu harcanabilir gelirlerindeki artışın tümü tasarrufa gitmiştir. 2002'de milli gelirin %6'sı kadar tasarruf açığı veren kamu kesiminin 2006 yılında %5,3 oranında fazla vermesi beklenmektedir. Ancak, özel kesim kaynak ihtiyacının tamamı, kamu tasarrufları ile karşılanamamakta ve dolayısıyla da dış kaynak ihtiyacı artmaktadır.

Mali disiplinin kamu tasarrufları üzerindeki olumlu etkisi dikkat çekici boyuttadır.

1.3 Üretim Yönünden Milli Gelir

Sanayi sektörü katma değeri, ihracata yönelik üretim artışının yanı sıra, ilk yarıdaki canlı iç talep ve inşaat sektörünün geriye bağ etkisiyle 2006 yılının ilk üç çeyreğinde ortalama %7,3 oranında artış göstermiştir. İmalât sanayii alt sektörleri incelendiğinde, yılın ilk on ayında, tekstil ve giyimde üretim azalırken, taşıt araçları sektörü ile makine ve teçhizat üretiminin istikrarlı olarak artmaya devam ettiği görülmektedir. 2004 yılından itibaren, üretim miktarının gerilediği tekstil sektöründe, 2006 yılının ikinci ve üçüncü çeyreğinde üretim artışının pozitifte döndüğü görülmektedir. Kur artışının getirdiği kısmi rekabet avantajı ile birlikte sektör ihracatı ve dolayısıyla üretimi yılın ikinci ve üçüncü döneminde yeniden canlanmıştır. Sektör üretimi yılın ikinci ve üçüncü döneminde sırasıyla %0,1 ve 3,6 oranında artmıştır. Ancak, sektörün emek-yoğun olması, emek ücretlerinin çok düşük olduğu Uzak Doğu Ülkeleri ve Çin ile olan rekabeti zorlaştırmaktadır. Bu nedenle, yerli paranın değer kaybetmesi yalnızca kısa süreli bir kısmi rekabet avantajı sağlamaktadır.

Sanayi sektöründeki katma değer artışı ilk üç çeyrekte %7,3 olmuştur.

Sanayi Üretimi Yıllık (% artış)	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*
Toplam Sanayi	6.1	-8.7	9.5	8.7	9.9	5.3	5.8
Madencilik Sektörü	-2.7	-8.5	-8.8	-2.9	2.7	16.2	5.2
Elektrik, Gaz Ve Su Sektörü	7.3	-1.8	5.4	8.5	6.8	7.6	8.5
(100.0) İmalat Sanayi Sektörü	6.4	-9.5	10.9	9.3	10.4	4.7	5.5
(14.48) Kok köm., rafine petrol ür. im.	-11.5	6.1	9.0	3.1	-4.7	-0.1	0.7
(10.88) Tekstil ürünleri im.	10.0	-5.0	12.5	2.1	-1.5	-11.8	-1.8
(10.64) Gıda ürünü. ve içecek im.	3.7	-2.3	2.8	7.7	-0.4	6.0	6.9
(10.34) Kimyasal madde ürünleri im.	9.1	-12.6	14.2	8.8	16.1	5.5	10.5
(8.90) Ana metal sanayi	3.7	-4.9	10.0	11.9	11.6	3.4	10.8
(6.85) Metalik olmayan min. mad. im.	7.6	-15.0	10.8	10.1	9.3	10.1	7.7
(6.27) Taşıt araçları ve karoseri im.	47.8	-45.2	27.1	47.7	53.2	9.6	8.4
(5.76) Makina ve teçhizat im.	6.7	-20.5	21.3	22.5	31.1	1.2	19.8
(5.42) Giyim eşyası im.	6.6	-3.1	3.3	1.8	3.7	-12.6	-4.7
(3.41) Plastik, Kauçuk	14.7	-2.9	12.3	15.7	12.7	19.8	-13.1
(3.39) Metal Eşya	-2.0	-13.2	0.6	3.2	9.7	31.6	5.9
(3.22) Elektrikli makina teçhizat	4.7	-16.3	11.5	2.8	-4.2	16.7	32.0
(1.49) Radyo, TV haberleşme cihazları	22.1	-9.0	51.1	19.5	35.0	4.8	-16.0

* 2006 yılı Ocak-Ekim dönem ortalaması aynı dönem için 2005 yılıyla karşılaştırılmıştır.
Parantez içindeki sayılar sektörün imalat sanayi içindeki payını göstermektedir.

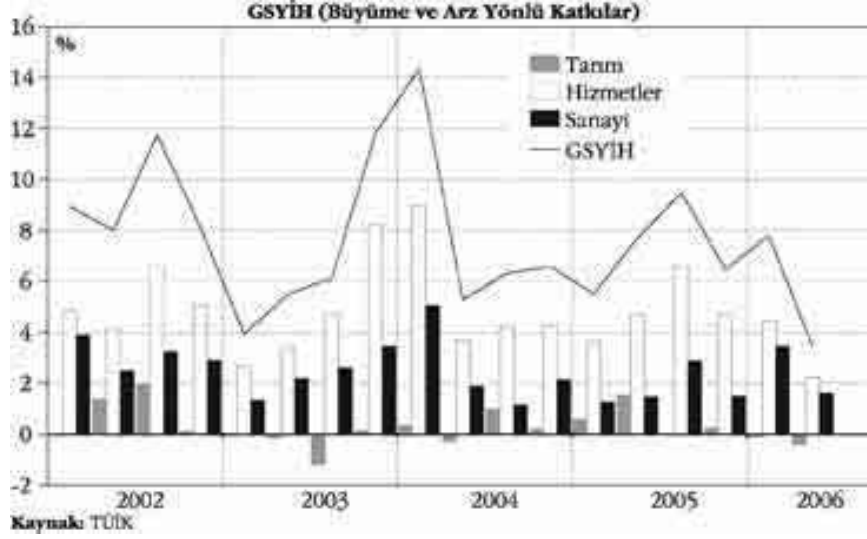
Kaynak: TÜİK.

Taşıt araçları sektöründeki üretimin, ihracat artışına paralel olarak yılın ilk on ayında ortalama %8,4 oranında arttığı görülmektedir. Sektörün yılın ikinci ve üçüncü dönemindeki reel ihracatı, geçen senenin aynı dönemlerine oranla sırasıyla %18 ve 23 oranında artış göstermiştir. İç piyasaya yapılan satışların gerilemesine rağmen, ihracat artışları sektör üretimini desteklemiştir. Benzer bir şekilde, makine-teçhizat sektöründeki üretim, ihracat artışına paralel olarak 2006 yılı genelinde yüksek oranda artmaktadır. Yılın ikinci yarısından itibaren, makine teçhizat yatırımlarındaki artışın azalmasına rağmen, sektördeki üretim yılın ilk on ayında %20 oranında artış gösterirken, aynı dönemde sektörün reel ihracatı %14 yükselmiştir. Sektörde, çalışılan saat başına verimliliğin yılın üç çeyreğinde ortalama %16 artması ve reel ücretlerin gerilemeye devam etmesi, üretim ve ihracat artışını desteklemektedir. Ana metal ve kimyasal madde sektörlerindeki üretim, yine ihracata paralel olarak yıl genelinde artmaya devam etmiştir. Yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde (Nisan-Eylül dönemi) geçen senenin aynı dönemine oranla reel ihracat artışı ana metal sanayinde %26, kimyasal madde sektöründe %15 olarak gerçekleşmiştir. İmalât sanayii alt sektörlerindeki üretim seviyesi ihracatın gelişimine göre belirlenecektir.

Kurlardaki yükseliş ihracatçı sektörleri olumlu etkilemiştir.

Hizmet sektörleri katma değeri 2006 yılının ilk üç çeyreğinde %6,2 oranında artmıştır. Yılın ilk yarısında, hizmet sektörleri katma değer artışı ortalama %7,4 oranında gerçekleşmiş, ancak üçüncü çeyrekte bu artış %4,1'e gerilemiştir. Hizmetler sektörünün büyümeye katkısının azalmasında ticaret ile ulaştırma ve haberleşme sektörlerindeki yavaşlama etkili olmuştur. Söz konusu iki sektörün milli gelir hesapları içerisinde, ortalama olarak %37 gibi yüksek bir paya sahip olması, bu sektörlerdeki yavaşlamanın büyüme oranlarını doğrudan etkilemesine yol açmaktadır. İç talebin önümüzdeki dönemde daha da yavaşlayacağı düşünüldüğünde, bu sektörlerin büyümeye katkısının azalması beklenmektedir.

Hizmet sektörleri, iç talebin yavaşlamasından olumsuz etkilenmektedir.

Yaklaşık beş yıllık bir daralma döneminin ardından, 2004 yılında toparlanmaya başlayan inşaat sektörü, 2006 yılının ilk dokuz ayında %20,1'lik büyüme ile en yüksek artış gösteren sektör olmuştur. Yurtiçi hasıla içindeki payı küçük olmasına karşın, inşaat sektörünün içerdiği alt mamullerin çeşitliliği nedeniyle sanayi sektörleriyle olan geri bağlantıları göz önünde tutulduğunda, sektör üretiminin dolaylı olarak da büyüme katkı sağladığı görülmektedir.

İnşaat sektörü canlılığını korumaktadır.

Tarım sektöründe yaratılan katma değer, ilk dokuz aylık dönemde %1,2 oranında gerilemiştir. 2005 yılında tarımdan ayrılan işgücünün, 2006'nın ilk dokuz aylık döneminde geri döndüğü ve sektörde ciddi bir istihdam artışının yaşandığı görülmektedir. Sektörde, istihdam artışı yaşanmasına rağmen, katma değer gerilemesi, sektördeki verimlilik seviyesinin azaldığına işaret etmektedir. Üretim ve verimlilik seviyesindeki bu azalmaya paralel olarak, gıda fiyatları aynı dönemde %9,3 oranında artmıştır. Bu nedenle, tarım ve gıda fiyatları, dezenflasyon süreci açısından ciddi tehlike yaratan unsurlar haline gelmiştir. Tarım sektöründeki katma değer artışı ağırlıklı olarak bitkisel üretimden kaynaklanmaktadır. İşletmelerin küçük ve parçalı oluşu, pazarlama sorunları ve üretici örgütlenmesinin düşüklüğü gibi yapısal sorunlar, sektördeki verimlilik ve üretim düzeyinin yükselmesini engellemektedir.

Tarım sektörü üretimi gerilemektedir.

GSMH (yıllık % değişim)	2002	2003	2004	2005	2006 İlk Dokuz Ay	2006 3. Çeyrek
Tarım	6.9	-2.5	2.0	5.6	-1.2	-2.0
Sanayi	9.4	7.8	9.4	6.5	7.3	6.4
İnşaat	-5.6	-9.0	4.6	21.5	20.1	20.0
Ticaret	11.0	8.1	12.8	7.4	5.9	3.7
Ulaştırma ve Haberleşme	6.0	8.4	6.8	8.8	3.0	0.9
Mali Kuruluşlar	-7.1	-6.3	1.1	-0.2	0.7	1.5
Konut Sahipliği	1.8	1.4	1.8	1.5	2.1	2.2
Serbest Meslek ve Hizmetler	7.4	5.2	8.0	7.4	4.2	3.4
Sektörler Toplamı	7.5	5.1	8.2	7.3	5.4	3.5
Devlet Hizmetleri	0.7	0.8	1.2	0.8	1.9	1.9
Kar Amacı Olmayan Kuruluşlar	0.6	-1.0	0.2	-0.2	0.7	0.2
İthalat Vergisi	24.7	22.6	26.2	12.2	10.4	3.2
GSYİH	7.9	5.8	8.9	7.4	5.6	3.4
GSMH	7.9	5.9	9.9	7.6	5.7	3.0

Kaynak: TÜİK

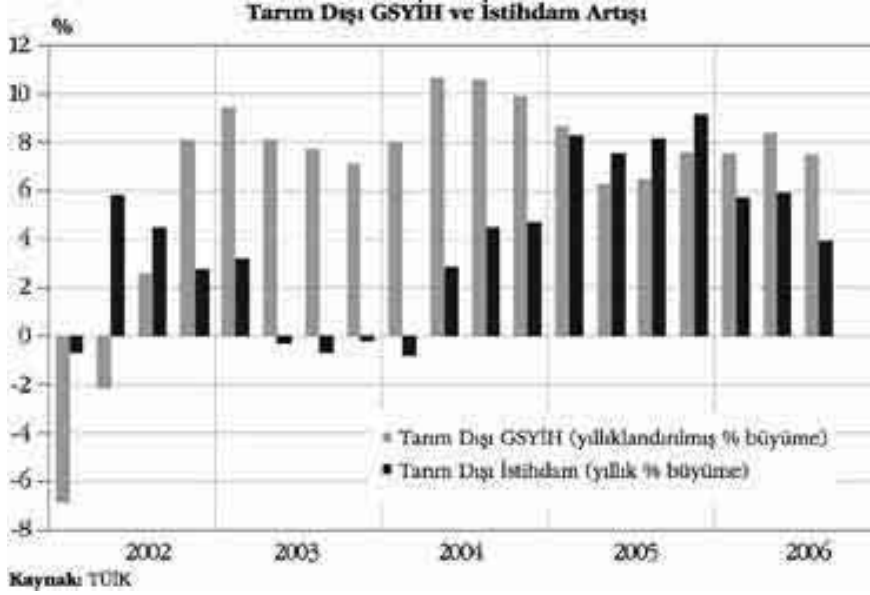
1.4 İstihdam, Ücret ve Maliyetler

2002-2006 üçüncü çeyreğini kapsayan dönemde GSYİH ortalama %7,3 büyürken, tarım dışı sektörlerde katma değer artışı ortalama %8 olmuştur. Aynı dönemde tarım üretiminin toplam yurtiçi üretimindeki payı ortalama %11 iken, toplam istihdam içindeki payı %33 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı sektörlerdeki istihdam artışı, 2004 yılından itibaren istikrarlı bir şekilde devam etmektedir. Yılın ilk üç dönemi bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında, tarım dışındaki istihdamın ortalama %5 artarak 789 bin kişilik ek istihdam sağlandığı ve işsiz sayısının 53 bin kişi azaldığı görülmektedir. 2004 yılından itibaren iç talepteki canlılığa paralel olarak, istihdam artışı hizmetler sektöründe yoğunlaşmaktadır. Yılın ilk dokuz ayında yaratılan istihdamın %74'ü (584 bin kişi) hizmetler sektöründe gerçekleşmiştir. Ekonomide beklenen yavaşlamayla birlikte, hizmet sektörlerinde ve dolayısıyla tarım dışında yaratılan istihdam artışının da önümüzdeki dönemde yavaşlaması beklenmektedir.

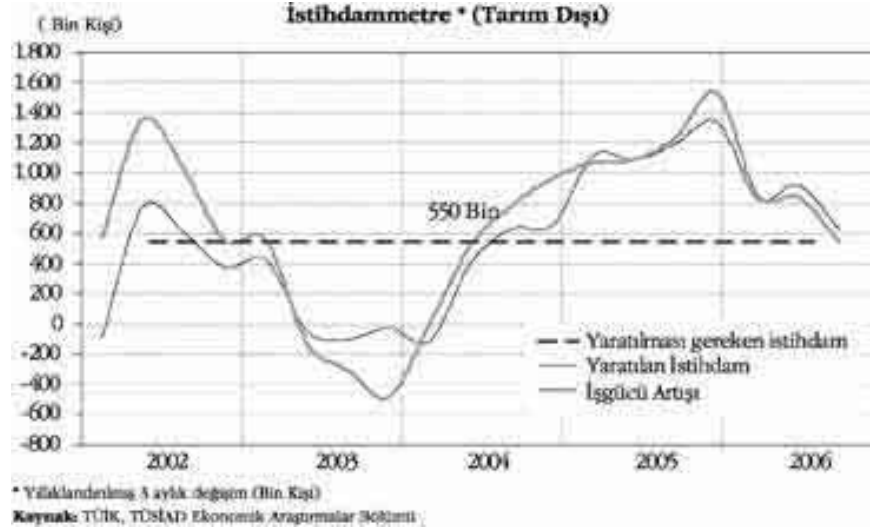
2006 yılının üçüncü döneminde tarım dışı istihdam, geçen yılın aynı dönemine oranla 622 bin kişi artış göstermiştir. Bununla birlikte aynı dönemde işgücüne katılım 521 bin kişi artarken; işsiz sayısı 101 bin kişi azalmıştır. Yılın üçüncü döneminde tarım dışı işsizlik oranı, geçen senenin aynı dönemine oranla 0,9 puan gerileyerek %12 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışı istihdam rakamları

İstihdam artışı tarım dışı sektörlerde yavaşlamaktadır.

Hizmet sektörlerinde yaratılan istihdam azalma eğilimine girmiştir.

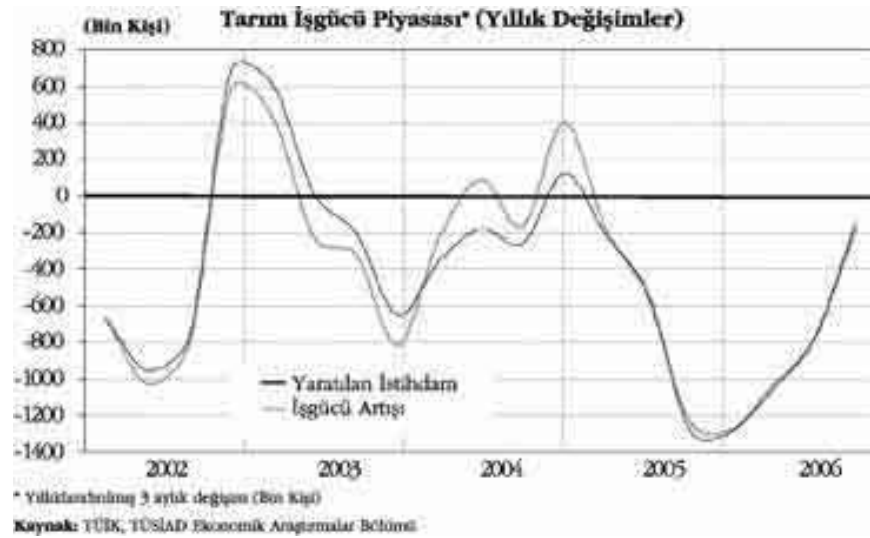

ekonomik faaliyete göre incelendiğinde, sanayi ve hizmet sektörlerinde yaratılan istihdam artışının yılın üçüncü çeyreğinde yavaşladığı görülmektedir. Geçen yılın aynı dönemine oranla sanayi sektöründeki artış %3 (126 bin kişi), hizmetler sektöründeki artış ise %4 (496 bin kişi) olarak gerçekleşmiştir. Türkiye ekonomisinde tarım dışı işsizlik oranının aşağı çekilebilmesi için yılda ortalama en az 550 bin kişilik yeni istihdam yaratılması gerekliliği göz önüne alındığında, önümüzdeki dönemde işsizlik oranının gerilemesi güç görünmektedir. Bununla birlikte, ekonomik koşullardaki iyileşmeyle birlikte, işgücüne katılımın son yıllarda canlandığı ve ekonominin istihdam yaratma kapasitesini zorlayacak boyutlarda arttığı görülmektedir. 1990-2000 döneminde tarım dışında işgücüne katılım artışı yılda ortalama %2,5 iken, bu oran son iki yılda ortalama %6 olarak gerçekleşmiştir. Tarım dışındaki işgücünün 19 milyona yaklaştığı dikkate alındığında, söz konusu eğilimin devamı halinde tarım dışındaki işsizliğin aşağıya çekilebilmesi için yaratılması gereken istihdamın boyutunun bir milyona yaklaşması kaçınılmaz olacaktır. Ekonominin uzun dönemli büyüme potansiyelinin yaratabileceğinin çok üzerinde bir büyüklüğe karşılık gelen bu gereksinim, doğrudan doğruya işgücü piyasasına yönelik yapısal düzenlemelerin daha fazla zaman kaybedilmeden hayata geçirilmesini gerektirmektedir.

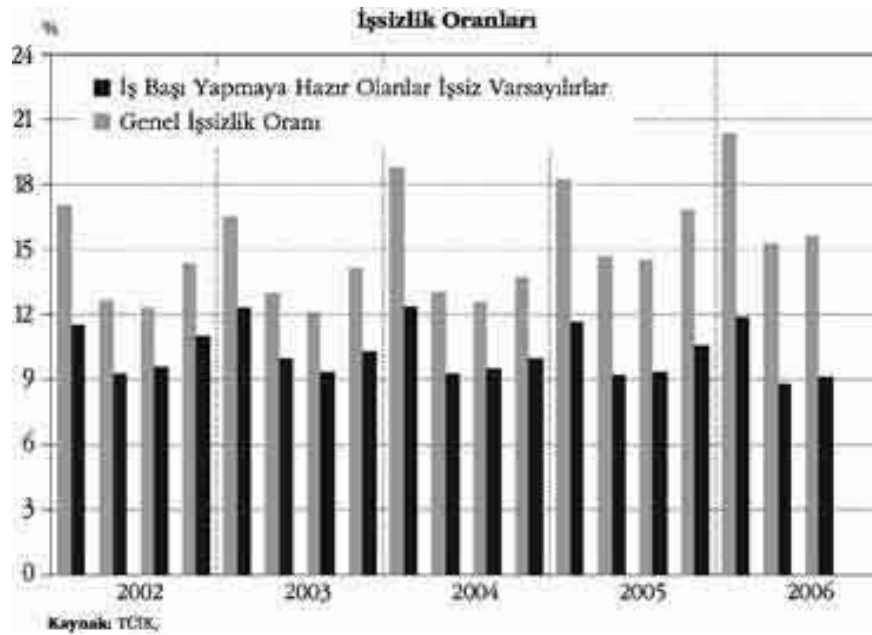

Tarım sektörü istihdamında, ekonomik gelişmelerden bağımsız dalgalanmalar gerçekleşebilmektedir. 2005 yılında tarım sektöründeki istihdamın 1,3 milyon kişi azalmasının ardından, 2006 yılında işgücü piyasasına geri dönüşün yaşandığı görülmektedir. 2006 yılının üçüncü çeyreği itibariyle, söz konusu 1,3 milyon kişinin 1,1 milyonu tarım sektörüne geri dönmüştür. Buna rağmen, 2006'nın üçüncü üç aylık döneminde tarım üretiminin azalması sektördeki verimlilik seviyesinin gerilediğine işaret etmektedir.

Tarım sektöründe istihdamın yeniden artmaya başladığı gözlenmektedir.

İşsizlik oranı işsiz sayısının yanı sıra işgücüne katılan kişi sayısı- la da doğrudan ilgilidir. Türkiye, OECD ülkeleri içerisinde en düşük işgücüne katılım oranına sahip ülkedir. Türkiye’de, çalışma çağındaki çok sayıdaki insan işgücü piyasasının dışında kalmayı tercih etmekte ya da tercih etmek zorunda kalmaktadır. Yılın üçüncü çeyreğinde işsizlik oranı geçen senenin aynı döneminde göre %9,4’ten %9,1’e gerileyerek AB ortalamasına yaklaşmıştır. Ancak, işgücüne katılım oranı AB ülkelerinde ortalama %70 iken Türkiye’de bu oranın %50 seviyelerinde olduğu unutulmamalıdır. Türkiye’nin nüfus artışı göz önüne alındığında, işgücüne katılan kişi sayısı oldukça düşük kalmaktadır. Son 6 yılda çalışma çağındaki nüfus ortalama %2, işgücüne katılan kişi sayısı ise ortalama %1 artmıştır.

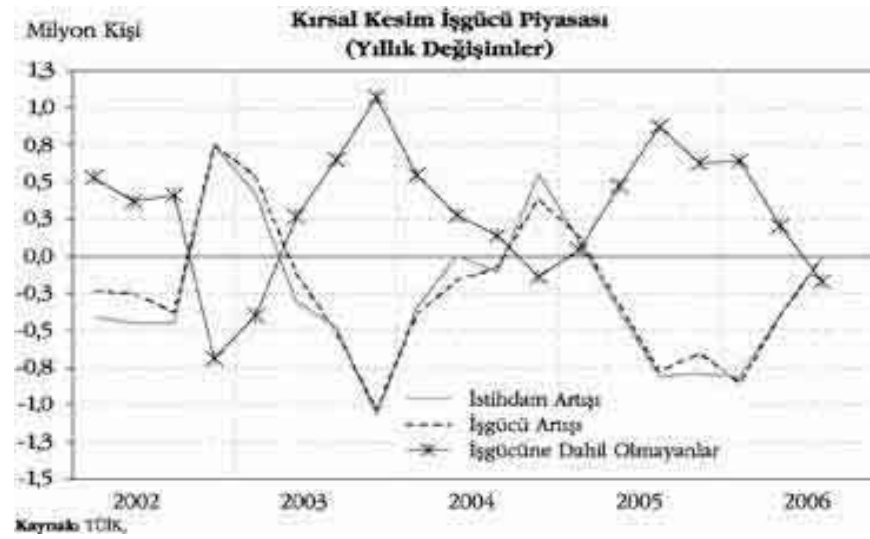

İşgücü içerisinde yer almayan, 26 milyon kişinin yaklaşık yarısı, kendisini “ev işleriyle meşgul” olarak tanımlayan kadınlardan oluşmaktadır. Bu grubun tamamına yakını lise ve altında eğitim görmüştür. Eğitim seviyesinin düşüklüğünün yanı sıra, sosyal ve kültürel yapı, kadınların işgücüne katılımını kısıtlamaktadır. İşgücüne dahil olmayanlar içinde işgücü piyasasına girme olasılığı yüksek

İşgücüne katılım oranı OECD ülkeleri ortalamasının çok altındadır.

Kadınlarda işgücüne katılma oranı zaman içinde artmaktadır.

olan kesim iş aramayan ama çalışmaya hazır olan kesimdir. Bu kesim iş aramamakla birlikte üç aydan daha uzun bir süre önce iş aramış olanlar ile iş bulma umudunu yitirmiş olanlardan oluşmaktadır. Bu grupta yer alan kişilerin uluslararası tanımlamalar gereği “işsiz” olarak değil “işgücüne dahil olmayan” olarak tanımlanması işgücü piyasasının içinde bulunduğu durumun eksik değerlendirilmesine yol açabilmektedir. İşgücüne dahil olmayan üniversite mezunlarının, işgücü dışında kalan kişiler içindeki payı %3,5 ile oldukça küçüktür. Ancak, son dönemlerde işgücünden çıkma eğilimi bu grupta yer alan kişilerde artmaktadır. Yılın üçüncü döneminde işgücünden çıkan yüksek eğitimli kişi sayısı geçen yıla oranla %16 oranında artarak 911 bin kişiye ulaşmıştır.

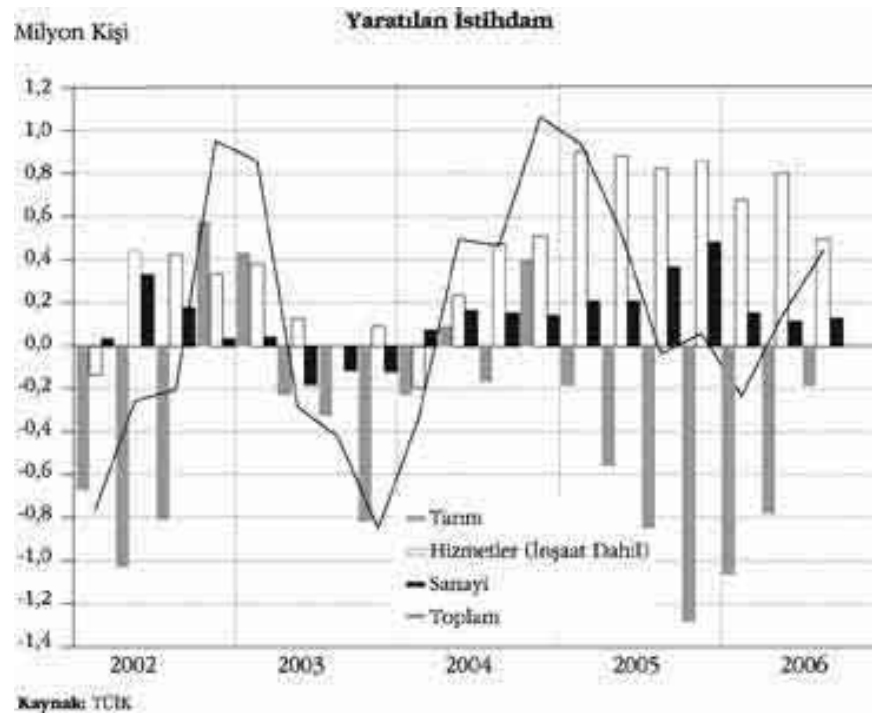

Türkiye’de kırsal kesimde istihdam edilen kişi sayısı oldukça yüksektir. Toplam istihdamın ortalama %43’ü kırsal kesimdedir. Türkiye işgücü piyasası kalite açısından sektör ve bölgeler arasında önemli farklılıklar taşımaktadır. 2005 yılından itibaren kırsal kesimdeki istihdamın azaldığı gözlenmektedir. Ancak, bu azalmanın kentlerde ve hizmet sektörlerinde değerlendirilmediği düşünülmektedir.

Sektörler arasındaki işgücü geçişkenliğinin oldukça katı olduğu gözlenmektedir.

Ekonomide geleceğe dönük beklentilerin zayıflamasıyla birlikte işgücü piyasasında yaşanan gelişmelerin olumsuzla dönme ihtimali artmaktadır. İç talepteki canlılığın yavaşlaması ile birlikte, özellikle hizmet sektörlerinde yaratılan istihdamın önümüzdeki dönemde yavaşlaması ve tarım dışı işsizlik oranının yükselmesi beklenmektedir. Tarım sektöründe yaratılacak istihdam artışının, hizmet sektörlerindeki yavaşlamayı karşılamaması durumunda, önümüzdeki dönemde genel işsizlik oranının da yükselmesi kaçınılmaz olacaktır. Tarımdaki istihdam yükselse dahi, sektördeki kayıt dışı istihdamın yaygınlığı ve verimlilik seviyesi göz önüne alındığında, yaratılacak yeni istihdamın olumlu etkilerinin sınırlı olacağı tahmin edilmektedir. İşgücüne katılımın aynı hızda devam etmesi halinde, istihdam olanaklarının yeni işgücü arzını karşılaması en azından kısa vadede mümkün olmayacaktır. Bu nedenle, işgücü piyasasındaki katılıkların ortadan kaldırılmasıyla ekonominin uzun dönemli istihdam yaratma kapasitesinin artırılması gerekmektedir.

İç talebin yavaşlamasıyla beraber, istihdam olanaklarının da azalması beklenmektedir.

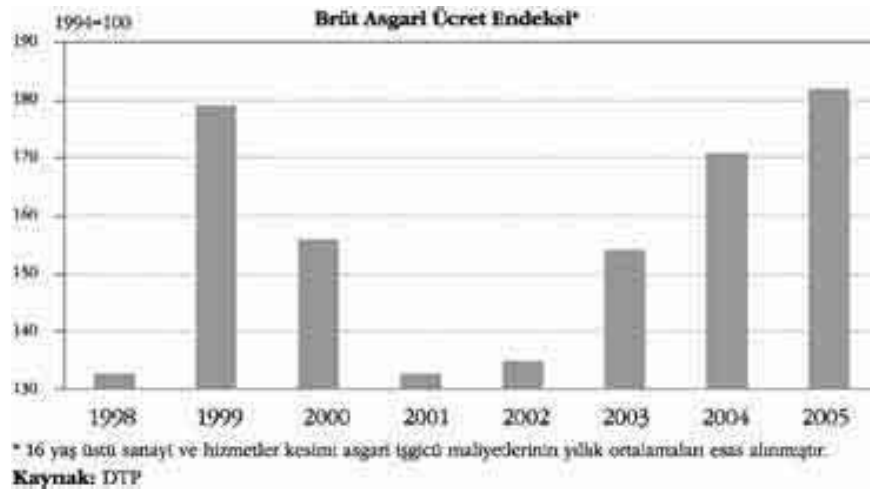

2006 yılının ilk dokuz aylık döneminde, geçen yılın aynı dönemine kıyasla, imalât sanayiinde çalışılan saat başına kısmi verimlilik kamuda %9, özel kesimde %7 yükselerek toplamda %7 oranında artış göstermiştir. Alt sektörler itibarıyla en yüksek verimlilik artışı %113 ile büro makineleri sektöründe yaşanırken onu sırasıyla %27 ile elektrikli makine sanayii, %22 ile de mobilya sanayii ve tütün sektörü izlemiştir. 2004 ve 2005 yıllarında yüksek verimlilik artışı yaşanan radyo ve televizyon sektöründe, bu yılın ilk dokuz ayındaki verimlilik seviyesi %20 oranında gerilemiştir.

İmalât sanayii alt sektörlerinde verimlilik artışları devam etmektedir.

İmalât sanayiinde çalışılan saat başına reel ücretler ise yılın dokuz ayında kamu kesiminde %4 gerilerken; özel kesimde ise %1 oranında artmıştır. İmalât sanayii alt sektörleri genelinde reel ücret kaynaklı bir maliyet baskısının, 2006 yılında da yaşanmadığı görülmektedir. Toplam imalât sanayii ihracatının %60'ının yapıldığı ana metal, makine teçhizat, taşıt araçları, tekstil ve giyim sektörlerinin tümünde, reel ücretlerin 2005 yılına oranla gerilediği görülmektedir. Ancak, büro ve bilgi işlem makineleri ile mobilya sektöründeki reel ücretler geçen yılın üç çeyreğine oranla ortalama %10 ve %8 oranında yükselmiştir. 2006 yılında aylık brüt asgari ücret ise, %8.7 oranından artırılarak 16 yaşından büyük işçiler için 531 YTL, 16 yaşından küçük işçiler için 450 YTL olarak tespit edilmiştir.

Reel ücretler bir maliyet baskısı yaratmamaktadır.

İmalât sanayii genelinde enerji girdilerindeki yüksek fiyatların sanayinin rekabet gücü üzerindeki olumsuz etkisi devam etmektedir. 2003 yılından itibaren elektrik enerjisi yurtiçi fiyatlarında artış yapılması politikasına rağmen, sanayide kullanılan elektrik enerjisi fiyatları OECD ülkeleri ortalamalarına göre hâlâ yüksektir. Ayrıca, doğal gaz fiyatlamasının ham petrol fiyatına endekslenmesi yaklaşımının benimsenmesi sonucu, petrol fiyatlarındaki önemli artışlara bağlı olarak 2004 yılından itibaren doğal gaz fiyatları artış göstermiştir.

Yüksek enerji girdi fiyatları rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

Sanayi Tüketimi İçin Elektrik, Doğalgaz ve Ham Petrol Fiyatları

		2004	2005	2006
Elektirik (C/Kwh)	Türkiye	9,2	10,8	10,8
	OECD Avrupa Ortalaması	7,9	9,2	9,1
	OECD Ortalaması	7,4	8,4	8,6
Doğalgaz (\$/10 ⁷ Kcal)	Türkiye	227,8	293,9	350,5
	OECD Ortalaması	241,3	285,4	348,8

* 2006 Elektrik ve doğalgaz fiyatları 2. çeyreğe aittir.

Kaynak: Uluslararası Enerji Ajansı (IEA)

Sanayi Kullanılan Elektrik ve Doğalgazdaki Fiyat Artışları

(Yıl sonu fiyatlarındaki % değişim)

	2004	2005	2006**
Elektirik	-6,4	0,0	0,0
Doğalgaz	-12,8	23,5	21,1
ÜFE*	13,9	13,8	11,8

* 2006 yılı ve daha önceki veriler Toplam İhtiya Fiyatları Endeksi (TEFİ) olup, 2005 yılından itibaren Üretici Fiyatları Endeksinde (ÜFE) geçmiştir.

**2006 yılı Elektrik ve doğalgaz verileri ilk 10 ayı, 2006 ÜFE ise ilk 8 ayı kapsamaktadır.

Kaynak: Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş. (TEDAŞ) Borsa Hatları ile Petrol Tüccarı A.Ş. (BOTAŞ), Türkiye İstatistik.

B Ö L Ü M 2

KAMU MALİYESİ

Giriş

Mayıs ayında yaşanan finansal çalkantıya rağmen, 2006 yılı bütçesinin sene sonunda hedeflerden çok fazla sapmayacağı tahmin edilmektedir. Bu durum, enflasyon ve kur artışlarının giderleri artırdığı kalemler de dâhil birçok kalemden ödeneklerin üst sınırının yüksek olması ve bazı giderlerin kapsamının daraltılmasından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, yıl ortasında yaşanan gelişmelerin bütçe üzerinde, sınırlı da olsa, olumsuz etkileri olduğu gözlenmektedir. 2005 yılı sonunda, üç yıllık bütçe uygulamasının başlamasıyla açıklanan 2007 yılı bütçesi ödenekleri ile yeni açıklanan ödenekler arasında, başta faiz harcamalarına ayrılan miktar olmak üzere, önemli farklar bulunmaktadır. Bu değişiklikler sonucu, önceki bütçede GSYİH'ye oranı %1,9 olan bütçe açığı, yeni bütçede %2,7 olarak revize edilmiştir.

2006 yılında beklentiler çerçevesinde kalan bütçe gerçekleştirmeleri, 2007 yılında piyasaların yakından izlediği göstergeler arasında olacaktır.

Genel bütçe açığının GSYİH'ye oranının %0,6'ya gerilemiş olduğu tahmin edilmektedir.

GSYİH'ye oranlar	Konsolide Bütçe Gerçekleşmeleri						Genel Bütçe	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006*	2007**
TOPLAM GELİRLER	27	29	27	28	26	28	30	30
Vergi Gelirleri	21	22	21	23	21	22	24	27
Doğrudan Vergiler	9	9	7	8	7	7	8	-
Dolaylı Vergiler	13	13	14	16	14	15	17	-
Vergi Dışı Gelirler	6	7	6	4	5	6	6	2
TOPLAM HARCAMALAR	37	45	42	39	33	30	31	32
Faiz Harcamaları	16	23	19	16	13	9	9	8
Faiz Dışı Harcamalar	21	22	23	23	20	21	23	23
Cari Harcamalar	11	11	11	11	11	10	10	-
Personel Harcamaları	8	9	8	8	8	7	7	-
Yatırım Harcamaları	2	2	2	2	2	2	2	-
Cari Transferler	8	8	9	10	6	7	10	-
BÜTÇE DENGESİ	-11	-16	-14	-11	-7	-2	-1	-3
FAİZ DIŞI DENGE	6	7	4	5	6	8	7	6
GSYİH	124.6	178.4	277.6	359.8	430.5	487.2	562.9	632.4

*2006 Kasım ayı itibarıyla 12 aylık kümülatif rakamlardan hesaplanmıştır. 2006 ve 2007 GSYİH tahminleri DPT'nin 2007 yılı programından alınmıştır.

** Maliye Bakanlığı programından alınmıştır.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı ve Muhasebat Genel Müdürlüğü

Faiz dışı fazlanın bir yıl daha %6,5 olarak belirlenmesi; enflasyonla mücadelenin desteklenmesi, cari açık artışının yavaşlatılması ve borç stokunun milli gelire oranının düşürülmesi yoluyla makro-ekonomik istikrarın sürdürülmesine katkı sağlayacaktır. Bu yöndeki beklentileri bozabilecek en önemli iki risk unsuru, yurtdışında 2007 yılının siyasi gelişmelerinin yaratabileceği piyasa oynaklıkları ve yurtdışında likiditenin daralmaya başlayarak gelişmekte olan ülkelere daha temkinli yaklaşılmaya başlanması olacaktır. 2001 krizi sonrasında uluslararası likiditenin de artışa geçmesi, mali disiplinin daraltıcı etkilerini büyük oranda bertaraf etmiştir. Bu bakımdan, 2007 yılında ulusal ve uluslararası alanda yaşanacak gelişmeler, bütçe politikaları ve uygulamalarının yönünü belirleyecek nitelikte olacaktır.

Faiz dışı fazlanın GSYİH'ye oranı 2007 yılında da %6,5 seviyesinde tutulmuştur.

2.1 Konsolide ve Genel Bütçe

2001-2005 döneminde, toplam konsolide bütçe gelirlerinin GSYİH'ye oranının yaklaşık 1 puan azaldığı, toplam harcamaların ise 15 puan gerilediği görülmektedir. Böylece, bütçe açığının GSYİH'ye oranı yaklaşık 14 puan küçülürken, ortalama %6'lık bir faiz dışı fazlaya ulaşılması mümkün olmuştur. Toplam harcamalarda gözlenen düşüşün neredeyse tamamı faiz giderlerindeki azalıştan kaynaklanmaktadır. 2001 yılı sonunda GSYİH'nin yaklaşık %23'ünü oluşturan faiz giderleri 2005 yılı sonunda %9'a gerilemiştir. Faiz harcamalarında kaydedilen düşüş, daraltıcı etkiye sahip olan, faiz dışı harcamalarda kısıntıya gidilmesini zorunlu kılmadan, bütçe açığının azaltılmasına olanak vermiştir.

2003 yılından itibaren faiz harcamalarının azalmasıyla birlikte toplam harcamalarda önemli düşüşler yaşanmıştır.

2001 ve 2005 yıl sonları karşılaştırıldığında konsolide bütçe vergi gelirlerinin GSYİH içindeki paylarının hiç değişmediği görülmektedir. Üstelik, aynı dönemde doğrudan vergilerin milli gelir içindeki payı %2 azalmış ve buna paralel olarak dolaylı vergilerin payı aynı oranda artmıştır. 2005 yılı sonu itibarıyla GSYİH'nin %15'ine yaklaşan dolaylı vergiler, toplam vergi gelirlerinin %70'ini oluşturmaktadır. Özellikle, dolaylı vergiler içinde, özel tüketim

Dolaylı vergiler toplam vergi gelirlerinin %70'ine ulaşmıştır.

vergilerinin payı dikkat çekicidir. 2005 yılı sonunda konsolide bütçe toplam gelirlerinin yaklaşık dörtte birini tek başına özel tüketim vergileri oluşturmakta, genel olarak dolaylı vergiler ise toplam gelirlerin yarısından fazlasına tekabül etmektedir. Bu durum bütçe gelirlerini ekonomik dalgalanmalara daha duyarlı kılmaktadır.

Son yıllarda konsolide kamu sektörü içinde artan paya sahip diğer kalemleri vergi dışı gelirler oluşturmaktadır. 2004 yılından itibaren hızlanan özelleştirme süreci ve 2005-2006 yıllarında GSM işletmelerinden alınan hazine paylarındaki artış, konsolide kamu finansmanı için önemli bir kaynak oluşturmıştır. GSM işletmelerinden son iki yılda elde edilen yaklaşık 6,5 milyar YTL'lik gelir sayesinde, merkezi bütçe vergi dışı gelirlerinin GSYİH'ye oranı söz konusu yıllarda 1 puan artarak %6'ya ulaşmıştır. Özelleştirme uygulamalarından elde edilen gelirleri ise merkezi bütçeden takip etmek mümkün olmamaktadır. Bu durum, merkezi bütçe uygulamasına geçiş ile birlikte konsolide bütçe dahilindeki fonların tasfiyesi ve özelleştirme fonunun da dahil olduğu bütçe dışı 3 fonun konsolide kamu sektörü içinde ayrı olarak izlenmesinden kaynaklanmaktadır. Özelleştirme fonunun yüklenimlerini aşan nakit fazlası iç ve dış borç ödemelerinde kullanılmak üzere Hazine hesaplarına aktarılmaktadır. Bu bağlamda, 2005 yılından 2006 yılı Kasım ayına kadar olan sürede Hazine'ye, Özelleştirme Fonu'ndan aktarılan toplam gelir yaklaşık 9 milyar YTL'yi bulmaktadır. Bu gelirin

Özelleştirme uygulamalarından elde edilen gelirler Hazine'nin borç yapısının iyileştirilmesinde başlıca kaynaklardan biri olmuştur.

Kaynak: Hazine Müsteğarlığı, "Konsolide Kamu Sektörü Faiz Dışı Fazla Performans Kriterleri Hakkında Not.

önemli bir kısmı Hazine'nin iç ve dış borç geri ödemelerinde kullanılmış, kalan kısmı ise Hazine'nin TCMB hesabına aktarılmıştır. Uluslararası likiditenin de artışa geçtiği söz konusu dönemde, Hazine'nin borçlanma gereksinimi hafiflemiş ve kamu sektörü borç yapısında önemli bir iyileşme kaydedilmiştir.

2007 yılı özelleştirme portföyü içinde Halk Bankası, Milli Piyango İdaresi, Tekel tütün fabrikası ve elektrik dağıtım şirketleri gibi önemli varlıklar bulunmaktadır. Ayrıca, önceki özelleştirmelere yönelik taksit ödemelerinin bir kısmı da 2007 yılında tahsil edilecektir. Buna rağmen, 2006 yılında 12,4 milyar YTL olarak gerçekleşmesi beklenen toplam özelleştirme gelirlerinin, 2007 yılında sadece 5,2 milyar YTL olması beklenmektedir. 2006 yılındaki özelleştirme gelirin 10,4 milyar YTL'lik bölümünün Özelleştirme Fonu üzerinden Hazine'ye nakit girişi olarak aktarılması beklenirken, 2007 yılında beklenen özelleştirme gelirin 3 milyar YTL'lik bölümünün ise nakit olarak fona aktarılması öngörülmüştür. Fona aktarılan kısım dışında kalan yaklaşık 2,5 milyar YTL ise sermaye ödemesi olarak KİT'lere aktarılacaktır. Dolayısıyla, kamu kesimi sektörü tanımı dışında olduğu için KİT'ler veya yerel yönetimler üzerinden yapılabilecek seçime yönelik harcamalar, merkezi bütçe gerçekleştirmelerine yansımayacaktır.

Genel olarak bakıldığında, 2007 yılının ekonomik ve siyasi panoraması bütçe hedeflerini zorlayıcı bir görünüme sahiptir. Mayıs ayında yaşanan finansal dalgalanmayla birlikte faizlerde ve kurlarda yaşanan yukarı yönlü kırılma; hizmet fiyatlarındaki katılık, gıda fiyatlarındaki oynaklık ve kur geçişkenliği nedeniyle enflasyon oranının yükselişe geçmesi; daralan iç talep nedeniyle ekonomik büyümenin yavaşlaması vb. gelişmeler nedeniyle ekonomik birimler açısından bütçe rakamları 2007 yılında dikkatle izlenecektir. Kurumlar vergisi oranının düşürülmesi nedeniyle bütçe gelirlerinde beklenen azalmaya ek olarak, seçim dönemi nedeniyle harcamaların artması riski bütçe dengesi açısından 2007 yılının zorlu geçeceğini ortaya koymaktadır.

Özelleştirme gelirlerinin 2007 yılında azalması beklenmektedir.

2007 yılında bütçe hedeflerine ulaşılmasını zorlaştıran çok sayıda etmen bulunmaktadır.

25 Aralık 2006 itibarıyla kabul edilen merkezi yönetim bütçesinde giderler 204,9 milyar YTL, gelirler ise 188,2 milyar YTL olarak belirlenmiştir. Buna göre, 16,7 milyar YTL'ye karşılık gelen merkezi bütçe açığının, GSYİH'ye oranı da %2,6 olarak tahmin edilmektedir. 2005 yılı sonunda, üç yıllık bütçe uygulamasının başlamasıyla açıklanan 2007 yılı bütçesi, önceki ödenek ile karşılaştırıldığında, faiz harcamalarının 8,8 milyar YTL artırılarak 52,9 milyar YTL'ye çıkarıldığı, yatırım harcamalarının ise 2,2 milyar YTL azaltılarak, 2006 yılının da altında bir rakam olan, 12,1 milyar YTL'ye çekildiği görülmektedir. Mayıs ayı ortasında yaşanan finansal dalgalanmanın ardından yaklaşık 10 puan artan ve önümüzdeki yıl da yüksek seviyesini koruması beklenen faizlerin bu kararların alınmasında etkili olduğu düşünülmektedir. Cari transfer ödenekleri ise 2006 yılına göre 6,9 milyar YTL'lik bir artışla 60,9 milyar YTL olarak saptanmıştır. Harcama kalemlerinde toplam 26,4 milyar YTL

2007 yılı bütçesi 2006 yılına kıyasla daha yüksek bir açık öngörmektedir.

Merkezi Bütçe Ödeneklerindeki Ekonomik Dağılımı (milyon YTL)	2006			2007 ÖT ¹			2006 GT ² GSYİH'ye Oran ³	2007 ÖT ¹ GSYİH'ye Oran ³
	BÖ ⁴	Cari Kazan	GT ⁵	Eski	Yeni	Fark		
Merkezi Bütçe Gelirleri	160,326	157,764	172,202	166,633	188,199	21,526	30,6	29,8
Vergi Gelirleri ⁶	152,199	143,952	157,644	136,284	157,978	1,739	24,3	25,0
Vergi Dışı Gelirler	8,127	33,812	14,558	30,349	30,221	-127	5,4	4,8
Merkezi Bütçe Giderleri	174,382	157,781	178,248	178,517	204,902	26,385	31,1	32,4
Faiz Dışı Harcamalar	128,062	115,633	128,088	134,453	151,946	17,525	22,9	24,0
Personel Giderleri	35,103	35,136	-	36,520	43,010	6,490	-	6,9
Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi	4,975	4,939	-	5,367	10,101	4,734	-	1,0
Toplam Personel Giderleri	40,078	40,075	42,600	41,887	53,111	11,224	7,6	8,3
Mal ve Hizmet Alımı	17,721	14,109	18,273	16,441	15,584	-857	5,2	2,5
Faiz Giderleri	46,200	44,068	45,300	44,084	52,946	8,862	8,2	8,4
Harç Tutarları	40,108	46,111	50,831	50,575	48,761	-1,814	9,0	10,0
Sermaye Gideri	12,452	8,049	10,800	12,950	12,980	29	1,9	1,9
Sermaye Transferi	1,881	2,203	2,564	4,004	4,870	866	0,5	0,9
Diğer Yürütme	4,256	3,448	3,850	3,291	3,693	402	0,7	0,6
Transfer Ödenek	1,695	0	0	1,743	2,317	574	0,0	0,4
Bütçe Açığı	13,996	-83	6,046	11,884	16,743	4,859	0,8	2,6
Faiz Dışı Fazla	35,264	44,131	43,214	32,300	36,203	4,003	7,7	8,7

¹ Başlangıç Ödenek

² Gerçekleşme Tahmini

³ Ödenek Teklifi

⁴ Böl ve İdareler Haric Net Tutarlardır

⁵ DİPT'nin 2006 ve 2007 yılları için GSYİH tahminleri

Kaynak: DİPT

artış öngören revizyon sonucu, toplam gelirler de 21,5 milyar YTL yükseltilmiştir. Ancak, toplam gelirlerdeki artışın neredeyse tamamının vergi dışı gelirler kaleminden elde edileceği öngörülmüştür.

Harcamalar

2006 yılı Kasım ayı itibarıyla merkezi bütçe giderleri 157,7 milyar YTL civarındadır. Bu aya kadar yapılan toplam harcamalardan ekonomik olarak en büyük pay, yaklaşık 46 milyar YTL ile cari transferlere ayrılmıştır. Bu kalemi, 44 milyar YTL ile faiz giderleri ve 39,5 milyar YTL ile personel harcamaları takip etmektedir. Fonksiyonel sınıflandırma açısından ise, en çok ödenek ayrılan giderler, 63,8 milyar YTL ile genel kamu hizmetleri, 25 milyar YTL ile sosyal güvenlik ve sosyal yardım hizmetleri ve 19,5 milyar YTL ile eğitim hizmetleridir. DPT tarafından açıklanan gerçekleşme tahminlerine göre, yıl sonu bütçe gelir ve harcamaları sırasıyla 172,2 milyar YTL ve 175,2 milyar YTL olarak öngörülmüştür. Bu, 2006 yılı başında öngörülen toplam ödenek miktarından sırasıyla yaklaşık 12 milyar YTL ve 1 milyar YTL sapma anlamına gelmektedir.

2006 yılında bütçe gelirlerinde hedefin aşılabacağı, öteyandan harcamalarda ise sınırlı bir sapma yaşanacağı tahmin edilmektedir.

GSYİH ¹ oranlar	Konsolide Bütçe						Genel Bütçe			
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2004	2005	2006*	2007*
TOPLAM HARCAMALAR	37	45	42	39	33	30	35	32	31	32
Faiz Harcamaları	16	23	19	16	13	9	13	9	9	8
Faiz Dışı Harcamalar	21	22	23	23	20	21	22	23	23	23
Cari Harcamalar	11	11	11	11	11	10	9	10	10	-
Personel Harcamaları	8	9	8	8	8	7	7	7	7	-
Yatırım Harcamaları	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-
Cari Transferler	8	8	9	10	6	7	10	11	10	-
BÜTÇE DENGESİ	-10.6	-16.3	-14.4	-11.2	-7.0	-1.7	-6.9	-2.0	-1.3	-2.6
FAİZ DİŞİ DENGE	5.8	6.7	4.2	5.1	6.1	7.7	6.3	7.4	7.3	5.7
GSYİH	124.6	178.4	277.6	359.8	430.5	487.2	430.5	487.2	562.9	632.4

¹2004 yılı ve sonrası genel bütçe rakamlarından hesaplanmıştır.

*2006 Ekim ayı itibarıyla 12 aylık konsolide rakamlardan hesaplanmıştır. 2006 ve 2007 GSYİH tahminleri DPT'nin 2007 yılı programından alınmıştır.

** Maliye Bakanlığı programından alınmıştır.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı ve Muhasebat Genel Müdürlüğü

Ocak-Kasım döneminde merkezi bütçe harcamalarının yaklaşık 44 milyar YTL'sini faiz harcamaları oluşturmuştur. Bu miktar toplam merkezi bütçe harcamalarının %28'ine, GSYİH'nin ise yaklaşık %9'una karşılık gelmektedir. Gerek konsolide, gerekse genel bütçe rakamları bakımından ele alındığında, faiz harcamalarının GSYİH içindeki payında, 2001 yılına göre, önemli bir gerileme olmuştur. Ancak, 2004 yılından 2005 yılına söz konusu kalemin GSYİH'ye oranında gözlenen %4'lük gerileme, 2006 yılında durmuştur. 2006 yılı genelinde faiz harcamalarının GSYİH'nin %9'una yaklaşması beklenmektedir. 2006 yılı Ocak-Kasım dönemi toplam faiz harcamaları 2005 yılı ile karşılaştırıldığında, nominal olarak %6'lık bir artış söz konusudur. Reel olarak ise faiz harcamaları aynı dönemde %3 civarında küçülmüştür. Ancak, 2004 yılı ile kıyaslandığında bu gerilemenin yavaşladığı net bir şekilde görülmektedir. Faiz harcamalarındaki azalmanın yavaşlamasında kuşkusuz Mayıs ayında yaşanan finansal dalgalanmanın önemli bir rolü vardır. Mayıs ayındaki dalgalanma, gösterge faiz oranının yaklaşık %14'ten %20'ye kadar tırmanmasına neden olmuş ve borç servisi yükünü artırmıştır.

2006 yılı itibarıyla faiz harcamalarındaki reel gerileme yavaşlamıştır.

2006 yılı Kasım ayı itibarıyla sosyal güvenlik kurumlarına, görev zarrarları ve Hazine yardımları kapsamında yaklaşık 24 milyar YTL aktarılmıştır. Reel olarak bu miktar, bir önceki senenin aynı dönemine kıyasla toplam transferlerin yaklaşık %11 gerilediğini göstermektedir. 2005 yılı sonunda GSYİH'nin %4,8'ine ulaşan transferler, 2006 yılı Kasım ayı itibarıyla, GSYİH'nin %4,3'ünü oluşturmaktadır. Ülkemizde genç nüfusun çoğunluğuna rağmen, sosyal güvenlik sistemi açığının GSYİH'ye oranının 1990 yılındaki %0,3 seviyesinden, 2005 sonu itibarıyla %4,8'e çıkması fazlasıyla kaygı verici bir durumdur. Bu nedenle, açığın yavaşlayarak gerilemeye başlaması açısından Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası yasanın en kısa zamanda yürürlüğe girmesi hayati önem taşımaktadır. Buna rağmen, yürürlüğe giriş tarihi önceden 1 Ocak 2007 olarak belirlenen yasanın en erken 1 Temmuz 2007 tarihinde yürürlüğe girebileceği açıklanmıştır. Sosyal güvenlik kuruluşlarına yapılan transferlerde, az da olsa, kaydedilen gerilemeye rağmen, sağlık harcamalarındaki artış devam etmektedir. Sağlık ve ilaç giderlerini kapsayan mal ve hizmet alımı harcamaları, 2005 yılı Ocak-Kasım döneminde 9,5 milyar YTL iken, reel olarak %21 artış göstererek, 2006 yılının aynı döneminde 12,7 milyar YTL'ye yükselmiştir.

2006 yılında da sosyal güvenlik kurumlarına yapılan toplam transferler önemini korumuştur.

Genel Bütçe Gerçekleşmeleri	Ocak - Kasım Kümülatif (mn YTL)			Reel Artış (%)		Ödenek/ Tahmin (mn YTL)	Kullanım (%) 2006	Kullanım (%) 2005
	2004	2005	2006	04'e göre	05'e göre			
Toplam Gelirler	107,587	131,973	154,192	21	7	156,850	98	90
Vergi Gelirleri	90,314	108,205	125,952	18	6	132,199	95	90
Doğrudan Vergiler	30,363	36,369	40,126	11	1	42,123	95	93
Dolaylı Vergiler	59,951	71,836	85,825	21	9	90,076	95	89
Vergi Dışı Gelirler	17,274	23,768	28,240	38	8	24,651	115	88
Toplam Harcamalar	131,139	135,992	155,915	0	5	170,157	92	87
Faiz Harcamaları	52,300	41,432	44,068	-29	-3	46,260	95	91
Faiz Hariç Harcamalar	78,839	94,560	111,847	20	8	123,897	90	85
Personel Harcamaları	26,582	30,698	35,667	13	6	36,750	97	93
Mal ve Hizmet Alımları	7,463	9,574	12,682	43	21	15,195	83	71
Tüketime Yönelik Mal ve Hiz. Alımları	3,717	4,106	4,834	10	7	8,270	58	62
Enerji alımları	1,046	1,340	1,543	24	5	-	-	71
Hizmet Alımları	817	968	1,123	16	6	-	-	77
Tedavi ve Cenaze Hizmetleri	1,824	3,136	4,688	117	36	3,748	125	82
Cari Transferler	37,587	44,958	50,581	13	3	53,969	94	88
Görev Zarfaları	4,105	3,837	6,876	41	64	5,261	131	94
Sosyal Güvenlik Kurumlarına	3,419	3,227	6,050	49	71	-	-	96
Hazine Yardımları	20,732	25,438	25,692	4	-8	27,608	93	90
Sosyal Güvenlik Kurumlarına	16,635	21,129	17,802	-10	-23	-	-	92
Hane Halkına Yapılan Transferler	3,941	4,982	5,252	12	-4	6,426	82	90
Tarımsal Amaçlı Transferler	2,954	3,313	4,595	31	27	-	-	89
Sermaye Giderleri	4,300	5,841	6,715	32	5	9,640	70	68
Sermaye Transferleri	1,322	2,111	3,666	134	58	3,365	109	87
Borç Verme ve Yedek Ödenekler	1,584	1,378	2,537	35	68	4,978	51	100
Genel Bütçe Dengesi	-23,551	-4,019	-1,723	-94	-61	-13,307	13	42
Faiz Dışı Fazla	28,749	37,412	42,344	24	3	32,953	128	104
Bügi için SGK'na toplam ödemeler	20,054	24,356	23,852	0	-11	-	-	92

Not: 2005 yılı kullanım payları, sene sonu rakamları ödenek büyüklükleri olarak kabul edildiği için, 2006'nın altında olma eğilimindedir.

Kaynak: Muhasebet, Gelir İdaresi Başkanlığı

2006 yılı Ocak-Haziran döneminde oluşan enflasyon farkı nedeniyle, memur maaşlarına %2,3 oranında zam yapılmış ve ödemeler Temmuz ayında başlamıştır. Bu ödemelerin bütçeye maliyeti ise yaklaşık 450 milyon YTL civarında olmuştur. 2007 bütçesinde personel giderleri için ayrılan ödenek ise 2006 yılına göre 11,4 milyar YTL artırılarak 43,7 milyar YTL olarak belirlenmiştir.

Öngörülen seviyenin üstünde seyrederen enflasyon bütçeye ek yük getirmektedir.

Gelirler

2006 yılı merkezi bütçe toplam gelir hedefi 160 milyar YTL'dir. Kasım ayı itibarıyla hedefin %98'ini oluşturan, 158 milyar YTL'lik kısmı tahsil edilmiştir. Ancak, toplam gelir hedefine ulaşılmasında vergi dışı gelirlerin önemli katkısı olmuştur. 2006 yılı başında 24 milyar YTL olarak öngörülen vergi dışı bütçe gelirleri, Kasım ayı itibarıyla öngörülen miktarın yaklaşık 8 milyar YTL üzerinde gerçekleşerek 32 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde, 132 milyar YTL olarak tahmin edilen toplam vergi gelirlerinin ise yaklaşık 126 milyar YTL'si toplanabilmektedir. Kasım ayı itibarıyla vergi gelirleri hedeflenen miktarın altında kalırken, vergi dışı gelirler tahmin edilen miktarın çok üzerinde gerçekleşerek, 2006 yılı için hedeflenen toplam gelir rakamına rahatlıkla ulaşılmasına olanak sağlamıştır.

Kasım ayı itibarıyla toplam kurumlar vergisi tahsilâtı 11 milyar YTL'ye ulaşmıştır. 2006 yılı sonu için hedeflenen toplam kurumlar vergisi tahsilâtı ise 13 milyar YTL kadardır. Kurumlar Geçici Vergisi'nin en büyük ödemelerinin Şubat, Mayıs, Ağustos ve Kasım aylarında gerçekleştirildiği düşünülürse, 2006 yılı Aralık ayında yüksek bir tahsilât gerçekleşmeyeceği ve dolayısıyla da yıl sonu hedefinin tutturulamayacağı varsayılabilir. Hedeften sapmanın en önemli nedeni, 1 Ocak 2006 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere, 21 Haziran 2006 tarihinde TBMM'de kabul edilerek yasalaşan yeni Kurumlar Vergisi Kanunu ile kurumlar vergisi oranının %20'ye indirilmesidir. Gelirlerde kısa dönemde beklenen gerilemeye rağmen, kurumlar vergisi oranının düşürülmesinin uzun dönemde doğrudan tahsilâtı artıracakı öngörülmektedir.

2006 yılı Kasım ayı itibarıyla toplam vergi gelirleri¹ 126 milyar YTL'ye ulaşmış ve hedeflenen vergi gelirinin %95'i tahsil edilmiştir. Kasım ayı itibarıyla, gelir vergisi ve ithalde alınan KDV miktarının 2006 yılı hedeflerinin üzerinde gerçekleşeceği kesinleşmiş, kurumlar vergisi, dâhilde alınan KDV ve özel tüketim vergisi ise 2006 öngörülerinin altında bir performans sergilemiştir. Toplam

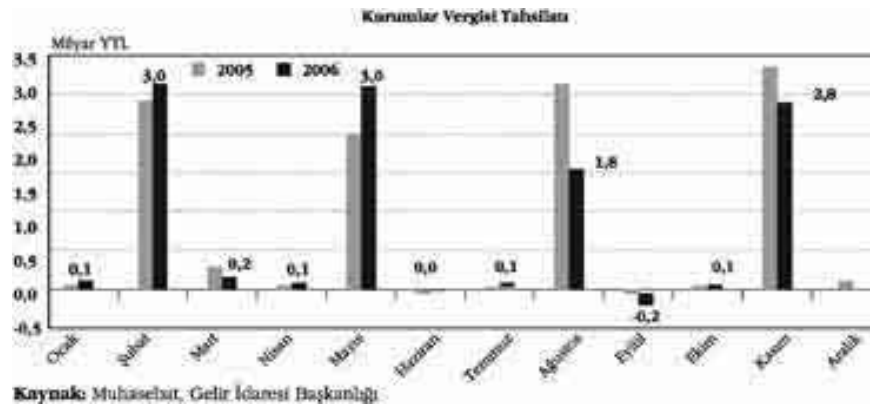
Vergi gelirleri hedeflenen miktarın altında kalırken, vergi dışı gelirlerde hedefin üzerine çıkılmıştır.

Kurumlar vergisi oranının %20'ye düşürülmesi ile riye yönelik olumlu bir adım olarak değerlendirilmelidir.

2006 yılında toplam vergi gelirleri hedefine ulaşacağı tahmin edilmektedir.

¹ Merkezi bütçe toplam vergi gelirleri, genel bütçe toplam vergi gelirleri ile aynıdır

vergi gelirleri içerisinde en yüksek paya sahip iki kalem olan ithalde alınan KDV (payı %18,4) ve gelir vergisi (payı %17,9) tahsilâtından elde edilecek fazla, yine toplam vergi gelirleri içerisinde önemli büyüklüğe sahip, kurumlar vergisi (payı %9), dâhilde alınan KDV (payı %12) ve özel tüketim vergilerinin (payı %27) tahsilâtlarında ortaya çıkabilecek açığı dengeleyecek boyuttadır. Tüketim ve ithalatta, 3. çeyrekte gözlenen yavaşlamaya bağlı olarak Aralık ayında, geçen senenin aynı ayına göre, ithalde alınan KDV, dâhilde alınan KDV ve özel tüketim vergisi tahsilâtlarında bir azalma olması ihtimali bulunmaktadır. Ancak yine de, 2006 yılı toplam vergi gelirleri hedefine ulaşılmasında önemli bir sorun yaşanmayacağı tahmin edilmektedir.

Vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payının 2006 yılında, 2000-2005 yılları ortalaması olan %81 civarında kalması beklenmektedir. Buna paralel olarak, vergi dışı gelirlerin toplam gelirler içindeki payının da 2000-2005 yılı ortalaması olan %19 civarında gerçekleşmesi tahmin edilmektedir. Ancak, vergi dışı gelirlerin azalacağı ve toplam vergi gelirlerinin yalnızca %8'ini oluşturacağı 2007 yılı programında, vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payının %92'ye yükseleceği öngörülmektedir. Diğer bir deyişle, 2007 yılında, bir önceki yıla göre vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payında, 11 puanlık önemli bir artış öngörülmektedir. Vergi gelirleri yoluyla elde edilecek gelirlerin %49 kadarının doğ-

Dolaylı vergi gelirlerinin, toplam gelirler içindeki payı 2006 yılında artmaya devam etmiştir.

rudan, %51 kadarının ise dolaylı vergiler yoluyla sağlanması planlanmıştır. Özellikle, doğrudan vergi gelirlerinin, toplam vergi gelirlerine katkısının son yıllarda giderek kötüleştiği göz önünde bulundurulursa, bu öngörünün 2007 yılında gerçekleşmesinin ne kadar zor olacağı açıktır. 2006 yılında vergi gelirlerinin toplam gelirler içerisindeki payı 2000-2005 dönemi ortalamasına göre aynı kalmış olmasına rağmen, doğrudan vergilerin toplam gelirler içindeki payı azalmıştır. 2000-2005 döneminde ortalama %29 olan doğrudan vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payının, 2006 yılında %25'e gerilemesi beklenmektedir. Aynı dönemde, %52 olan dolaylı vergilerin toplam gelirler içindeki payının ise 2006 yılında %56'ya yaklaşacağı tahmin edilmektedir.

Kayıtdışı ekonominin sadece istihdam boyutunda elde edilebilecek kazanımların bile gelirleri önemli miktarlarda artıracığı tahmin edilmektedir. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın KADİM projesi çerçevesinde yayınladığı Eylül 2006 raporunda yer alan ve TÜİK'in 2. çeyrek Hane Halkı İş Gücü Anketi çerçevesinde yapılan hesaplamalara göre, kayıtdışı çalışanların kayıt altına alınması halinde kamunun yaklaşık 17 milyar YTL brüt gelir elde edilebileceği öngörülmektedir. Bu hesaba göre kayıtdışı çalıştığı tahmin edilen yaklaşık 2,5 milyon ücretlinin kayıt altına alınması halinde yıllık asgari 8 milyon YTL prim ve vergi geliri elde edilebilecek, aynı kişilere verilecek sağlık hizmeti giderleri ise yıllık ortalama 3,2 milyon YTL düzeyinde gerçekleşecektir. Başka bir deyişle, yaklaşık 2,5 milyon ücretlinin kayıt altına alınmasıyla yıllık asgari 4,8 milyon YTL net gelir elde edilecektir. Benzer bir hesaplama Bağ-Kur kapsamındakiler için de yapılmış ve kayıtdışılığın azaltılması halinde elde edilecek net prim gelirinin asgari 4,8 milyon YTL olacağı tahmin edilmiştir. Aynı çalışmada, SSK prim oranında 1 puanlık düşüş yapılması halinde; bu indirimin Kurum'a yıllık maliyetinin yaklaşık ortalama 600 milyon YTL olacağı öngörülmüştür. Bu prim geliri kaybının kuruma getireceği brüt mali yükün ise 315 bin sigortalının (sağlık giderleri göz önüne alınmaksızın) asgari kazançtan prim geliri ile karşılanabileceği hesaplanmıştır.

Kayıtdışı ekonomiyle mücadele bütçe gelirlerinin iyileştirilmesi bakımından giderek önem kazanmaktadır.

2006 YILI HANE HALKI İŞGÜCÜ ANKETİ NİSAN DÖNEMİ SONUÇLARI (MART-NİSAN-MAYIS 2006) TÜİK – KAYITLILIK DURUMUNA GÖRE İSTİHDAM					
Türkiye Nüfusu		İstihdam Oranı		İşsizlik Oranı	
72,406,000		43%		%9.9	
Kayıt Dışı Ücretli ve Yevmiyeli				3,861,000	
Kayıt Dışı Kendi Hesabına-İşveren				3,757,000	
Kayıt Dışı Ücretsiz Aile İşçisi				3,037,000	
Toplam Kayıt Dışı İstihdam				10,655,000	
Toplam İstihdam				22,172,000	
Kayıt Dışı Oranı				%48.1	
SSK Kapsamına Alınması Gereken Kişi Sayısı	Ücretli	2,524,000	Bağ-Kur Kapsamına Alınması Gereken Kişi Sayısı	İşveren	313,000
	Yevmiyeli	1,337,000		Kendi Hesabına	3,444,000
	Toplam	3,861,000		Toplam	3,757,000

Kaynak: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı KADİM Projesi Bulguları, Eylül 2006

2.2 Finansman ve Faizler

2006 yılı üçüncü çeyrek sonu itibarıyla kamunun toplam brüt borç stoku, 2005 yılı sonuna göre yaklaşık 17 milyar YTL artarak 365,5 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Brüt borç stokunun %72'sini (263,2 milyar YTL) iç borç stoku oluştururken, kalan %28'ini ise (102,4 milyar YTL) dış borç stoku oluşturmuştur. Buna göre iç borç stokunun brüt borç stoku içindeki payı 2005 yılı sonuna göre 2 puan gerilerken, dış borç stokunun payı %26'dan %28'e çıkmıştır. Aynı dönemde, iç borç stokunun GSYİH'ye oranı %9,3 azalarak %48'e gerilemiş, dış borç stokunkine ise değişmeyerek, %19 civarında seyretmiştir. Kamunun toplam brüt borç stokunun GSYİH'ye oranı ise, 2006 yılı üçüncü çeyrek sonu itibarıyla, %66,6 olarak gerçekleşmiştir. 2005 yılı sonundaki %71,5 seviyesinin altına gerilemiş olmakla birlikte, bu seviye hâlâ Maastricht kriteri olan %60'ın üzerindedir.

Toplam kamu brüt borç stokundan Merkez Bankası net varlıkları, kamu mevduatı ve işsizlik sigortası fonu net varlıklarının çıkarılmasıyla elde edilen ve dolayısıyla da yalnızca iç ve dış borç stokunu içeren kamu net borç stoku, 2006 yılı üçüncü çeyrek sonu itibarıyla 267,4 milyar YTL'ye gerilemiştir. Bu da 2005 yılı sonuna

Kamu borç oranlarındaki iyileşme devam etmiştir.

Kamu net borç stoku hem nominal olarak hem de milli gelire oranla azalmıştır.

göre, nominal olarak yaklaşık 1,7 milyar YTL'lik bir azalış gerçekleştiğine işaret etmektedir. Aynı dönemde kamu net borç stokunun GSYİH'ye oranı ise 2005 yılı sonundaki %55,2 seviyesinden, %48,7 seviyesine gerilemiştir. Kamunun brüt borç stoku artarken, net borç stokunun, az da olsa, azalmasının başlıca nedeni Merkez Bankası net varlıklarındaki artıştır. 2005 yılı sonunda 30,8 milyar YTL olan Merkez Bankası net varlıkları, 2006 yılının üçüncü çeyreği itibarıyla, yaklaşık 11 milyar YTL artarak, 42,2 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde, iç ve dış borç stoku toplamı yaklaşık 17 milyar YTL artarken, Merkez Bankası net varlıkları, kamu mevduatı ve işsizlik sigortası fonu net varlıkları toplamı yaklaşık 19 milyar YTL arttığı için kamu net borç stokunda yaklaşık 2 milyar YTL azalma gözlenmiştir.

2006 yılı Kasım ayı itibarıyla merkezi yönetim borç stoku 348,5 milyar YTL'ye ulaşmıştır. Bunun 253 milyar YTL' sini oluşturan iç borç stokunun %64'ünü iskontolu YTL cinsi DİBS'ler, %29'unu, değişken faizli YTL cinsi DİBS'ler ve %5'ini sabit kuponlu YTL cinsinden DİBS'ler meydana getirmektedir. 95,5 milyar YTL olan dış borç stokunun ise yaklaşık %44,5'i kredilerden, %55,5'i ise ihraç edilen tahvillerden oluşmaktadır. Dış borç stokunun 42,5 milyar YTL'sini oluşturan kredilerin, 14,2 milyar YTL'si IMF'den alınan kredilerdir. Ocak-Kasım döneminde yaklaşık 140 milyar YTL'si iç borç, 24 milyar YTL'si de dış borç olmak üzere, toplam 164 milyar YTL'lik borç servisi gerçekleştirilmiştir.

2006 yılı Kasım ayı itibarıyla merkezi bütçe toplam borç stoku YTL –döviz bileşimi açısından önemli bir değişiklik göstermemiştir. Toplam 348,5 milyar YTL'lik merkezi yönetim borç stokunun %62'sini TL cinsinden varlıklar, %38'ini ise döviz cinsinden ya da dövize endeksli varlıklar oluşturmuştur. Öte yandan, toplam borç stokunun faiz yapısı, 2005 yılı sonuna göre, sabit faizli borçlar lehine değişmiştir. 2005 yılı sonunda, toplam borç stoku içinde eşit ağırlığa sahip olan sabit ve değişken faizli borçların oranı değişmiş, 2006 yılı Kasım ayı itibarıyla, sabit faizli borçların toplam borç stoku içindeki oranı %54'e yükselmiştir.

Merkezi yönetim iç borç stokunda en büyük paya iskontolu YTL cinsi DİBS'ler sahipken, dış borç stokunun en büyük kısmını ise krediler oluşturmaktadır.

Merkezi yönetim toplam borç stokunda sabit varlıkların oranı artmıştır.

2006 yılında, Hazine iç borçlanma stratejisinde planlandığı şekilde, YTL cinsinden borç stokunun payında önemli bir artış sağlanamamıştır. Kasım ayı itibarıyla, YTL cinsinden iç borç stokunun toplam borç stokuna oranı, bir önceki yıla göre neredeyse hiç değişmeyerek %86 civarında kalmıştır. Faiz yapısı bakımından incelendiğinde ise, sabit faizli enstrümanların ağırlık kazanması doğrultusunda oluşturulan iç borçlanma stratejisinin, kısmi olarak uygulanabildiği görülmektedir. İç borç stokunda sabit faizli enstrümanların oranı 2005 yılı sonuna göre artarak, Kasım ayı itibarıyla %48'e ulaşmıştır.

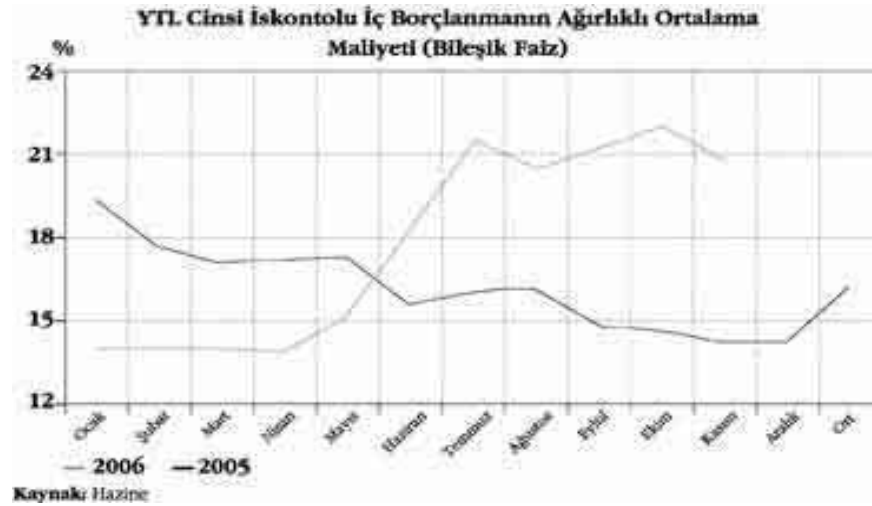
Hazine iç borç yönetimi stratejisi sınırlı olarak uygulanabilmektedir.

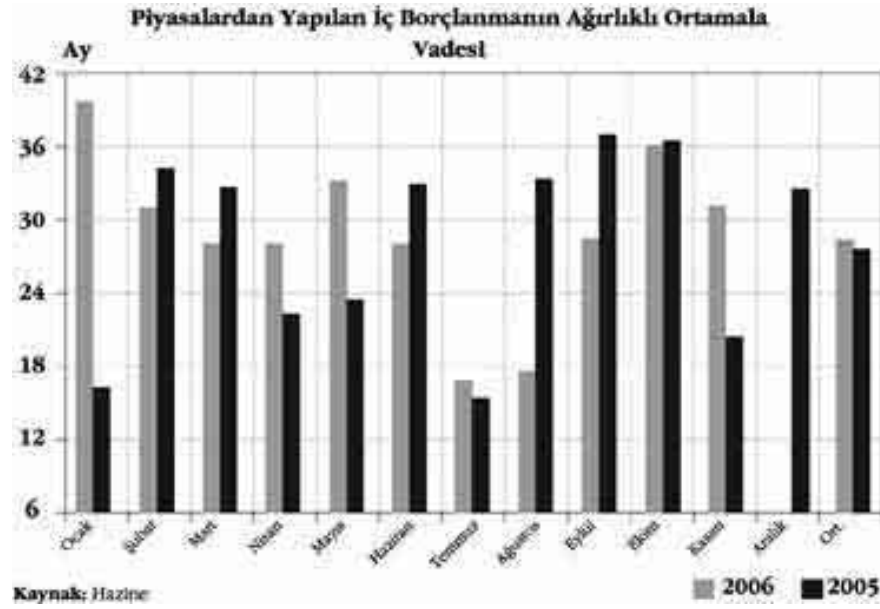
Merkezi Yönetim	Milyon YTL			Milyon ABD Doları			%		
	2004	2005	2006 Kasım	2004	2005	2006 Kasım	2004	2005	2006 Kasım
TOPLAM BORÇ STOKU	316,528	331,520	348,490	235,846	247,071	238,692	100	100	100
Sabit	170,283	166,111	188,993	126,878	123,797	129,447	53.8	50.1	54.2
Değişken	146,246	165,408	159,497	108,968	123,273	109,245	46.2	49.9	45.8
TL	185,020	206,852	216,940	137,859	154,160	148,589	58.5	62.4	62.3
Sabit	94,930	101,444	111,447	70,733	75,603	76,333	30	30.6	32
Değişken	90,090	105,408	105,493	67,126	78,557	72,255	28.5	31.8	30.3
Döviz Cinsi	122,067	119,058	129,803	90,952	88,760	88,906	38.6	35.9	37.2
Sabit	75,352	64,667	77,546	56,145	48,194	53,114	3.8	19.5	22.3
Değişken	46,715	54,431	52,257	34,807	40,566	35,793	14.8	16.4	15
Döviz Endeksli	9,441	5,570	1,747	7,035	4,151	1,197	3	1.7	0.5
Sabit	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Değişken	9,441	5,570	1,747	7,035	4,151	1,197	3	1.7	0.5
İÇ BORÇ STOKU	224,483	244,782	252,943	167,262	182,428	173,249	100	100	100
Sabit	115,572	111,061	121,411	86,113	82,770	83,158	51.5	45.4	48.0
Değişken	108,911	133,720	131,532	81,150	99,658	90,091	48.5	54.6	52.0
TL	185,020	206,852	216,940	137,859	154,160	148,589	82.4	84.5	85.8
Sabit	94,930	101,444	111,447	70,733	75,603	76,333	42.3	41.4	44.1
Değişken	90,090	105,408	105,493	67,126	78,557	72,255	40.1	43.1	41.7
Döviz Cinsi	30,021	32,360	34,256	22,369	24,117	23,463	13.4	13.2	13.5
Sabit	20,642	9,617	9,964	15,380	7,167	6,825	9.2	3.9	3.9
Değişken	9,380	22,743	24,292	6,989	16,950	16,638	4.2	9.3	9.6
Döviz Endeksli	9,441	5,570	1,747	7,035	4,151	1,197	4.2	2.3	0.7
Sabit	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Değişken	9,441	5,570	1,747	7,035	4,151	1,197	4.2	2.3	0.7
DIŞ BORÇ STOKU	92,046	86,738	95,547	68,583	64,643	65,443	100	100	100
Sabit	54,711	55,050	67,582	40,765	41,027	41,027	59.4	63.5	70.5
Değişken	37,335	31,688	27,965	27,818	23,616	24,416	40.6	36.5	29.5

Kaynak: Muhasebat, Gelir İdaresi Başkanlığı

2005 yılı sonunda 27,7 ay olan iç borç stokunun ağırlıklı ortalama vadesi, 2006 yılı Ocak-Kasım döneminde yükselerek 28,4 aya çıkmıştır. Ancak, Mayıs ayında yaşanan uluslararası finansal dalgalanma iç borçlanmanın vadesindeki iyileşmeyi önemli oranda kısıtlamıştır. 2006 yılı Ocak ayında ortalama 39,7 ay olan vade, Haziran ayında 27,9 aya gerilemiş, takip eden iki ayda da sırasıyla 16,8 ve 17,6 olarak gerçekleşmiştir. Daha sonra yeniden artmaya başlayan vade, Ekim ayında 36 ayı geçmiş olmakla birlikte Mayıs ayı sonrasında önemli bir bozulma sergilediği için yıl ortalamasında görece düşük kalmıştır. İç borçlanmanın ağırlıklı ortalama maliyeti ise 2005 yılındaki %16,3 seviyesinden, 2006 Ocak-Kasım döneminde, %17,5 seviyesine yükselmiştir. Mayıs ayında yaşanan dalgalanmayla beraber, 2006 yılı Ocak ayında yaklaşık %14 olan ağırlıklı ortalama maliyet, Haziran ayında %18,1'e yükselmiş daha sonra artmaya devam ederek %20 üzerinde seyretmeye başlamıştır. Mayıs ayı öncesinde EMBI+ endeksinin altında seyreden EMBI+Türkiye endeksinin ise, söz konusu aydan sonra EMBI+ endeksinin sürekli olarak üzerinde kaldığı gözlenmektedir.

İç borç stokunun vade yapısı ve maliyetindeki iyileşme yerini bozulmaya bırakmıştır.

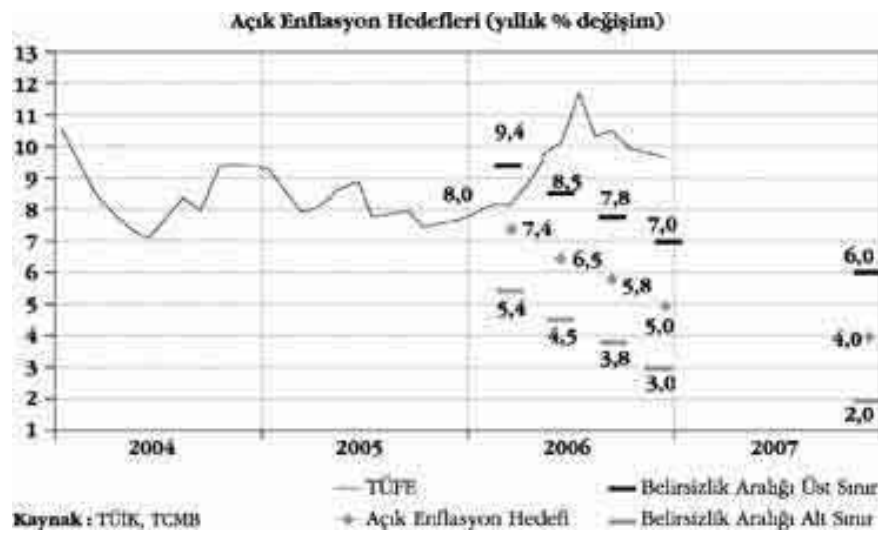
B Ö L Ü M
3

PARA POLİTİKASI

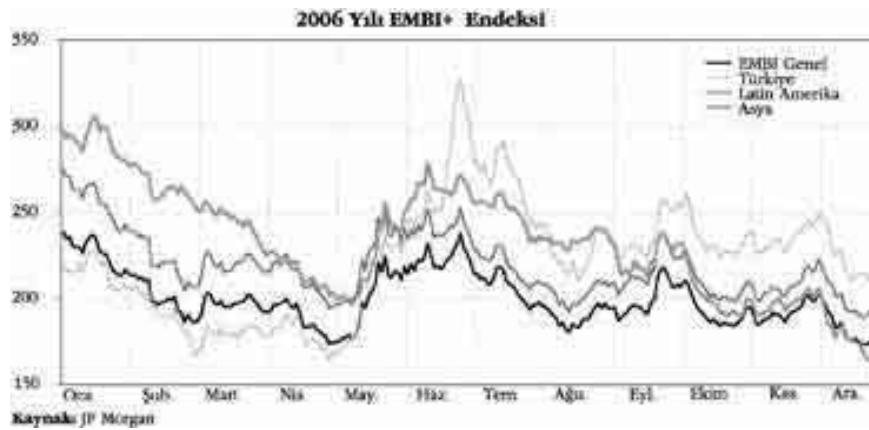
Giriş

Açık enflasyon hedeflemesinin ilk yılı olan 2006 için nokta hedef %5 olarak belirlenmiş, TCMB'nin enflasyon hedeflemesi sisteminin sonuçlarıyla ilgili olarak hesap verme yükümlülüğü getirilmiş ve para politikası kurulu tavsiye veren kurum olmaktan çıkıp karar alıcı kurum konumuna gelmiştir. Sistemin uygulama koşullarına bakıldığında, merkez bankasının bağımsızlığı, birincil amacın fiyat istikrarı oluşu, hesap verebilirlik, şeffaflık gibi özellikleri bünyesinde barındırdığı görülmektedir. Bu kapsamda değerlendirildiğinde, TCMB Başkanlık atamasında yaşanan gelişmeler Merkez Bankası bağımsızlığına gölge düşürmüştü ve bu sürecin uzaması piyasalara olumsuz yansımıştır. Söz konusu belirsizlik, yüksek çıkan Nisan ayı enflasyon rakamı ve ABD'de faiz oranlarının 25 baz puan yükseltilmesi gibi etmenlerle birleşerek yabancı sermayede çıkışlar yaşanmasına neden olmuştur. Bu dönemde TCMB, faizleri 425 baz puan yükseltmiş ve 2,1 milyar dolar tutarında döviz satarak finansal piyasaları kontrol altına alabilmeyi başarmıştır. Bu müdahalelerin ardından yabancı sermaye girişleri Temmuz ayından itibaren tekrar hız kazanmıştır. Ancak, yıl sonunda gerçekleşen enflasyon %5 hedefinden yaklaşık 5 puanlık bir sapma göstererek belirsizlik aralığı üst bandını da aşmıştır.

Enflasyon hedeflemesinin ilk yılında hedeften ciddi oranda sapma yaşanmıştır.

ABD'deki faiz artışlarına bağlı olarak uluslararası piyasalardan likiditenin çekilmesi nedeniyle oluşan finansal çalkantı birçok gelişmekte olan ülkede etkili olmuştur. Ancak, Türkiye'deki yansımalarının diğer ülkelere göre çok daha şiddetli olması, Türkiye'ye özgü bir takım olumsuzlukların bu sonuçta etkili olduğunu göstermektedir. Hiç şüphesiz, bu olumsuzluklar arasında cari açığın ciddi boyutlara ulaşması önemli yer tutmaktadır. Bir diğer unsur olarak ise, Nisan ayı enflasyon rakamlarının beklentilerin çok üzerinde gerçekleşmesi gösterilebilir. Ayrıca, yaklaşan genel seçimler ve Cumhurbaşkanlığı tartışmalarının öngörülebilirliği azaltması da Türkiye'nin ülke riskini artıran unsurlar arasında sayılabilir. Gelişmekte olan piyasalarda risk algısını yansıtan EMBI endeksine baktığında Türkiye'nin riskinin Mayıs ayı öncesinde genel EMBI endeksinin altındayken Mayıs sonrası gelişmekte olan piyasalar içinde en yüksek seviyeye geldiği görülmektedir.

2004 yılında da piyasalarda benzer bir dalgalanma meydana gelmiş, ancak kalıcı niteliğe bürünmemiştir. Bugün gelinen noktada; mevcut siyasi etkenler, genişleyen cari açık ve Merkez Bankası başkanlığı atama sürecinde başlayan ve yeni başkanlık döneminde henüz tam olarak ortadan kalkmamış olan bankanın güvenilirliği gibi nedenlerle, ABD'deki faiz artırımının etkisinin gerek 2004 yılındaki duruma kıyasla gerekse diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha şiddetli olmuştur. Özellikle TCMB başkanlık ataması tartışmalarının yaşandığı Mart ayında portföy yatırımlarının önemli düşüş göstermesi, Nisan ve Mayıs aylarında ise çıkış yaşanması Türkiye'ye ilişkin risk algılamasının bu belirsizlik sürecinden çok daha önce yükselmiş olduğunun önemli bir göstergesidir. Güçlü

Mayıs ayında yaşanan finansal çalkantı Türkiye'yi diğer gelişmekte olan ülkelere göre daha şiddetli etkilemiştir.

Geçmiş deneyimler, yurtdışı gelişmelerin dış kaynaklı dalgalanmaların kalıcılığı üzerinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir.

seyreden YTL'nin yanı sıra kredi genişlemesinin etkisiyle artan iç talep baskısına karşılık Nisan ayında yapılan faiz indirimi ve ardından açıklanan enflasyon oranının yüksek çıkması Merkez Bankası politikalarının piyasa oyuncuları tarafından sorgulanmasına neden olmuş ve son dört yılda elde edilen Merkez Bankası güvenirliliğini zedeleyen bir başka unsur olmuştur.

Finansal piyasalardaki dalgalanma öncesinde dahi tutturulma ihtimali düşük olan 2006 yıl sonu enflasyon hedefi, Mayıs-Haziran döneminde yaşanan finansal çalkantının da etkisiyle büyük oranda aşılmıştır. Bununla da kalmamış, orta vade hedefi olan %4 oranının da 2007 sonunda yakalanması tehlikeye girmiş durumdadır. Bu çerçevede, parasal koşulların daraltıcı etkisinin bir süre daha devam etmesi beklenmektedir. TCMB'nin yayımladığı beklenti anketi verileri 12 ay sonrası TÜFE enflasyon beklentisinin Ocak 2006'da %5,5 seviyesinden Aralık ayında %7,2 seviyesine yükseldiğini göstermektedir. Beklentilerde oluşan bu bozulmanın fiyatlama davranışına olumsuz etkileri göz önünde bulundurulduğunda, parasal koşullardaki sıkılaştırmanın devam edeceği beklentisi kuvvetlenmektedir. Temmuz ayında yapılan son çeyrek puanlık artışla beraber Mayıs ayından sonra gerçekleştirilen toplam faiz artırımını 4,25 puan olmuştur. TCMB, enflasyonun 2007 yılının ikinci yarısından itibaren tekrar düşüş sürecine geçeceğini öngörmektedir. Bu öngörünün doğru olması durumunda, faiz oranlarında tekrar indirimle gidilmesi en erken bu tarihten sonra başlayacağı tahmin edilmektedir.

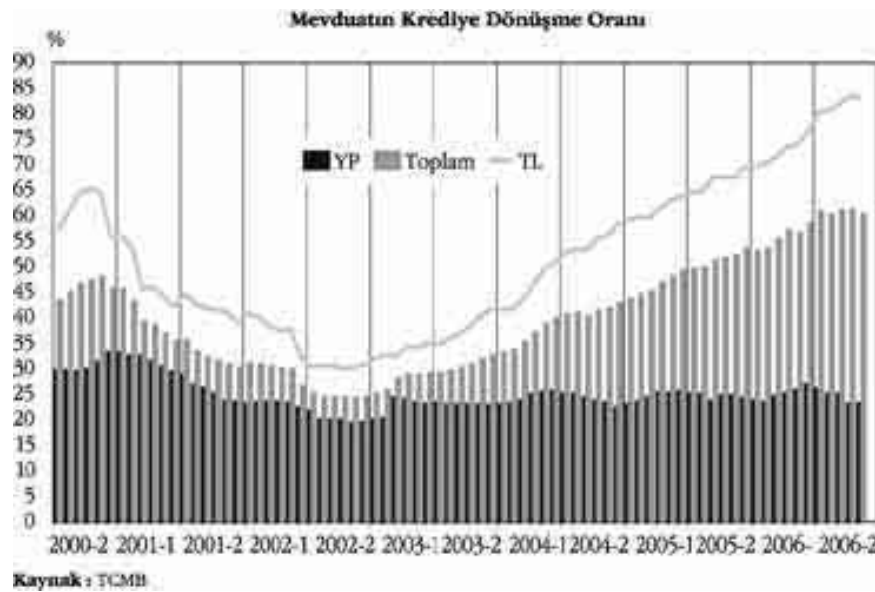
Parasal koşulların daraltıcı etkisinin 2007 ortasına kadar devam etmesi beklenmektedir.

3.1 Krediler

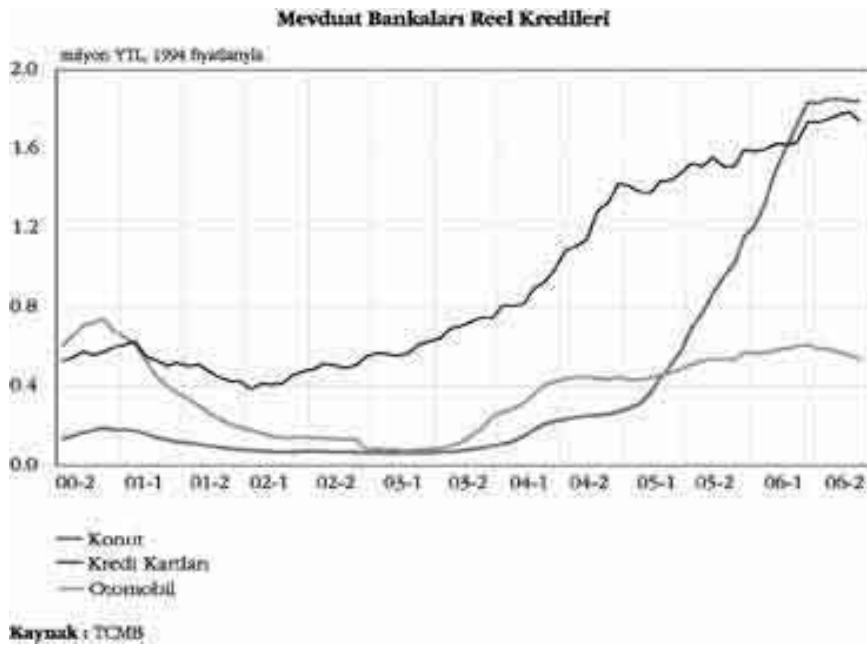
2006 yılının ilk yarısında toplam kredi hacmi nominal olarak %51,4 artış sergilemişken Temmuz-Kasım döneminde bu oran %47,4'e gerilemiştir. Kasım ayında ise bir önceki yıla göre artış oranı %44,8 olmuştur. Kredilerdeki değişime banka gruplarına göre bakıldığında, özel ve kamu mevduat bankalarının Türk Lirası kredi hacimlerini 2006 yılında sırasıyla %51 ve %50 oranında artırdığı görülmektedir. Yabancı para kredilerinde ise kamu mevduat bankaları %40 artış gösterirken özel mevduat bankaları %19 artış göstermiştir. Yurtdışına verilen kredilerde ise %22 oranında artış gerçekleşmiştir. Bu gelişmelerle birlikte, mevduat bankaları toplamında kredi hacmi %47 genişlemiştir. Öte yandan, kalkınma ve yatırım bankaları tarafından verilen krediler ise %17 oranında artış göstermiştir. Mali kesime verilen krediler toplam kredi hacminin yalnızca %2'sine karşılık gelmiştir. Tamamı yabancı para cinsinden yurtdışı kredilerinden oluşan Merkez Bankası toplam kredileri ise 2006 yılı Kasım ayında kayda değer bir değişiklik göstermeyerek 45,3 milyon YTL seviyesinde kalmıştır. Toplam mevduatların krediye dönüşme oranlarına bakıldığında ise kriz sonrası dönemde görülen istikrarlı artışın devam ettiği görülmektedir.

2006 yılı başında hızlı seyrine devam eden kredi hacmi ikinci yarıda duraksama göstermiştir.

2003 yılından itibaren hızlı bir artış gösteren tüketici kredileri 2006 yılının ikinci çeyreğinden bu yana hız kesmiştir. Kredilere 1994 yılı sabit fiyatlarıyla bakıldığında, Temmuz ayından itibaren otomobil kredileri düşüş eğilimine girmiş ve Kasım ayında Haziran ayına göre %12 civarında gerileme göstermiştir. Kredi kartı harcamalarının ise Haziran-Ağustos arası dönemde aynı seviyede kaldığı, Eylül-Ekim aylarındaki artışın ardından Kasım ayında düşüş sergilediği görülmektedir. Konut kredilerinin ise Temmuz sonrası durağan seviyesini koruduğu görülmektedir. Diğer tüketici kredilerinde ise 25 ay ve üzeri vadeleri içeren kredilerin aylık artış hızlarında Temmuz ayından itibaren keskin bir düşüş olmuştur. 25-36 ay vadeli kredi artış hızı Mart-Mayıs döneminde ortalama %24 iken bu oran Temmuz-Kasım döneminde ortalama %5'e gerilemiştir. 37-48 ay ile 49 ay ve üzeri vadelerinde bu oranlar sırasıyla %19'dan %6'ya ve %45'ten %2'ye düşmüştür. Üçüncü çeyrekte dayanıklı tüketim malı talebinde görülen ani düşüşte, konut ve otomobil hariç, uzun vadeli kredilerde görülen yavaşlamanın da etkili olduğu düşünülmektedir.

Finansal çalkantı sonrası tüketici kredileri kullanımında görülen yavaşlama özel kesim tüketim harcamalarına yansımıştır.

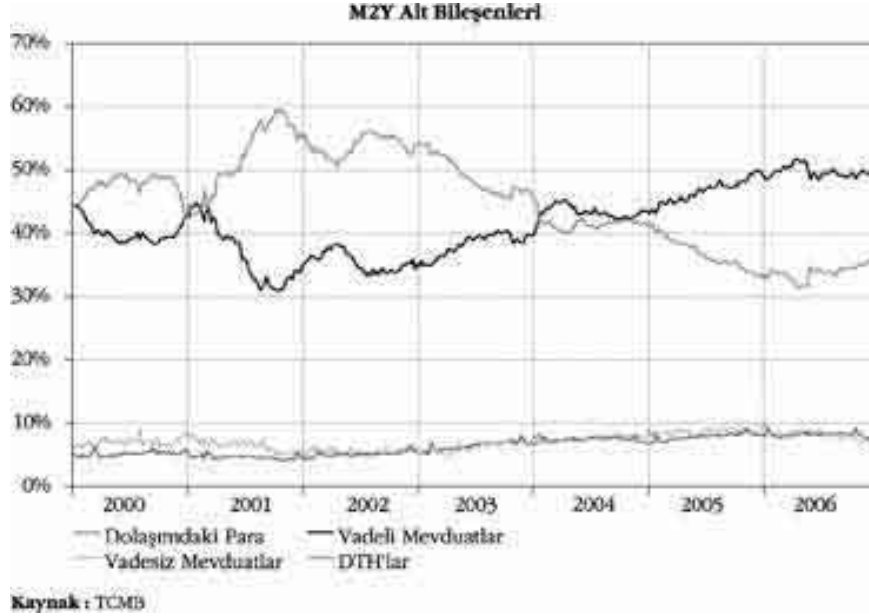
3.2 Para Arzları

Gerek kısa vadeli sermaye girişleri gerekse satın alma ve özelleştirmeler yoluyla gelen yabancı sermaye, YTL'nin değerlenmesinde ve enflasyonu düşürme sürecinde önemli rol oynamıştır. Bununla birlikte, satın alma gücündeki artışa bağlı olarak iç tüketimdeki canlanma sanayii üretimi ve büyümenin yüksek seviyelere ulaşmasına olanak sağlamıştır. TCMB, hem kısa vadeli sermaye girişlerine karşı ülke riskini azaltmak, hem de döviz piyasasındaki oynaklığı gidermek amacıyla yaptığı müdahale ve ihalelerle önemli miktarlarda rezerv biriktirmiştir. Söz konusu rezerv artışlarının tam sterilize edilmemesi nedeniyle, M1, M2 ve M2Y para arzları 2006 yılının ilk altı ayında yıllık bazda reel olarak sırasıyla %23, %28 ve %19 civarında artmıştır. Dolayısıyla, sermaye girişleri ilk aşamada enflasyonu düşürücü ve büyümeyi artırıcı bir etki yapmakla birlikte, bir süre sonra para arzlarının artması yoluyla enflasyonist bir etki yaratmaya başlamıştır. Bunun yanı sıra, rezerv maliyeti ve cari işlemler dengesi üzerindeki olumsuz etkilerinin de arttığı görülmüştür. Yaşanan finansal dalgalanma sonrası döviz piyasasındaki likidite daralmasına karşılık TCMB, döviz satışı yönünde müdahalelerle ve depo alım işlemleriyle YTL likiditesini daraltmıştır. Sonuç olarak, Temmuz-Kasım döneminde ortalama M1, M2 ve M2Y reel para arzı artış oranları sırasıyla %8,5, %15 ve %14'e gerilemiştir. M2Y'deki düşüşün sınırlı olması, dövizin değer kazanması nedeniyle Döviz Tevdiat Hesaplarının YTL karşılığındaki artıştan kaynaklanmıştır.

Döviz tevdiat hesapları (DTH), 2006 yılı Kasım ayı itibarıyla yıllık %23 oranında artarak 67,6 milyar dolara ulaşmıştır. Finansal çalkantı sonrası YTL'nin dolar karşısında değer kaybetmesine bağlı olarak YTL karşılığı 2005 Kasım ayıyla karşılaştırıldığında %34 artarak 99,4 milyar YTL değerinde gerçekleşmiştir. M2Y içinde DTH'lerin payı finansal çalkantı öncesi %32'lere kadar gerilemişken, Kasım ayı itibarıyla bu oran %35,5'e yükselmiştir. Dolayısıyla 2005 yılında, YTL'ye olan güvenin artmasının bir sonucu olarak, ters para ikamesinin önemli ölçüde hissedildiği bir yıl olmuşken, 2006 yılı Mayıs-Haziran aylarında yaşanan finansal çalkantı sonrası bu süreçte gerileme yaşanmıştır.

Yılın ilk çeyreğinde yükselen reel para arzı artış hızı yılın ikinci yarısından itibaren ciddi biçimde yavaşlamıştır.

Yaşanan finansal çalkantı sonrası para ikamesinde tekrar bir artış görülmüştür.

Enflasyon hedeflemesinin ilk yılında yaşanan büyük sapmaya rağmen, TCMB 3 yıllık enflasyon hedefine sadık kalmıştır. Buna göre, 2007, 2008 ve 2009 yıl sonu enflasyon hedeflerinin %4'te tutulmasında karar kılmıştır. 2006 yıl sonu nokta hedefi %5 iken iki puan olan aşağı ve yukarı yönlü belirsizlik aralığı hedefin 2007 yılında %4'e düşmesine rağmen aynen korunmuştur. Diğer bir deyişle, nokta hedeften %50'lik bir sapma olması durumunda dahi enflasyon hedefine ulaşılmış kabul edilecektir. Oldukça geniş olan bu aralık, 2006 yılı Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan finansal çalkantının gecikmeli etkileri, kamunun faiz dışı harcamaları, gelirler politikasındaki ayarlamalar, Cumhurbaşkanlığı ve genel seçimlerin yapılacağı 2007 yılında risk algısının artacağı gerçeği göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.

TCMB 2006 yıl sonu itibarıyla piyasada makul düzeyde bir likidite fazlası olduğunu ve bu durumun 2007 yılında da süreceğini öngörmüştür. Ancak piyasada likidite açığı oluşması halinde ise repo ihalesi faiz oranları yükselecektir. Bu durumun yaratacağı olumsuz etkilerin önüne geçebilmek için Merkez Bankası borçlanma ve borç verme faiz oranlarını likidite sıkışıklığının gecelik fa-

2007 yılı için belirlenen enflasyon hedefi ve belirsizlik aralığı değiştirilmemiştir.

TCMB, 2007 yılı için daha etkin bir likidite yönetimi amaçlamaktadır.

izler üzerinde yarattığı baskıyı giderecek şekilde düşüreceğini belirtmiştir. Ancak bu durumun para politikasının gevşetilmesi anlamına gelmeyeceğini, likidite koşullarındaki değişimden kaynaklanan teknik bir düzenleme olacağını vurgulamıştır. Likidite açığının kalıcı görülmesi ve söz konusu teknik faiz indirimine gidilmesi halinde ortalama repo ihale faizlerini mümkün olduğunca Merkez Bankası borçlanma ve borç verme faizlerinin orta noktası civarında olmasını sağlamaya çalışacağını belirtmiştir. TCMB ayrıca likidite açığının geçici olarak öngörülmesi durumunda ise repo ihale faizlerinin Merkez Bankası borçlanma faiz oranının en fazla 1 puan üzerinde olmasını sağlamaya çalışacağını belirtmiştir. Böylelikle gecelik faizlerdeki dalgalanmanın önüne geçilebilecektir. Piyasada fazla likiditenin artması ve olağanüstü dalgalanmaların görülmesi halinde de para politikasının etkinliğini artırmak amacıyla YTL depo alım ve ters repo ihalelerinin yanı sıra Merkez Bankası likidite senetlerinin de aktif olarak kullanılacağını duyurmuştur.

B Ö L Ü M

FİYAT DÜZEYİ

Giriş

Açık enflasyon hedeflemesinin başlangıç dönemi olan 2006 yılında enflasyon nokta hedefi %5 olarak belirlenmiş, aşağı ve yukarı yönlü 2'şer puanlık belirsizlik aralığı bırakılmıştı. Ancak, talep açığının 2005 sonunda kapanmaya başlamasıyla beraber ticarete konu olan ürün fiyatlarının enflasyona olumlu katkısının azalması, hizmet sektörlerindeki enflasyon katılığı ve petrol fiyat artışlarının devam etmesine bağlı olarak enflasyon oranları, esas itibarıyla 2005 yılı Ekim ayından sonra yükseliş eğilimine girmiştir. Buna karşılık TCMB, enflasyonun 2006 yılı ikinci çeyreğinden itibaren tekrar düşüş sürecine gireceğini belirtmiştir. 2006 yılı Ocak ayı başında beklenen yılsonu enflasyonunun %5,7 olarak tahmin edilmesi ise piyasa oyuncularının hedefe ulaşılabilirlik konusunda bir takım tereddütleri olduğunu göstermekteydi.

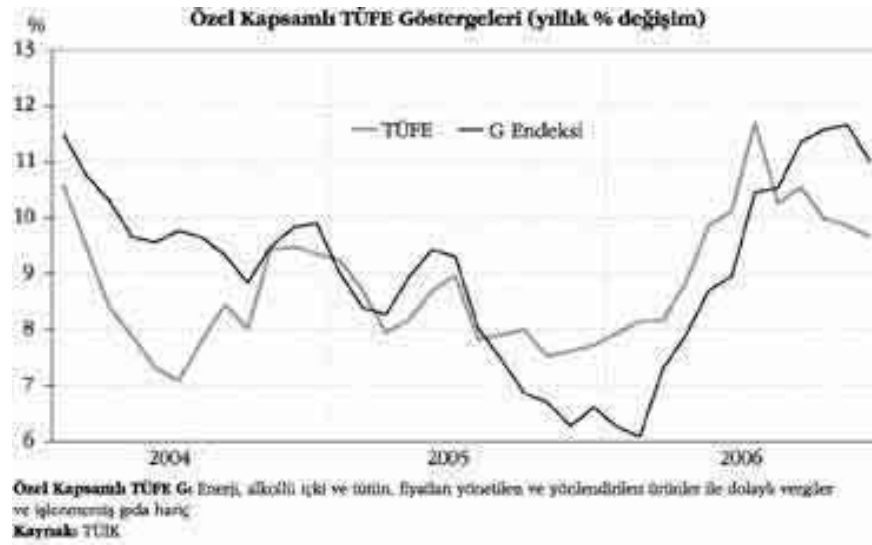
Belirlenen enflasyon hedefine ulaşmanın geçmiş yıllara oranla daha zor gerçekleşeceği bilinen bir durumda, Merkez Bankası Başkanı atama sürecinin iyi yönetilememesi, para otoritesine olan güveni zedelemiş ve beklentilerin daha da olumsuzlaşmasına yol açmıştır. Nisan ayında, enflasyon oranında düşüş beklenirken gerçekleşme tersi yönde olmuştur. Nisan ayı enflasyonunda ortaya çıkan sürpriz yükselişin ardından Mayıs ve Haziran aylarında yaşanan finansal dalgalanma sonrası enflasyon %10'un üzerine çıkarak yeniden çift haneli seviyeleri görmüştür. Yılın ilk çeyreğindeki enflasyon daha çok hizmet fiyatlarında devam eden eğilimin yanı sıra gıda ile içki ve tütün fiyatlarına bağlı olarak ortaya çıkmışken, ikinci çeyrekte YTL'deki değer kayıpları ve beklentilerin bozulması daha belirleyici rol oynamıştır. Bu gelişmeler sonucunda %5 olarak belirlenmiş olan yıl sonu nokta hedefinden yaklaşık 5 puanlık bir sapma görülmüş ve gerçekleşen enflasyon oranı %9,65 olmuştur.

Enflasyonda son dönemde görülen katılığın yanı sıra Mayıs ayındaki finansal dalgalanma, enflasyon hedefinden sapılmasına yol açmıştır.

Enflasyon hedefine ilişkin tereddütlerin olduğu bir ortamda, para otoritesindeki yönetim değişikliğine yönelik belirsizlik beklentilerin bozulmasına yol açmıştır.

Fiyatlama davranışlarında enflasyon beklentisinin belirleyici rol oynamasına bağlı olarak beklentilerin iyileştirilmesi enflasyon hedeflemesi sisteminin ana unsurlarından birisidir. Bu nedenle para otoritesinin bağımsızlığı ve güvenilirliği ekonomideki karar alıcıların beklentilerini doğrudan etkilemekte, üretim, yatırım ve tüketim kararlarında belirleyici olmaktadır. 2004 ve 2005 yıllarında para otoritesine olan güvenin artmasıyla enflasyon beklentilerinin yıl sonu hedeflere yakınsadığı görülmüştür. Ancak, 2005 yılı Kasım ayından başlayarak enflasyon yükseliş eğilimine girmiş, 2006 yılının ilk aylarında da para politikasının doğrudan etkileyemediği ürünleri dışarıda bırakan orta vadeli enflasyon göstergelerinden G endeksinde ciddi artışlar yaşanmıştır. Bu durum, kur etkisinin önemli yer tuttuğu enerjinin ve diğer arz şokları olarak açıklanan faktörlerin dışarıda bırakılması durumunda dahi enflasyonun yüksek çıktığını göstermektedir. Mayıs-Haziran aylarında yaşanan dalgalanmanın ardından, yıl sonuna doğru genel enflasyonda tekrar düşüş görülmesine karşın, G endeksindeki artış oranının daha da tırmanarak %12'ye yaklaşması fiyatları piyasa tarafından belirlenen mal ve hizmetlerdeki enflasyonun genel enflasyonun da üzerinde gerçekleşerek 2007 hedefi açısından sıkıntı yaratacağını göstermektedir.

Orta vadeli enflasyona ilişkin göstergelerdeki mevcut eğilim endişe vericidir.

4.1 Tüketici Fiyatları

TCMB, Mayıs ve Haziran döneminde YTL’de yaşanan değer kayıplarının bu aylarda enflasyon üzerindeki etkisinin sırasıyla 0,6 ve 0,9 puan olmak üzere ve toplam olarak 1,5 puanlık bir ilk etkiye neden olduğunu tahmin etmiştir. Bu etki dışarıda bırakıldığında ise Haziran ayı enflasyonunun yıllık %8,6 civarında gerçekleşerek üst bandın sınırlarını yine de aştığını belirtmiş, buna sebep olarak işlenmemiş gıda ürünleri, petrol, altın fiyatları gibi para politikasının kontrolünde olmayan arz şoklarını göstermiştir. Ancak, gerçekleşen yüksek enflasyonu sadece arz şoklarına bağlamanın yeterli olmayacağı ve iç talep baskısının da göz ardı edilmemesi gerektiği düşünülmektedir. Zira, lokanta ve oteller grubu gibi kur etkisinden çok iç talebin seyrini yansıtan bir hizmet grubunda Haziran ayı enflasyonu %14,4 oranında gerçekleşmiştir. Konut ve kira kaleminde 2005 yılı ortalaması %11 iken, 2006 yılı Haziran ayında bu oran %13,2’ye yükselmesi, petrol fiyatları ve kurlardaki artışların etkisi çıkarıldıktan sonra da katılığın devam ettiğine işaret etmektedir. 2006 yılının ikinci yarısında gerek faiz oranlarındaki yükseliş, gerekse YTL likiditesinin daraltılmasına bağlı olarak iç talepte düşüş görülmesi beklenmekte idi. Üçüncü çeyrek GSYİH verileri de özel tüketim harcamalarında ani bir düşüşe işaret etmektedir. Ancak bu dönemde artan enflasyonda, daha ziyade beklentilerdeki bozulma ve maliyet baskısının etkili olduğu düşünülmektedir.

2006 yılı enflasyonunda mal fiyatlarındaki artış önemli rol oynamıştır. Temmuz ayı itibarıyla mal fiyatlarındaki artış hizmet fiyatlarındaki artışı da aşarak %12 civarına ulaşmıştır. Yıl sonuna doğru ise hizmet grubu enflasyonu yüksek seviyelerini korurken mal grubunda enflasyon düşüşe geçmiştir. Ancak henüz Nisan ayı öncesi seviyelerine gerileyememiştir. Gıda grubunun TÜFE içindeki ağırlığının %27 olması nedeniyle, söz konusu grupta yaşanan gelişmeler enflasyon üzerinde belirleyici bir nitelik taşımaktadır. 2006 yılı genelinde bu kalemdaki gelişmeler yıl sonu enflasyon hedefiyle uyumlu hareket etmemiştir. Özellikle işlenmemiş gıda grubuna dahil yaş meyve ve sebze fiyatlarındaki oynaklığın neden oldu-

Yılın ilk yarısında iç talepteki canlılığa bağlı olarak hizmet grubundaki enflasyon katılığı devam etmiştir.

Gıda grubundaki fiyat artışları 2006 yılında dezenflasyon sürecini sekteye uğratan başlıca unsur olmuştur.

ğu yukarı yönlü baskı 2006 yılının ikinci çeyreğinden itibaren kendini hissettirmiş ve bu dönemden sonra, Haziran ayı hariç, gıda fiyatlarındaki artış genel enflasyonun üzerinde gerçekleşmiştir. Gıda grubu enflasyonu 2005 yılında genel enflasyonun %17'sinden sorumlu iken bu oran 2006 yılı genelinde %27'ye yükselmiştir.

Konut grubu enflasyonu 2006 yılı genelinde 2005 yılına göre yaklaşık 2 puanın üzerinde artarak ortalama %12 civarında gerçekleşmiştir. Geçmişe endeksleme davranışının kırılamadığı bu gruptaki enflasyon genel enflasyonun yaklaşık beşte birini oluşturmuştur. Konut ve gıda kaleminden sonra en yüksek katkı ise lokanta ve oteller grubu ile ulaştırma grubundan gelmiştir. İç talepteki canlılığın bir göstergesi olarak değerlendirilebilecek olan lokanta ve oteller grubu ise 2005 yılındaki %14'lük enflasyon oranını korumuş ve yıllık ortalama TÜFE artışının yaklaşık %10'unu oluşturmuştur.

Ulaştırma grubundaki yıllık ortalama %12'lik enflasyonda, yılın ikinci yarısında gerilemekle birlikte, 2006 yılı genelinde yaklaşık %20 oranında artan petrol fiyatlarının etkisi önemli ölçüde hissedilmiştir. Aralık ayında akaryakıt ürünlerine yapılan zammın etkisiyle bu gruptaki enflasyon oranı Aralık ayında %10'a yükselerek yıl sonu enflasyonunun yaklaşık %10'unu oluşturmuştur. Diğer taraftan, Ortadoğu'da yaşanabilecek olumsuz siyasi gelişmelerin petrol fiyatları üzerinde daha fazla baskı yaratması 2007 enflasyon hedefi önünde önemli risk unsurlarından birisidir.

Fiyatlar, konut lokanta ve otellerde iç talebe bağlı olarak yüksek seyrini yıl genelinde korumuştur.

Ulaştırma grubu enflasyonunda belirleyici olan petrol fiyatları 2007 yılı enflasyonu için de önemli bir risk unsurudur.

Alkollü içecek ve tütün ürünleri kaleminde 2005 yılının Ağustos ve Aralık aylarında yukarı yönlü fiyat ayarlamaları yapılmıştır. Bu nedenle, 2006 yılı Ağustos ayına kadar bu gruptaki enflasyon oranı yaklaşık %30 dolayında seyretmiş, sonrasında ise Ağustos-Kasım döneminde %10'a kadar gerilemiştir. Aralık ayında baz etkisinin ortadan kalkmasıyla birlikte bu gruptaki yıllık enflasyon %5'e düşmüştür. Yıl genelinde alkollü içecek ve tütün grubu enflasyonu genel TÜFE enflasyonunun yaklaşık %15'ini oluşturmuştur. Giyim ve ayakkabı grubunda ise fiyatlar, Ekim ayına kadar olan dönemde yıllık bazda ortalama %1 düşüş göstermiş, son çeyrekte ise kış sezonunun açılmasıyla gelen fiyat artışları nedeniyle ortalama %2,5 yükseliş göstermiştir. Bu grup fiyatlarının yıl ortalamasına baktığında genel enflasyona hiçbir katkı yapmadığı görülmektedir. TÜFE sepetindeki toplam payları %13 olan eğitim, sağlık, eğlence ve haberleşme grubundaki enflasyon da bir önceki yıllara karşılaştırıldığında önemli bir değişiklik göstermemiştir. 2006 yılında tütün ve alkollü içecek grubundan sonra en yüksek enflasyonun görüldüğü grup ise çeşitli mal ve hizmetler grubu olmuştur. Bu grupta 2005 yılında ortalama yıllık enflasyon %6,8 iken 2006 yılında bu oran %16,5'e yükselmiştir. Bu keskin yükselişte mücevher altın fiyatlarının etkili olduğu düşünülmektedir.

Ev eşyası grubundaki enflasyon oranı 2006 yılının ilk altı ayında önemli bir düşüş eğilimi göstermesine karşın YTL'deki değer kayıplarına bağlı olarak Temmuz-Eylül döneminde yükseliş trendine girmiş ve Eylül ayından itibaren de yüksek seviyesini korumuştur. Sağlık grubundaki enflasyon oranı, ilaç fiyatlarına yapılan zamlar nedeniyle Ağustos ayından itibaren yükseliş trendine girmiştir.

Kur artışlarının birincil ve ikincil etkilerinin giderek azaldığı gözlenmekle birlikte, gıda fiyatlarındaki oynaklık ve kira fiyatlarında %20 oranında seyreden katılık ise devam etmektedir. Genel seçimlerin yaklaşması nedeniyle artma eğiliminde olan kamu harcamalarının da enflasyon üzerindeki iç talep baskısını artıracağı düşünülmektedir. Bu nedenle, enflasyonun belirgin bir düşüş eğilimi göstermesi 2007 yılının ikinci yarısını bulabilecektir. Bu nedenlerden ötürü, %4 olarak belirlenmiş olan 2007 yıl sonu enflasyon hedefine ulaşılması olasılığı düşük görülmektedir.

Alkollü içecek ve tütün ürünlerinde 2005 yılında yapılan fiyat ayarlamaları 2006 yılı boyunca etkili olurken, altın fiyatlarındaki yükseliş çeşitli mal ve hizmetler grubundaki enflasyonun sıçramasına neden olmuştur.

Ev eşyası kalemindeki fiyat gelişmeleri döviz kurundaki hareketlerden olumsuz etkilenmiştir

Enflasyonda hissedilir bir düşüş eğiliminin 2007 yılının ilk yarısına kadar gerçekleşmesi mümkün gözükmemektedir.

TÜFE* (%)		Aralık		Ocak-Aralık (Ortalama)	
2006		Büyüme	Katkı	Büyüme	Katkı
(27,68)	Gıda ve Alkolsüz İçecekler	11.2	2.9	9.7	2.6
(5,62)	Alkollü İçecekler ve Tütün	5.1	0.4	21.0	1.4
(8,28)	Giyim ve Ayakkabı	1.9	0.1	-0.1	0.0
(16,29)	Konut ve Kira	14.0	2.4	12.7	2.1
(6,89)	Ev Eşyası	7.3	0.5	5.6	0.4
(2,54)	Sağlık	7.9	0.2	3.8	0.1
(10,48)	Ulaştırma	10.1	1.1	10.3	1.1
(4,55)	Haberleşme	1.3	0.1	2.6	0.1
(3,63)	Eğlence ve Kültür	8.3	0.3	5.0	0.2
(2,41)	Eğitim	7.7	0.2	7.8	0.2
(6,74)	Lokanta ve Oteller	13.5	1.1	13.9	1.1
(4,89)	Çeşitli Mal ve Hizmetler	12.3	0.6	16.4	0.8
(100,00)	TOPLAM	9.7	9.7	9.6	9.6

*2005=100, bir önceki senein aynı dönemine göre değişim.

Parantez içerisindeki veriler alt kalemlerin toplam endeksi içindeki ağırlığını göstermektedir.

Kaynak: TÜİK

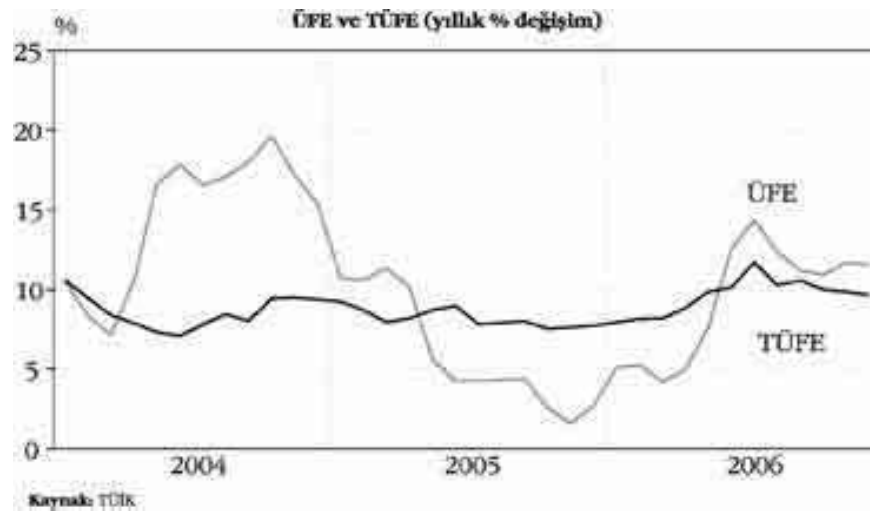
4.2 Üretici Fiyatları

ÜFE'deki artışlar, 2006 yılı Mayıs ayına kadar TÜFE üzerinde baskı oluşturabilecek bir boyutta olmamıştır. Maliyetlerin Mayıs ve Haziran aylarından itibaren hızlı bir yükseliş sürecine girmesi nedeniyle bu durum değişmiştir. Yılın ikinci yarısında ÜFE enflasyonundaki artış TÜFE'deki artışın çok üzerinde seyretmiştir. Bu durum, döviz kurundaki gelişmeler ve beklentilerin bozulması nedeniyle hızlı artış göstermesine karşın, TÜFE'deki artışın iç talepteki daralma nedeniyle maliyetlerdeki artışı birebir yansıtmadığını göstermektedir. Tarım grubu fiyatları ise ikinci çeyrekte itibaren hızla artmış ve yıllık enflasyon Temmuz ayında %12'ye kadar çıkmıştır. Bu oran yılın son çeyreğinde tekrar düşüş eğilimine girmiş ve yıl sonunda %2,5'e gerilemiştir. Ocak-Ağustos döneminde imalat sanayii alt sektörlerinden gıda sektöründe enflasyon düşüşleri yaşanırken TÜFE gıda grubunda ise enflasyon oranı %12'lere kadar yükselmiştir. Bu durum gıdadaki fiyat artışlarının işlenmemiş gıda kaynaklı olduğunun önemli bir göstergesidir. Eylül ayından itibaren ise imalat sanayii gıda sektöründe enflasyon yükseliş eğilimine girerek Aralık ayında %3,8'e ulaşmıştır.

ÜFE artışı yılın ikinci yarısından itibaren TÜFE'deki artışın üzerinde seyretmiştir.

Madencilik ve taşocakçılığı kaleminde yıllık ortalama artış %14,1 olarak gerçekleşmiştir. İmalât sanayiinde ise YTL'deki değer kaybı ve petrol fiyatlarındaki hızlı yükseliş nedeniyle, yıl genelinde enflasyon oranı %9,3 olarak gerçekleşmiştir. İmalât sanayiinin alt kalemlerine bakıldığında petrol ürünleri kalemindeki enflasyonun ikinci çeyrekte ortalama %36,4 oranında gerçekleştiği, Haziran ayı itibarıyla da yıllık bazda %46,5'e yükseldiği görülmektedir. Eylül ayı ortasından Kasım ayı ortasına kadar düşüş sürecine giren petrol fiyatları bu dönemde ÜFE ve TÜFE'nin ilgili alt gruplarında da enflasyonu düşürücü etki yapmıştır. Ancak, petrol fiyatlarının Kasım ortasından başlayarak yıl sonuna doğru yeniden yükselişe geçtiği gözlenmektedir. Bir diğer ani yükseliş gösteren kalem ise ana metal olmuştur. Söz konusu grup fiyatları Nisan ayından itibaren hızlı bir yükseliş eğilimine girmiş ve Temmuz ayında enflasyon oranı %51'e kadar ulaşmıştır.

Emtia fiyatlarındaki oynaklık ÜFE'nin seyrine ilişkin belirsizliğin artmasına neden olmaktadır.

Elektrik, gaz ve su grubunda, TETAŞ'ın dağıtım şirketlerine uyguladığı fiyat tarifesinde 1 Eylül-31 Aralık 2006 tarihlerinde geçerli olmak üzere elektrik fiyatına %23,9 oranında zam yapılması nedeniyle Eylül ayından itibaren ani bir enflasyon artışı gözlenmiştir. Yılın ilk sekiz ayında bu gruptaki ortalama enflasyon oranı %4,5 iken son dört ay ortalaması yaklaşık %34'e ulaşmıştır.

Durağan seyreden elektrik fiyatlarına yıl sonuna doğru yapılan zam nedeniyle enerji grubu enflasyonu sıçramıştır.

TCMB, 2006 yılında ihalelere devam edeceğini, günlük alım sınırını ise 15 milyon dolardan 20 milyon dolara çıkarttığını ve %200 oranındaki opsiyon hakkıyla beraber 60 milyon dolarlık alım sınırı olduğunu duyurmuştu. Gelişmekte olan ülkelerdeki pek çok merkez bankası gibi TCMB de dış borçlanmaya paralel olarak ani bir sermaye çıkışı riskine karşı ülke riskini düşük tutmak amacıyla rezervlerini artırma politikası izlemektedir. 2006 yılı ikinci çeyreği itibarıyla TCMB rezervlerinin kısa vadeli dış borç stokuna oranı %143 seviyesinde olmuştur. Mart ayı itibarıyla döviz rezervleri Şubat ayında yapılan 5,4 milyar dolarlık alımla birlikte 58,9 milyar seviyesine ulaşmıştır. Ancak, yapılan döviz alımları kur üzerinde önemli bir etki yaratmazken, TCMB'nin sterilizasyon için piyasaya sürdüğü iç borçlanma senetleri için ödediği faiz oranı rezerv olarak tuttuğu dolar cinsinden yatırım araçlarının getirisinden yüksek olduğu için belli bir maliyet oluşmasına yol açmaktadır. Ayrıca, döviz alımları sonucu bilançonun büyümesi fiyat istikrarı hedefiyle de çelişkili bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Mayıs ayında başlayan finansal dalgalanmayla birlikte YTL'deki değer kayıpları nedeniyle Merkez Bankası'nın önce alımları durdurup daha sonra da satım yönünde müdahale etmesi TCMB bilançosunun daralmasını sağlamıştır. Kasım ayından itibaren ise tekrar ihaleler yoluyla döviz alımına başlanmıştır. 2006 yılında TCMB'nin toplam döviz alımı 9,4 milyar ABD doları toplam döviz satışı 3,1 milyar dolar olmuş ve brüt döviz rezervi 2006 yılı sonunda 60,8 milyar ABD dolarına ulaşmıştır.

Merkez Bankası döviz rezervleri finansal dalgalanma sonrası artışını sürdürmüştür.

2007 yılında Cumhurbaşkanlığı seçimi ve genel seçimler gibi siyasi belirsizliği artırıcı unsurların olması ve küresel risk iştahındaki olası değişikliklere bağlı olarak Türkiye'ye yönelik sermaye girişlerinde bir azalma olması muhtemeldir. Bu durum, cari açığın ulaştığı seviye itibarıyla dış finansman ayağını sıkıntıya sokabilecektir. Ancak, 2006 yılı Mayıs-Haziran döneminde yaşanan finansal çalkantı sırasında portföy yatırımlarından 4,5 milyar dolar civarında çıkış yaşanmasına karşılık Temmuz ayından itibaren girişler yeniden başlamıştır. Temmuz-Ekim döneminde 6,8 milyar dolar

2007 yılına ilişkin önemli siyasi belirsizlikler bulunması ve yüksek cari açık nedeniyle YTL'de bir miktar değer kaybı yaşanması beklenmektedir.

civarında sermaye girişi olmuş ve yaşanan bu son finansal şokun sermaye hareketleri üzerindeki etkisi kısa sürmüştür. Dış ekonomik gelişmelere bağlı olarak, euro/dolar paritesindeki gelişmelerin ise 2007 yılında da euro lehine devam etmesi beklenmekle birlikte, hassas bir dönemden geçecek olan Türkiye ekonomisinde YTL'nin dolar karşısında bir miktar değer kaybedeceği tahmin edilmektedir.

B Ö L Ü M 5

DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

Dış Ekonomik İlişkiler

5.1 Dış Gelişmeler

Dünya ekonomisinin 2006 yılında %5,1 oranında genişleyerek son üç yılda ortalama %5 civarında bir büyüme oranına ulaşması beklenmektedir. Küresel ölçekte güçlü seyreden ekonomik büyüme bir takım sorunları da beraberinde getirmiştir. Bunların başında ise bozulan cari işlemler dengeleri ve emtia fiyatlarındaki yükselişler gelmektedir. Amerikan ekonomisi, giderek artan verimliliği nedeniyle, yabancı yatırımcılar için cazip bir yer haline gelmiş ve buna paralel olarak da sermaye girişleri hızlanmıştır. Bununla birlikte, genişleyici para politikaları ve düşük faiz oranları emlak piyasasının canlanmasına ve tüketim harcamalarının hızlanmasına yol açmıştır. Tüm bu koşullar, Amerikan ekonomisindeki cari işlemler açığının 870 milyar dolara (milli gelirinin %6,5'i) ulaşmasına neden olmuş ve küresel ölçekte bir ödemeler dengesizliği yaratmıştır.

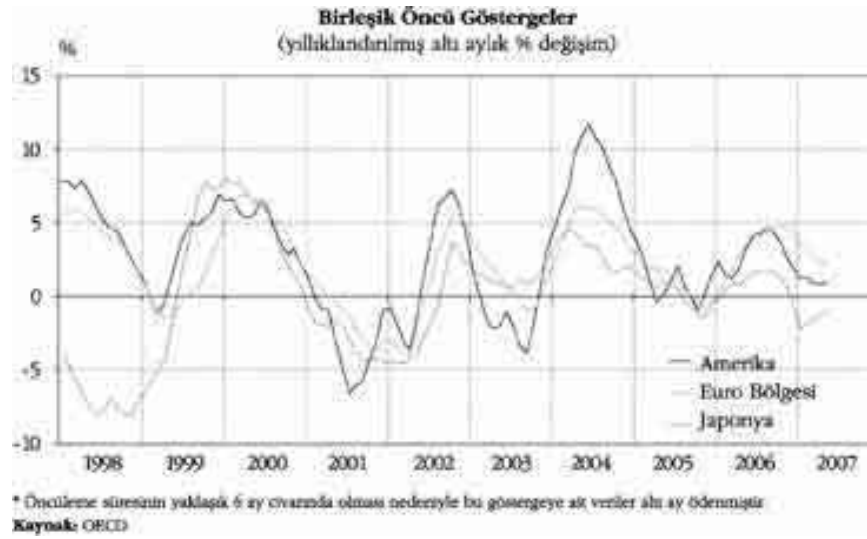
Dünya ekonomisi son üç yıldır geçmiş eğilimlerinin de üzerinde büyümektedir.

Dünya ekonomisindeki yüksek büyüme süreci, atıl kapasitelerin kullanımına neden olmuş ve birçok ülkede çıktı açığının(fazlasının) azalmasına(artmasına) yol açmıştır. Bu durum, petrol başta olmak üzere, emtia fiyatlarındaki artışlarla birlikte dünya genelinde enflasyon oranlarını yükseltmiştir. Yaşanan bu gelişmelerin so-

Küresel ölçekte enflasyon ve faiz oranları üzerindeki baskı artmıştır.

nucunda, gelişmiş ülkelerdeki merkez bankaları parasal koşulları sıkılaştırıcı politikalar uygulamaya yönelmişlerdir. Bu çerçevede, 2004 yılı başında %2 seviyesinde olan FED faizleri 2006 yılı sonunda %5,25 puana kadar yükselmiştir. Benzer şekilde, Avrupa Merkez Bankası da 2004 yılı başında %2 düzeyindeki kısa dönemli faizleri 2006 yılı sonunda %3,5'e yükseltmiştir. Japonya'da ise enflasyon riski henüz tehlikeli boyutlarda olmadığından ciddi oranda bir faiz artışı yaşanmamıştır.

Gelişmiş ülkelerdeki faiz oranlarının artmasına paralel olarak, riskli görülen gelişmekte olan ülkelere yıl ortasında önemli ölçüde sermaye çıkışları yaşanmıştır. Bu gelişmenin ardından, cari işlemler açığı ile kısa dönemli borç stoku görece yüksek olan ülkelere döviz kurlarında ani yükselişler meydana gelmiştir. Uluslararası piyasalardaki bu düzeltme hareketinin etkileri sonrasındaki dönemde belirgin biçimde azalmakla birlikte, Türkiye gibi iktisadi ve siyasi koşullara yönelik belirsizliklerin artmış olduğu ülkelere finansal dalgalanma öncesi konuma dönülebilmiştir. Bu nedenle, yıl ortasında yaşanan bu deneyim, söz konusu ülkelere, iktisadi temellerdeki güçlenmenin devam ettirilmesi ve kırılmalık yaratan unsurların bir an önce ortadan kaldırılması yönünde önemli mesajlar vermiştir.

Enflasyondaki artış ve para politikalarındaki sıkılaşma uluslararası piyasalarda dalgalanmaya neden olmuştur.

Yılın ikinci yarısında hız kaybetmekle birlikte, yıl genelinde yüksek seyreden özel tüketim ve özel yatırım harcamaları nedeniyle Amerikan ekonomisinin 2006 yılında %3,4 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Öte yandan, konut fiyatlarındaki artışların durağanlaşması nedeniyle önümüzdeki yıl tüketim harcamalarının kısılacığı ve dolayısıyla da büyümenin %2,9'a gerileyeceği öngörülmektedir. Beklenen yavaşlamanın bu boyutta gerçekleşmesi halinde, küresel ölçekte ciddi bir sorun yaratmayacağı ve talepteki düşüşün Avrupa ve Çin ekonomilerindeki artışla telafi edilebileceği tahmin edilmektedir. Bu koşullar altında, yılın ikinci yarısından itibaren FED faizlerinin yeniden düşüş eğilimine girmesi olasılığı yüksektir. Öte yandan, enflasyonist baskıların kontrol altına alınamaması halinde, Amerikan ekonomisindeki gelişmelere paralel olarak küresel büyüme süreci ciddi bir tehlike ile karşı karşıya kalacaktır.

Amerikan ekonomisinin 2007 yılında yavaşlaması beklenmektedir.

Tüketim harcamalarının toparlanarak yeniden büyümenin iticini oluşturacak boyuta ulaşması nedeniyle Euro bölgesi'nin 2006 yılında %2,6 oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Uzun süreden beri potansiyel oranının altında büyüyen Euro bölgesinde, bu eğilimin önümüzdeki dönemde de sürdüreceği ve mecbur kalınmadıkça faiz artırımları yoluyla büyüme sürecinin kesintiye uğratılmayacağı öngörülmektedir. Amerikan ekonomisindeki tüketim harcamalarındaki azalmanın dış ticaret üzerindeki doğrudan etkisine bağlı olarak Euro bölgesindeki büyüme oranının 2007 yılında bir miktar yavaşlayarak %2,1'e gerilemesi beklenmektedir. Öte yandan, Euro bölgesinin 2006 yılından itibaren farklı bir büyüme dinamiği yakalamış olması ve Amerikan ekonomisinin aksi yönde bir devresel hareket izlemeye başlamış olması nedeniyle gelecek dönemde muhtemel risklerin bölge üzerindeki olumsuz etkilerinin geçmişe kıyasla çok daha sınırlı olacağı tahmin edilmektedir.

Euro bölgesinde ekonomik aktivitenin 2007 yılında da güçlü seyretmesi beklenmektedir.

Özel tüketim harcamalarının hızlanması ve yatırım harcamalarının güçlü seyrini koruması nedeniyle Japon ekonomisinin 2006 yılında %2,7 büyüyeceği tahmin edilmektedir. Önümüzdeki dönemde, hâlihazırda yüksek seyreden tüketici ve yatırımcı güveninin iç talepteki artışı destekleyeceği, buna karşın Amerikan ekonomisinin

Japon ekonomisinde yakalanan büyüme sürecinin 2007 yılında da sürmesi beklenmektedir.

deki yavaşlamanın dış talep ve kur gelişmeleri yoluyla ihracatı olumsuz etkileyeceği öngörülmektedir. Bunlara ek olarak, 2006 yılı içerisinde yapılan 0,25 puanlık faiz artışının da ortaya koyduğu üzere, enflasyon oranlarında yaşanacak yükselişlere paralel olarak daha sıkı bir para politikası izlenmesi olasılığı bulunmaktadır. Bu gelişmelerin ışığında Japon ekonomisinin 2007 yılında yavaşlayarak %2,1 büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Yeniden ivmelenen yatırımlar ve ihracat nedeniyle Çin ekonomisinin 2006 yılında %10 büyüyeceği ve 2007 yılında da bu eğilimini sürdüreceği tahmin edilmektedir. Renminbinin kontrol altında tutularak değerlendirilmesine izin verilmemesinin kredi genişlemesini teşvik ettiği ve para politikasını zorlaştırdığı görülmekle birlikte, henüz finansal sistemin yeteri kadar gelişmemiş olması ve şirketlerin düşük kâr marjlarıyla çalışıyor olması nedeniyle kısa vadede döviz kurlarının esnek hale getirilmesi beklenmemektedir. Emtia fiyatlarındaki yükselişlerin de desteklemesiyle Latin Amerika ülkeleri kayda değer büyüme hızlarına ulaşmıştır. 2006 ve 2007 yıllarında sırasıyla %4,8 ve %4,2 oranında büyümesi beklenen bölge ekonomisinde, siyasi gelişmelerin aksine, iktisadi temellerin güçlenme eğiliminde olduğu gözlenmektedir. Bölge genelinde kamu gelirleri artmakta, faiz oranları gerilemekte ve enflasyon oranları da hedeflerle uyumlu bir seyir izlemektedir.

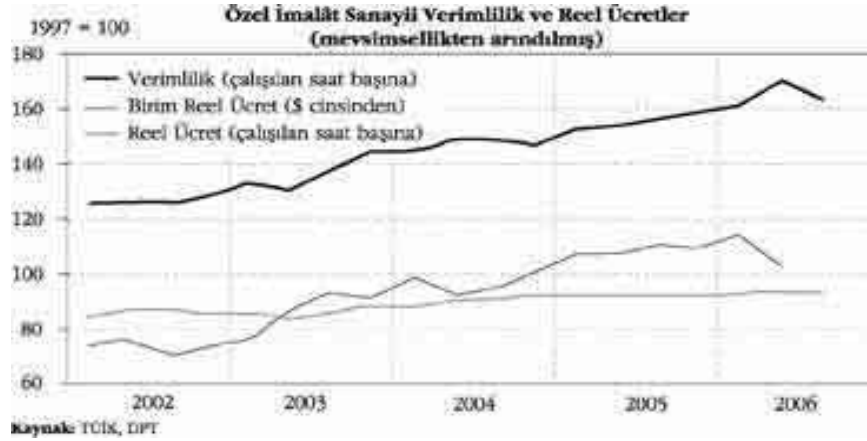
5.2 Ödemeler Dengesi

Toplam mal ve hizmet ticareti bakımından incelendiğinde, 1994 krizi öncesinde %33 seviyesinde olan dışa açıklık oranının, 2006 yılı itibarıyla %66 seviyesine ulaştığı tahmin edilmektedir. 1994 ve 2001 yıllarındaki krizin ardından hızla değer kaybeden Türk lirasının ihracat üzerindeki olumlu etkileri dışarıda bırakıldığında bile Türkiye ekonomisinin dış dünya ile eklemlenme derecesinin zaman içerisinde hızla arttığı görülmektedir. 1996 yılında Gümrük Birliği antlaşmasının ardından, 2002 yılından itibaren Türkiye ekonomisinde başlayan dönüşüm sürecinin sonucunda Türkiye'nin küresel ekonomiye entegrasyonu bir kez daha hızlanmış ve bu son beş yıllık sürede dışa açıklık oranı %60'dan %66'ya yükselmiştir. 2006 yılı itibarıyla yalnızca mal ticaretinin toplam hacminin 220

Yükselen piyasa ekonomilerindeki hızlı büyüme eğiliminin 2007 yılında da devam etmesi beklenmektedir.

Türkiye ekonomisi dışa açıklık oranını son on beş yılda ikiye katlamıştır.

milyar dolara ulaştığı hesaplanmaktadır. İhracat ve ithalat rakamları ekonomik faaliyete göre incelendiğinde, yapısal reform sürecinin sektörler genelinde kesintiye uğramaması koşuluyla, mevcut eğilimin önümüzdeki yıllarda da sürmesi beklenmektedir.

2006 yılı Ekim ayı itibarıyla 12 aylık toplam ihracat, geçen senenin aynı ayına oranla %11,6 oranında artarken, aynı dönemdeki ithalat artışı %16,8 olarak gerçekleşmiştir. 2004 yılındaki yüksek oranlı artışların ardından, ithalat artışları 2006 yılı genelinde gerilemeye devam ederken, ihracat artışı Mayıs ayından sonra hızlanmasına rağmen yıl sonuna doğru yavaşlamaya başlamıştır. Reel efektif döviz kurunun gerilemesi ile birlikte ihracat artışı -yılın ikinci yarısında canlanma eğilimi göstermesine rağmen- yıl genelinde ithalat artışının gerisinde kalmış ve ihracatın ithalatı karşılama oranı düşmeye devam etmiştir. 2006 yılı Ekim ayı itibarıyla 12 aylık toplam rakamlarla hesaplandığında, ihracatın ithalatı karşılama oranının %60,7'ye gerilediği görülmektedir.

2006 yılı genelinde ihracatın ithalatı karşılama oranı gerilemeye devam etmiştir.

İhracat: İmalat Sanayi ve Seçilmiş Alt Sektörler (milyon USD)					
	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
İmalat Sanayi	33,702	44,378	59,579	68,813	75,927
Taşıt araçları ve karoseri im.	3,603	5,437	8,813	10,226	11,845
Giyim eşyası	6,615	8,154	9,340	9,925	9,790
Tekstil ürünleri im.	5,533	6,841	7,998	8,743	8,937
Ana metal sanayi	3,239	3,884	6,816	6,888	8,732
Makina ve teçhizat im.	2,078	3,119	3,913	4,865	5,645

İthalat: İmalat Sanayi ve Seçilmiş Alt Sektörler (milyon USD)					
	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Ham petrol ve doğalgaz	6,193	7,766	9,366	14,140	18,426
İmalat Sanayi	41,383	55,690	80,447	94,208	105,857
Kimyasal madde ürünleri im.	8,661	11,238	15,134	17,477	18,815
Ana metal sanayi	4,707	7,304	11,084	13,683	15,926
Makina ve teçhizat im.	6,474	8,141	10,363	12,210	13,769
Taşıt araçları ve karoseri im.	2,918	6,411	11,796	12,332	13,340
Kok köm., rafine petrol ür.im.	2,191	2,833	3,797	5,507	7,399

İthalatın alt kalemleri incelendiğinde, toplam ithalat içinde en yüksek paya sahip olan ara mallarının ithalat artışına en yüksek katkıyı yapmaya devam ettiği görülmektedir. Sanayi üretiminin yüksek oranda büyümesinin yanında artan petrol fiyatları da ara malları ithalatının hızla yükselmesine yol açmaktadır. Yılın ilk çeyreğinin ardından artma eğilimi gösteren sanayi üretimine paralel olarak, özellikle sanayide kullanılan hammadde ithalatının etkisiyle ithal ara malı talebi artmıştır. Ara malı ithalatı bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, 2006'nın ilk çeyreğinde %10, ikinci ve üçüncü döneminde sırasıyla %27 ve %23 oranında artış göstermiştir. Petrol fiyatlarında gözlenen olumlu gidişatın devam etmemesi ve/veya ekonomik büyümede bir yavaşlama yaşanmaması durumunda, ara mallarının toplam ithalata olan katkısının gerilemesi beklenmemektedir.

2005 yılının ikinci yarısından itibaren canlanan sermaye malı ithalatı, 2006 yılı ikinci döneminden itibaren yavaşlama eğilimi göstermektedir. Sermaye malı ithalatının artış hızının yavaşlamasında faiz ve kurun mevcut yüksek seviyesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu yavaşlama; yatırım malı olarak değerlendirilen taşımacılık araçları ithalatının gerilemesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Söz

Ara mallarındaki eğilim toplam ithalatın gidişatını belirlemektedir.

Sermaye ve tüketim malları ithalatı yılın ikinci yarısında hız kesmiştir.

konusu, ithalat kalemi geçen senenin aynı dönemlerine oranla yılın ikinci çeyreğinde %12, üçüncü çeyreğinde ise %32 oranında gerilemiştir. Diğer taraftan tüketim malı ithalatındaki canlılık Temmuz ayına kadar sürmüştü; ancak, otomobil ve dayanıklı tüketim malı ithalatının yavaşlaması tüketim malı ithalat artışını sınırlandırmıştır. Geçen senenin aynı dönemi ile karşılaştırıldığında, otomobil ithalatı %20 gerilemiştir.

Son 5 yıllık süreçte, Avrupa Birliği üye ülkelere yapılan ihracat, ithalata paralel olarak yükselmiştir. Yıllar içerisinde ihracatın ithalatı karşılama oranı oynaklık gösterse de, 2006 yılı sonuna gelindiğinde Avrupa Birliği üye ülkeleri ile yapılan dış ticaretin yapısında önemli bir değişimin yaşanmadığı görülmektedir. AB ile yapılan ticarete ihracatın ithalatı karşılama oranı 2002 yılında %79 iken, 2006 yılı sonuna gelindiğinde bu oran değişmemiştir. Ancak, AB dışında kalan ülkelerle karşılaştırıldığında, AB ile yapılan dış ticaretin çok daha olumlu olduğu gözlenmektedir. AB dışındaki ülkelerle yapılan ticarete ihracatın ithalatı karşılama oranı 2002 yılında %61 iken, bu oran 2006 yılı Ekim ayı itibariyle %48'e gerilemiştir. Son 5 yıllık süreçte, dış ticaret açığının giderek artmasının ana nedeni, AB dışında kalan ülkelerle yapılan ticaretin aleyhimize gelişmesidir. Ülkeler itibariyle incelendiğinde ise, Rusya ve Çin

2006 yılı Ekim ayı itibariyle yıllık dış ticaret açığının %42'si, Rusya ve Çin ile yapılan ticaretten kaynaklanmaktadır.

ile yapılan ticaretin Türkiye'nin dış ticaret açığının temel belirleyicisi olduğu görülmektedir. Geçen yıla kıyasla 2006 yılında, dış ticaret açığımız Rusya ile %27, Çin ile %37 oranında artış göstermiştir. Yıllar itibariyle, Rusya'ya yapılan ihracatımız yükselse dahi, ithalat artış hızı çok daha yüksek seyretmiş ve dış ticaret açığı giderek yükselmiştir. 2006 yılı Ekim ayı itibariyle yıllık bazda Rusya ve Türkiye arasındaki dış ticaret açığı 13,5 milyar dolara ulaşmıştır. Benzer bir durum, Çin'le yapılan dış ticarete de görülmektedir. 2002 yılında Çin'den 1,4 milyar dolar ithalat yapılmış iken, 2006 yılında bu rakam 9 milyar doları aşmış durumdadır. Ülkeler sıralamasında Çin, Rusya ve Almanya'nın ardından en fazla ithalat yapılan üçüncü ülke konumuna ulaşmıştır. Buna karşılık aynı dönemde Çin'e yapılan ihracatımızda ise önemli bir değişiklik yaşanmamış ve ihracat 0,4 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu iki ülkeye Almanya ve İran eklendiğinde ise, toplam dış ticaret açığının %60'nın 4 ülkeden kaynaklandığı görülmektedir. 2006 yılında özellikle İran'dan yapılan ithalattaki artışın etkisiyle, İran'a karşı verilen dış ticaret açığı bir önceki seneye oranla %76 oranında artarak 4.5 milyar dolara ulaşmıştır.

İhracat: İmalat Sanayi ve Seçilmiş Alt Sektörler					
(milyon USD)	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
İmalat Sanayi	33,702	44,378	59,579	68,813	75,927
Taşıt araçları ve karoseri im.	3,603	5,437	8,813	10,226	11,845
Giyim eşyası	6,615	8,154	9,340	9,925	9,790
Tekstil ürünleri im.	5,533	6,841	7,998	8,743	8,937
Ana metal sanayi	3,239	3,884	6,816	6,888	8,732
Makina ve teçhizat im.	2,078	3,119	3,913	4,865	5,645

İthalat: İmalat Sanayi ve Seçilmiş Alt Sektörler					
(milyon USD)	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Ham petrol ve doğalgaz	6,193	7,766	9,366	14,140	18,426
İmalat Sanayi	41,383	55,690	80,447	94,208	105,857
Kimyasal madde ürünleri im.	8,661	11,238	15,134	17,477	18,815
Ana metal sanayi	4,707	7,304	11,084	13,683	15,926
Makina ve teçhizat im.	6,474	8,141	10,363	12,210	13,769
Taşıt araçları ve karoseri im.	2,918	6,411	11,796	12,332	13,340
Kök köm., rafine petrol ür.im.	2,191	2,833	3,797	5,507	7,399

(1) Kasım 2005-Ekim 2006 dönemi

Kaynak: TÜİK

İmalât sanayii ihracatı yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde sırasıyla %16 ve %19 oranında artmıştır. Gerek imalât sanayi ihracatı içindeki paylarının, gerekse artış oranlarının yüksek olması nedeniyle, taşıt araçları sektörü ve ana metal sanayi ihracatı toplam ihracat artışının belirleyicisi olmuştur. Eylül ayından itibaren yavaşlayan ihracat artış oranları, önümüzdeki dönem için olumlu sinyal vermemektedir.

İhracat yılda yaklaşık %17 oranında artmaya devam etmektedir.

İmalât sanayiinde maliyetlerin düşük seyrini koruması ve verimlilikte yaşanan yükselişler, ihracat artışının 2006 yılında da devam etmesine olanak tanımıştır. Özel imalât sanayiinde çalışılan saat başına verimlilik yılın ilk dokuz ayında ortalama %6,7, çalışılan saat başına reel ücret ise %1,1 oranında artış göstermiştir. Verimlilik artışlarının reel ücrete oranla daha yüksek olması, bir yandan firmaların maliyet avantajını korumasını sağlarken, diğer yandan da uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü desteklemiştir. Özel imalat sanayiinde, ücretlerdeki gerileme sürmüştü ve yılın ilk dokuz ayında reel birim ücretler bir önceki yılın aynı dönemine göre %5,1 oranında gerilemiştir. Reel birim ücretlerin düşük seviyesi fiyatlar üzerindeki maliyet baskısını azaltırken ihracat performansına rekabet avantajı yoluyla olumlu katkı yapmaktadır. Önümüzdeki dönemde, ekonomik faaliyetlerde beklenen yavaşlama ile birlikte verimlilik artış hızının azalması ve reel ücretlerdeki olası artışlar sonucu reel birim ücretlerdeki gerilemenin önceki dönemlere kıyasal daha düşük düzeyde kalması öngörülmektedir.

Verimlilik artışları 2006 yılı genelinde ihracat performansını desteklemiştir.

Geleneksel olarak dış ticaret fazlası veren tekstil ve giyim sektörlerindeki ihracat artış oranı, tekstil sektöründe yavaşlamaya devam etmiş, giyim sektöründe ise gerilemiştir. 2006 yılı Ekim ayı itibarıyla, 12 aylık toplam tekstil ihracatı geçen senenin aynı ayına oranla %2.4 oranında artarken, söz konusu artış son 5 yıllık dönemdeki en düşük artış oranıdır. Aynı dönemdeki giyim eşyası ihracatı ise %2 oranında gerilemiştir. 2000 yılında %39 olan tekstil ve giyim sektörleri ihracatının toplam imalat sanayii ihracatı içindeki payı, 2006 yılının Ekim ayı itibarıyla %23'e gerilemiştir. Emek yoğun olan söz konusu sektörlerde, ucuz işgücüne dayalı üretim yapan, Çin başta olmak üzere, Uzak Doğu ülkelerinin yarattığı fiyat rekabeti, ihracat performansını, dolayısıyla bu sektörlerdeki üretim ve istihdamı olumsuz etkilemektedir. Tekstil ve giyim sektörleri, ihracat alanındaki liderlik konumlarını 2006 yılında yitirirken, sermaye yoğun sektörlerin ihracat performansı giderek yükselmiştir. Taşıt araçları, makine-teçhizat, elektrikli makine ve cihazlar, haberleşme cihazları sektörlerindeki ihracat performansı giderek artmaktadır. Ekim ayı itibarıyla, taşıt araçları sektöründe yapılan 12 aylık toplam ihracat 12 milyar dolara yaklaşmış durumdadır.

İmalât sanayii tarafından gerçekleştirilen üretim ve ihracat içerisinde orta ve yüksek teknoloji ürünlerin ağırlığı zaman içerisinde olumlu bir eğilim göstermiştir. Bu gelişmede, taşıt araçları, makine-teçhizat ve haberleşme gibi teknoloji yoğunluğu yüksek sektörlerin üretim ve ihracat içerisindeki paylarının artması etkili olmuştur. Öte yandan, ihracat ürünlerimizin mevcut bileşimi teknoloji içeriği bakımından halen Avrupa Birliği ülkelerinin ortalamasına kıyasla çok düşüktür.

Emek yoğun sektörlerin ihracat artışına katkısı azalırken, sermaye yoğun sektörlerin katkısı ise yükselmektedir.

İmalât sanayii ihracatının teknolojik içeriği yükselme eğilimindedir.

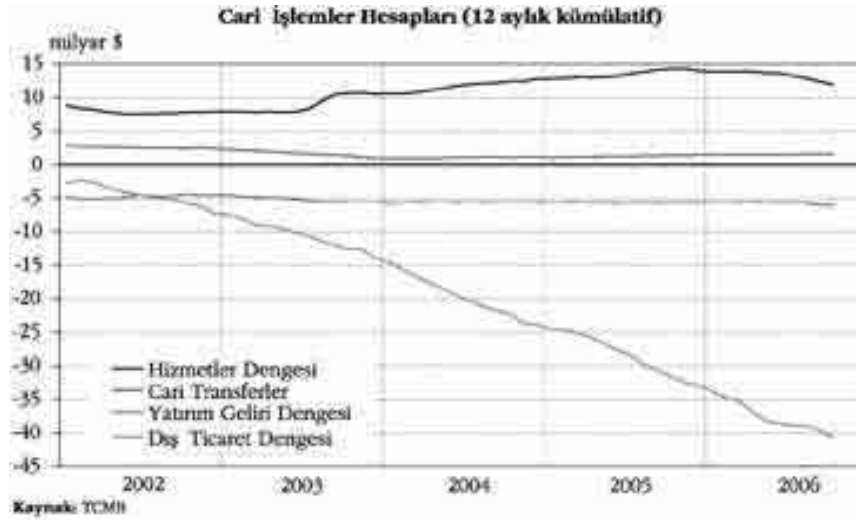
İmalat Sanayii Teknoloji Yoğunluğu (% pay)							
	Üretim			İhracat			Aİİ. Ort.
	2000	2002	2005	2000	2002	2005	2003*
Yüksek	5,9	5,1	6,3	7,8	6,2	6,0	21,5
Oranın Üstü	22,5	18,2	25,3	20,4	24,3	28,5	41,9
Oranın Altı	30,4	26,7	27,0	20,5	22,8	26,9	15,9
Düşük	41,2	50,0	41,4	51,3	46,8	38,7	20,7
TOPLAM	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* İhracat

Kaynak: DPT 2007 Yılı Programı

Dış ticaret açığındaki genişleme ve hizmet gelirlerindeki gerilemenin etkisiyle cari işlemler dengesi, yılın ilk on ayında 28 milyar dolar açık verirken, Ekim ayı itibariyle yıllık açık ise 34 milyar doları aşmış durumdadır.

Cari işlemler açığı büyümeye devam etmiştir.

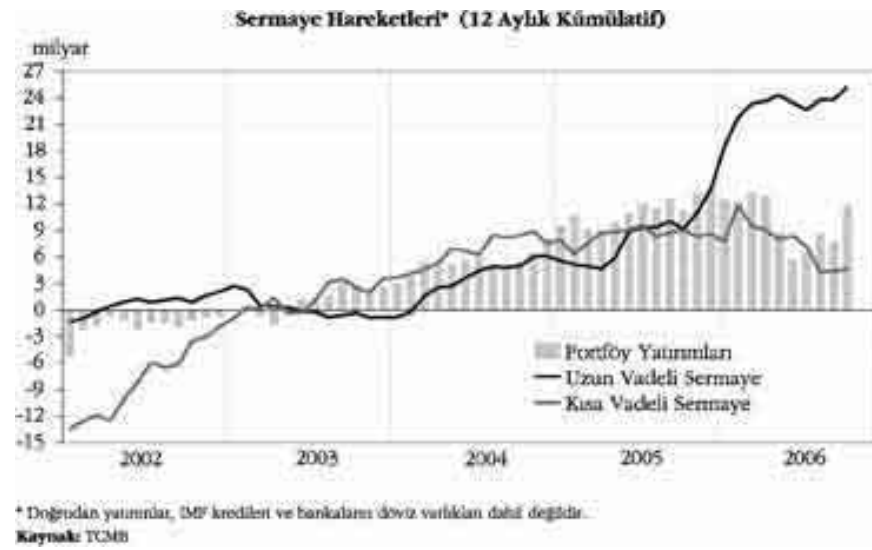
Turizm gelirleri yılın ilk on ayında %7 oranında azalarak 15 milyar dolar seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye’de turist başına gelir yıllık 800 ile 900 dolar arasında değişmekle birlikte, son 4 yıllık süreçte giderek azalmaktadır. 2003 yılında turist başına gelir 890 dolar iken 2006 yılında 820 dolara gerilemiştir. Bu nedenle, turizm gelirlerinin artırılabilmesi turist sayısının yükselmesi ile sağlanabilmektedir. Ancak, 2006 yılında ülkeye giriş yapan turist sayısının azalmasıyla beraber turizm gelirleri gerilemiştir. Turizm dışı hizmet kalemlerinin 2006 yılında da açık vermesi nedeniyle, net hizmet gelirleri yılın on ayında geçen yılın aynı dönemine oranla %15 oranında gerileyerek 11 milyar dolar fazla vermiştir.

Turizm gelirlerindeki azalma, cari dengeyi olumsuz etkilemektedir.

Yatırım geliri dengesi, kredi faiz ödemelerinin etkisiyle 2006 yılının ilk on ayında 5 milyar dolar açık vermiştir. Aynı dönemde, özel kesim tarafından yapılan ödemeler ağırlıklı olmak üzere 5 milyar dolara yaklaşan bir faiz ödemesi gerçekleşmiştir. Yatırım geliri dengesinin özellikle uzun vadeli kredilerin faiz ödemelerin-

Yatırım gelirleri dengesi yaklaşık 5 milyar dolar civarında açık vermektedir.

den meydana gelmesi, bu durumun önümüzdeki dönemde cari işlemler açığını genişletici etkide bulunmaya devam edeceğini göstermektedir. Dış ticaret açığının giderek yükseldiği bir durumda, hizmet gelirlerinin de gerilemesi, cari açığın daha da genişlemesine yol açmaktadır.

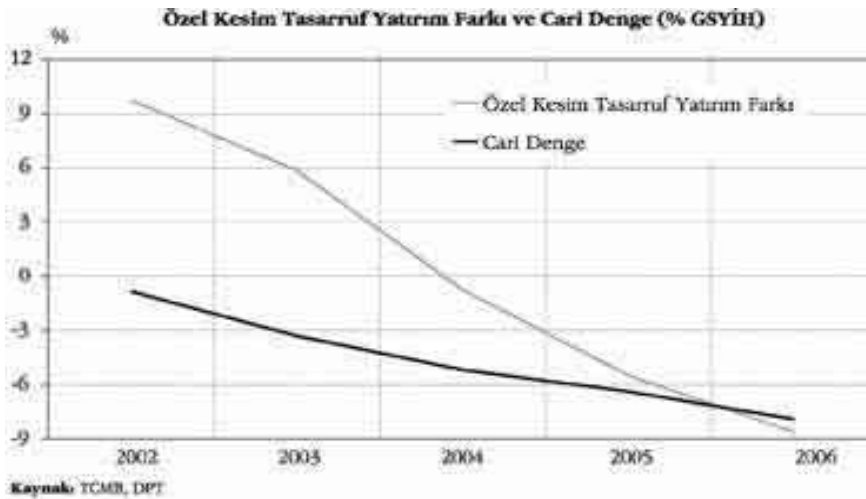

Yılın ilk on ayında 28 milyar dolar açık veren cari işlemler dengesi, 32 milyar dolarlık net sermaye girişi ile finanse edilmiş ve bu gelişmelere paralel olarak rezervler 4 milyar dolar artmıştır. Yüksek sermaye girişleri cari işlemler açığını kapatmakla kalmayıp IMF kredilerinin geri ödemesinin yapıldığı bir dönemde, rezervlerin artmasını sağlamıştır. Yılın ilk on ayında, özel sektörün uzun vadeli borçlanmasının yanı sıra doğrudan yabancı yatırımlar sermaye hareketlerinin belirleyicisi olmuştur. Mayıs ve Haziran aylarında yurtdışı yatırımcıların sabit getirili menkul kıymet portföyü 4 milyar dolar azalmasına karşın, Temmuz-Ekim döneminde 6,8 milyar dolarlık giriş gerçekleşmiştir. Portföy yatırımlarında oynaklıklar gözlense dahi, uzun vadeli sermaye girişlerinin artması finansman yapısının kırılganlığını azaltacak niteliktedir.

Cari işlemler açığının finansmanında yapısal bir iyileşme sağlanmıştır.

Türkiye ekonomisinin iç talepteki canlılığa bağlı olarak büyüme-ye devam etmesi, dış dengenin bozulmasına ve büyümenin yurtdışı finansman kaynaklarına daha duyarlı bir hale gelmesine yol açmaktadır. Bu durumda büyüme hızı, küresel finans piyasalarındaki sermaye hareketlerinden ve borç veren kurumların risk alma isteklerinden doğrudan etkilenebilmektedir. İç talepteki canlılığın devamı ile özel kesim tasarruf oranının milli gelire oranı yıllar itibarıyla gerilemektedir. 2002 yılında %24,9 olan özel kesim tasarruf oranının, 2006 yılı sonunda %11,3'e gerilediği tahmin edilmektedir. Buna ek olarak, yatırım harcamalarının büyümeyle birlikte artması ve milli gelir içindeki payının değişmemesi, özel kesimin kaynak ihtiyacının yükselmesine yol açmaktadır.

Büyüme süreci, giderek yurtdışı finansman imkânlarına bağlı hale gelmiştir.

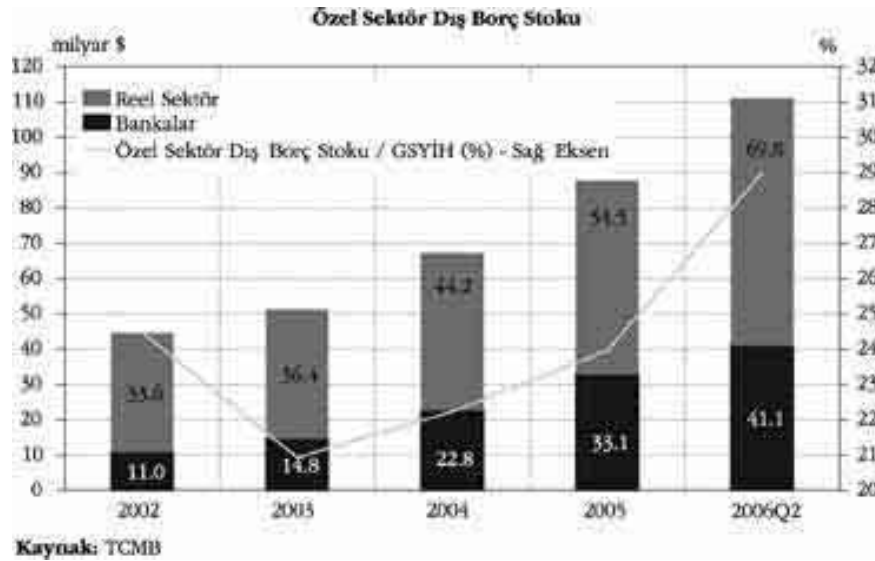

2002 yılında kamu milli gelirin %6,1'i kadar tasarruf açığı vermişken, 2006 yılında milli gelirin %5,3'ü oranında tasarruf fazlası vereceği tahmin edilmektedir. Özel kesim tüketim ve yatırım talebinin azalmaması, kamu kesimindeki açığın azalmasına rağmen yurtdışı finansman kaynaklarına olan ihtiyacı canlı tutmaktadır. Geçmiş yıllarda yüksek düzeylerde tasarruf fazlası vererek kamu açıklarını kapatan özel kesim, canlı iç talebin etkisiyle tasarruflarını azaltırken yatırımlarını ciddi miktarda artırmakta ve bunun sonucunda da sektörün yatırım-tasarruf açığı giderek artmaktadır. 2006 yılında özel kesim yatırım-tasarruf açığının milli gelire oran olarak %8,6'ya ulaşması beklenmektedir.

Kamu kesimi tasarruf dengesi düzelirken, özel sektör tasarruf açığı hızla artmaktadır.

Son iki yıllık süreçte, özel sektörün dış borçlanması, yüksek cari açığın finansmanında en önemli kalemlerden biri olmaktadır. 2001 yılından itibaren düşük borçlanma maliyetlerinin avantajıyla, özel sektörün dış borç stoku %157 oranında artarak 2006 yılının ikinci yarısında 110 milyar dolara ulaşmıştır. Bu artış, Türkiye'nin toplam dış borç stokundaki artışın %85'ine denk gelmektedir. Özellikle, döviz cinsinden geliri yeterli düzeyde olmayan reel kesimin dış borçlanması açık pozisyon riskini artırmaktadır. Kurlarda meydana gelebilecek bir artış, açık pozisyon taşıyan şirketlerin bilanço yapılarında ciddi bozulmalar meydana getirebilecektir. Bankacılık sektöründe ise risk yönetimi uygulamalarının yaygın bir şekilde kullanıldığı ve piyasa risklerinin etkin bir biçimde yönetilebildiği gözlenmektedir. Sektörün piyasa risklerine odaklı yönetimi, son dalgalanmaların etkilerini sınırlamış ve derileşmesini engellemiştir.

Özel sektör dış borç stoku hızla artmaktadır.

Doğrudan yabancı yatırımlardaki artışın etkisiyle, cari açığın finansman dengesi daha sağlıklı bir yapıya kavuşmaktadır. Diğer finansman kalemlerindeki olası riskler göz önüne alındığında, doğrudan yatırımların önemi cari açığın sürdürülebilirliği açısından giderek artmaktadır. Ekim ayı itibariyle, 10 aylık toplam doğrudan sermaye girişi 16 milyar dolara ulaşarak aynı dönemdeki cari aç-

Doğrudan yabancı yatırımlar rekor bir artışla 16 milyar dolara ulaşmıştır.

ğın %56'sını finanse etmiştir. Sermaye hesabındaki bu gelişme olumlu karşılanmakla birlikte, doğrudan yabancı yatırımların satın alma ve ortaklık aracılığıyla var olan mevcut yatırımlara yöneldiği görülmektedir. Dolayısıyla bu yatırımların sermaye stokuna katkısı olmadığı gibi istihdam olanaklarını da arzu edilen ölçüde artırması beklenmemektedir. Bununla birlikte, söz konusu yatırımlar daha çok hizmet sektörlerinde yoğunlaşmaktadır. Dolayısıyla bu türlü yatırımların, ihracatı artırarak cari dengeyi olumlu etkilemesi de pek olası görünmemektedir. Bununla birlikte, ihracat aracılığıyla döviz geliri elde etmesi söz konusu olmayan bu yatırımların, kâr transferleri yoluyla gelecekte cari dengeyi olumsuz etkileyebilme olasılığı göz ardı edilmemelidir.

Doğrudan Yabancı Yatırımların Sektörel Dağılımı					
(milyon \$)	2002	2003	2004	2005	2006*
Sanayi Sektörü	180	548	358	833	1,008
Hizmetler Sektörü	442	196	927	7,688	12,772
Finansal Aracılık	260	51	69	4,016	5,892
Taşımacılık, Depolama ve Haberleşme	1	2	639	3,250	4,768
Toptan ve Perakende Ticaret	89	92	103	67	1,433
Gayrimenkul Alımı	520	998	1,343	1,841	2,579
Toplam	1,142	1,742	2,628	10,632	16,359

* Ocak - Ekim Dönemi

Kaynak: TCMB

B Ö L Ü M

2007 YILI
TAHMİN ve BEKLENTİLERİ

2007 Yılı Tahmin ve Beklentileri

Amerikan ekonomisinde enflasyonist kaygılar nedeniyle iki yılı aşkın bir süredir devam eden faiz artırımlarına 2006 yılı Ağustos ayı itibarıyla ara verilmiştir. Bu aşamadan sonra FED, faiz artırımlarının ABD ekonomisi üzerindeki etkilerini izleyeceğini belirterek, açıklanacak olan göstergelere yoğunlaşmıştır. FED'in temel öngörüsü, söz konusu döneme kadar yapılan faiz artışlarının etkisini göstererek enflasyonu dizginleyeceği yönünde olup, bugüne kadar açıklanan göstergelerin önemli bir bölümü de bunu destekler nitelikte gerçekleşmiş ve faizler mevcut (%5,25) seviyesini korumuştur. Mevcut eğilimin devam etmesi halinde, Amerikan ekonomisinde 2007 yılında büyümenin %2'nin altına düşmesi ve enflasyonun da %1,5'e gerilemesi beklenmektedir. Bu "yumuşak iniş" senaryosu çerçevesinde, en geç yılın ikinci yarısından itibaren ABD ekonomisinde faiz indirimlerinin gözleneceği tahmin edilmektedir. Öte yandan, tüketim ve yatırıma ilişkin verilerin önümüzdeki dönemde bu gelişmeyi destekler nitelikte çıkmaması, istihdam rakamlarının güçlü seyretmesi, petrol fiyatlarının yeniden bir yükseliş eğilimine girmesi, vb. durumlarda, faizlerin artırılması gündeme gelecektir. Bugün itibarıyla bu olasılık bütünüyle ortadan kalkmamış olup, söz konusu belirsizliğin yılın ilk yarısı genelinde devam edeceği tahmin edilmektedir.

Amerikan ekonomisindeki yavaşlamanın kontrollü olması, buna karşın Avrupa, Japonya ve Çin ekonomilerindeki büyümenin güçlü seyretmesi, küresel risk iştahının ve beraberinde de küresel likiditenin artmasını sağlayacaktır. Bu bağlamda, gelişmiş ülkeler arasında faiz ve büyüme oranlarında beklenen yakınsamanın gelişmekte olan ülkelere sermaye girişlerini canlandıracağı söylenebilir. Ancak, 2007 yılında Türkiye'nin önündeki siyasi gelişmeler ve ekonomideki mevcut kırılganlıklar, Türkiye'yi diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla çok daha riskli bir konuma koymaktadır. Dolayısıyla, küresel risk alma iştahının yeniden artması durumunda bile Türkiye'ye yönelik sermaye girişlerinin geçmiş yıllardaki tem-

Küresel faizlerdeki belirsizliğin 2007 yılı ortasına kadar devam edeceği tahmin edilmektedir.

Uluslararası piyasalarda Türkiye, diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla avantajlı konumda değildir.

poda olmayacağı tahmin edilmektedir. Ayrıca, Amerikan ekonomisinin istenilenden daha fazla yavaşlaması veya küresel ölçekte faiz artırımlarının hızlanması gibi uluslararası konjonktürde yaşanacak olası dengesizlikler, Türkiye ekonomisini diğer gelişmekte olan ülkelere kıyasla daha fazla etkileyecektir.

2006 yılının üçüncü üç aylık dönemine ilişkin milli gelir rakamları, beklenenin çok ötesinde yavaşlayarak reel bazda yalnızca %3,4 artmıştır. Bu gelişmede, Mayıs ayı ortalarında yaşanan finansal dalgalanmanın ardından yükselen faiz oranları ve döviz kurlarına paralel olarak sıkılaşan parasal koşulların yanı sıra, bekleyişlerdeki bozulma da etkili olmuştur. 2006 yılının son çeyreğinde ekonomik aktivitede bir miktar toparlanma gözlenmesine karşın, büyüme oranlarının 2007 yılının ilk yarısına kadar görece düşük seyredeceği, sonrasında ise belirsizlik koşullarındaki azalmaya paralel olarak yeniden yükselişe geçeceği tahmin edilmektedir. Yılın ilk yarısında, harcamalar yönünden ele alındığında, özel tüketim ve özel yatırım harcamalarının kademeli olarak yavaşlayacağı, üretim yönünden bakıldığında ise sanayi sektöründe iç talepteki yavaşlamaya koşut olarak üretim artışlarının hız keseceği tahmin edilmektedir. Belirsizliklerin ortadan kalkmasıyla, yılın ikinci yarısından itibaren ekonominin yeniden hızlanacağı ve yıl genelinde %4,8 büyüyeceği hesaplanmaktadır.

Faiz ve döviz kurlarındaki yükselişlerin, esas itibarıyla, dayanıklı tüketim malı harcamaları ile özel kesim makine-teçhizat yatırımları üzerinde etkili olduğu görülmektedir. 2006 yılının üçüncü çeyreğinde, dayanıklı tüketim malı harcamaları, bir önceki yıla kıyasla sabit fiyatlarla %9 civarında gerilerken, aynı dönemde özel kesim makine-teçhizat yatırımları önemli ölçüde yavaşlamış ve artış hızı %5'in de altına inmiştir. Kurlarda ve faiz oranlarında yaşanan yukarı yönlü kırılma yatırım maliyetini yükseltmekle kalmamış, aynı zamanda geleceğe yönelik belirsizliğin de artmasına neden olmuştur. Yıl ortasında yaşanan şokun etkisi büyük ölçüde ortadan kalkmış olmakla birlikte, 2007 yılına ilişkin risklerin halen de-

Türkiye ekonomisinin 2007 yılında yavaşlayacağı öngörülmektedir.

Tüketim ve yatırım harcamalarında kuvvetli bir artış beklenmemektedir.

vam ediyor olması nedeniyle, bekleyişlerin hızla olumluya dönmesi olasılığı zayıftır. Bu bağlamda, iç tüketim, faiz ve döviz kurlarındaki gelişmelere geçmişe kıyasla daha duyarlı olacaktır. Yurtiçi talepte kayda değer bir canlanmanın beklenmediği bir ortamda, yatırımların seyrini ise, dış talebin ve dolayısıyla da ihracatın gidişatı belirleyecektir. Tüketici ve yatırımcı güveninin muhafazakâr kaldığı bir senaryoda, özel tüketim ve özel yatırım harcamalarının yavaşlama eğiliminde olacağı tahmin edilmektedir.

Önümüzdeki dönemde iç talepte beklenen yavaşlamanın sanayi genelinde etkili olacağı tahmin edilmektedir. Öte yandan, dış talep koşullarının görece olumlu devam etme eğiliminde olduğu dikkate alındığında, üretimdeki yavaşlamanın sınırlı gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, başta taşıt araçları, makine-teçhizat, ana metal ve elektrikli makine-teçhizat olmak üzere ihracata dönük üretim yapan sektörlerde iç talepten kaynaklanan kayıplar, dış talep yoluyla belli ölçüde telafi edilebilecektir. Bunlara ek olarak, verimlilik ve reel ücretlerdeki gelişmelerin sektörler lehinde seyretmesi nedeniyle kurlarda yaşanan yükselişlerin maliyet yönlü etkileri sınırlı kalmıştır. Ancak, imalat sanayii genelinde kârlılığın önemli oranda düşmüş olması ve döviz pozisyon açığının ciddi miktarda yükselmiş olması nedeniyle, başta ihracatçı olmayan sektörler olmak üzere, 2007 yılında sanayi kesiminin döviz kurlarındaki hareketlere 2007 yılında daha da duyarlı olması beklenmektedir. Bu koşullar altında, 2007 yılında sanayi üretiminin yavaşlama eğiliminde olacağı tahmin edilmektedir.

Son dönemde gerek uluslararası gerekse iç piyasalarda artan belirsizlik ortamının, istihdamdaki gidişatı olumsuz etkileyeceği tahmin edilmektedir. Sanayi sektöründe beklenen yavaşlama, beraberinde ticaret ve ulaştırma sektörlerini de olumsuz etkileyeceğinden, 2007 yılında tarım dışı istihdam olanaklarında bir daralma yaşanması olasıdır. Bu nedenle, hâlihazırda 600 bin seviyesine gerilemiş olan yıllık tarım dışı istihdam artışının önümüzdeki dönemde kademeli olarak gerileyeceği ve 200-300 bin seviyesine kadar

Yavaşlamanın sanayi sektörlerinin genelini etkilemesi beklenmektedir.

Tarım dışı istihdam olanaklarında gözlenen yavaşlama eğilimi önümüzdeki dönemde daha da belirginleşecektir.

düşeceği tahmin edilmektedir. Öte yandan, işgücü arzındaki gelişmeler dikkate alındığında, genel işsizlik oranlarının %10 civarında seyredeceği hesaplanmaktadır.

2006 yılına ilişkin genel bütçe rakamları oldukça iyi bir tablo çizmiş ve hedeflerle büyük ölçüde uyumlu yönde gerçekleşmiştir. Ancak, 2006 yılında faiz oranlarında görülen yükselmenin de etkisiyle 2007 yılında genel bütçe dengesinde bir miktar bozulma olacağı beklenmektedir. Nitekim, 2007 yılı bütçesi de bu doğrultuda revize edilmiş ve başta faiz giderleri olmak üzere harcama kalemlerindeki ödenekler yükseltilmiştir. Bütçede ödenek artışı faiz ve kurlarda meydana gelen kırılmanın gerektirdiği artışın çok üzerindedir. Bu nedenle, 2007 yılında kamu tüketiminin artması beklenmekte, buna karşılık öngörülen ödeneklerin aşılması beklenmektedir. Ancak, faizlerde ve döviz kurlarında yeni bir yükseliş eğiliminin ortaya çıkması durumunda bütçe performansı bozulma gösterebilecektir. Sonuç olarak, 2007 yılında bütçe açığının milli gelire oranının %3'e yükselmesi ve faiz dışı fazlanın milli gelire oranının ise %5,3'e gerilemesi beklenmektedir.

Yüksek cari açık ve enflasyon oranlarının yanı sıra, döviz rezervlerinin kısa vadeli borçlara oranının henüz yeterli seviyeye ulaşmamış olması, döviz kurlarında artış gerektirmektedir. Uluslararası konjonktüre ilişkin belirsizlikler ve Türkiye ekonomisine yönelik riskler nedeniyle, döviz kurlarındaki oynaklık 2007 yılında, 2006 yılına oranla yükselecektir. Söz konusu oynaklığın, Cumhurbaşkanlığı ve genel seçim dönemleri etrafında daha da yükseleceği ve yıl genelinde YTL'nin dolara karşı yaklaşık %6 ila %7 civarında değer kaybedeceği öngörülmektedir. Yıl sonuna doğru 1,5 YTL düzeyinde olması beklenen dolar kurunun yıl ortalamasında da bu civarda gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

2006 yılının ikinci yarısında reel faizler yükselerek %10'u geçmiştir. Reel faizlerin bu kadar yüksek olmasına rağmen, döviz varlıklarına talep devam etmiştir. Bu durum, geleceğe yönelik beklentilerin henüz yeterince iyileşmediğini ve dolayısıyla da yerli ve ya-

2007 yılında genel bütçe dengesinde bir miktar bozulma yaşanacağı hesaplanmaktadır.

Türk lirasının 2007 yılında değer kaybedeceği tahmin edilmektedir.

Reel faizlerin yıl genelinde yüksek seyretmesi beklenmektedir.

bancı yatırımcıların daha yüksek risk primi talebinde olduğunu ortaya koymaktadır. İç ve dış konjonktüre ilişkin belirsizlikler nedeniyle, bu eğilimin 2007 yılında da önemli bir değişiklik göstermesi beklenmemektedir. Ayrıca, 2007 yılında gerçekleştirilecek olan iki seçimin taşıdığı önem, böyle ekonomik kararların seçim ertesine bırakılmasına neden olacaktır. Bu durumda, reel faizler yüksek seyretmeye devam edecektir. Sonuç olarak, 2007 yılında reel faizlerin ortalama %11 düzeyinde seyredeceği ve yıl sonuna doğru sınırlı miktarda gerileyerek %9 ila %10 arasında kalacağı tahmin edilmektedir.

Yıl genelinde yüksek seyredeceği tahmin edilen reel faizlerin de etkisiyle iç talepte beklenen yavaşlamanın enflasyon üzerinde herhangi bir baskı yaratmayacağı öngörülmektedir. Bununla birlikte, bekleyişlerde yaşanan ciddi boyutta bozulma, hedefin epey üzerinde bir enflasyon beklentisi ve hizmet fiyatlarındaki katılığın da halen kırılmamış olması gibi nedenler, 2007 yılı enflasyon hedefinin tutturulmasına imkân vermeyecektir. Enerji fiyatları ve işlenmemiş gıda fiyatlarının, geçtiğimiz yıldakinin aksine olumlu seyretnesi durumunda bile, hedefin tutturulmasının fazlasıyla zorlu olduğu düşünülmektedir. Enflasyonun yıl genelinde düşüş eğiliminde olacağı ve yıl sonunda %6,5'e gerileyeceği öngörülmektedir.

Enflasyon hedefine yakınsamanın istenilen boyutta olmayacağı tahmin edilmektedir.

Cari dengedeki bozulmanın büyük ölçüde dış ticaret açığındaki gelişmelere bağlı olması dolayısıyla, önümüzdeki dönemde ihracatın ve ithalatın seyri cari açık üzerinde belirleyici olmaya devam edecektir. Kurlarda beklenen değerlenmeyle birlikte ihracatın bir miktar artacağı, ithalatın ise büyümedeki yavaşlamaya koşut olarak hız keseceği tahmin edilmektedir. Bununla birlikte, uluslararası piyasalarda euro/dolar paritesindeki gelişmelerin dolar aleyhine gerçekleşeceği öngörüldüğünden, bu durumun da ihracat performansını olumlu etkilemesi beklenmektedir. Öte yandan, ihracat ile ara malı arasındaki üretim yönlü ilişki nedeniyle ithalattaki artışların da devam edeceği tahmin edilmektedir. Bu gelişmelere pa-

2007 yılında cari açığın daha fazla bozulmaması beklenmektedir.

ralel olarak, ihracat artışının ithalat artışının üzerinde kalması ve 2007 yılında ihracat ve ithalatın sırasıyla yaklaşık 96 ve 150 milyar dolara ulaşması beklenmektedir. Geçen yıla denk bir dış ticaret açığına karşılık gelen bu durumda, cari açığın da önemli bir değişim göstermeyeceği ve yaklaşık 35 milyar dolar seviyesinde kalacağı ve milli gelire oran olarak da %8,2'ye gerileyeceği tahmin edilmektedir. Finansman olanaklarının, toplam miktar bakımından değişmesi beklenmemekle birlikte, alt kalemler itibarıyla farklılıklar ortaya çıkabilecektir.

TÜSİAD MAKROEKONOMİK SENARYO (Üç aylık ve yıllık ortalamalar)																
	2005				2006				2007				İhtilafet Programı			
	C1	C2	C3	C4	Yıllık	C1	C2	C3	C4	Yıllık	C1	C2	C3	C4	Yıllık	2007
GELİR, FİYAT ve VERİMLİLİK *																
GSMH(sabit fiyatlarla)	5,3	3,4	7,3	10,2	7,6	6,4	8,8	3,0	4,5	5,4	4,0	4,0	5,0	6,0	4,8	
GSYİH(sabit fiyatlarla)	4,8	4,2	7,0	9,5	7,4	6,5	7,8	3,4	4,5	5,4	4,0	4,0	5,0	6,0	4,8	5,0
Enflasyon (CPI)FED***	8,6	8,6	7,9	7,6	7,7	8,1	9,6	10,8	9,8	9,6	9,5	8,5	7,7	6,7	8,1	4,0 (a)
Verimlilik (Çalışılan Saat Başına)	5,1	4,3	6,1	8,4	6,0	4,3	11,0	5,5	3,0	6,0	2,5	1,5	3,5	4,5	3,0	3,4 (b)
GENEL BÜTÇE																
Genel Bütçe Geliri (milyar YTL)	30,8	36,1	37,2	42,7	146,7	37,7	44,3	43,2	44,0	169,2	42,0	46,0	48,0	50,0	186,0	188,2
Genel Bütçe Gideri (milyar YTL)	43,6	33,3	37,4	41,0	155,3	39,5	41,4	47,6	46,0	174,5	45,0	50,0	54,0	56,0	205,0	204,9
Genel Bütçe Dengesi (milyar YTL)	-12,8	2,7	-0,2	1,7	-8,6	-1,8	2,9	-4,4	-2,0	-5,3	-3,0	-4,0	-6,0	-6,0	-19,0	-16,7
Faiz Harcamaları (milyar YTL)	11,9	11,5	11,8	10,4	45,7	11,3	11,6	14,8	10,0	47,7	9,0	13,0	15,0	16,0	53,0	52,9
Faiz Dışı Bütçe Dengesi (GSYİH'ye oranı, %)					7,6					7,8					5,3	5,7
Genel Bütçe Dengesi(GSYİH'ye oranı, %)					-1,8					-0,6					-3,0	-2,6
DÖVİZ KURLARI																
Nominal Döviz Kuru (YTL/\$)	1,322	1,358	1,335	1,355	1,342	1,325	1,449	1,494	1,450	1,430	1,457	1,550	1,467	1,533	1,502	1,54
Nominal Döviz Kuru*	-0,3	-6,4	-9,3	-5,8	-5,6	0,3	6,8	11,9	7,3	6,6	9,9	6,9	-1,8	5,8	6,6	
Nominal Döviz Kuru (YTL/g)	1,734	1,711	1,628	1,603	1,669	1,594	1,822	1,904	1,871	1,798	1,903	2,015	1,907	1,993	1,955	
Nominal Döviz Kuru*	4,6	-2,1	-9,5	-13,9	-5,5	-8,0	6,5	16,9	16,6	7,7	19,4	10,6	0,1	6,6	8,7	
Reel Efektif Döviz Kuru (1995=100)**	153,8	154,9	162,0	169,3	160,0	173,3	157,5	152,1	159,7	160,7	158,7	148,8	159,8	153,0	155,1	
Reel Efektif Döviz Kuru*	2,5	8,5	16,1	19,7	11,5	12,7	1,7	-6,1	-5,6	0,4	-8,4	-5,5	5,1	-4,2	-3,5	
/%	1,312	1,260	1,220	1,183	1,243	1,203	1,257	1,274	1,250	1,256	1,306	1,300	1,300	1,300	1,302	
DİŞ FAİZİ																
Nominal Faiz (öleşik %)	18,8	17,4	16,0	14,4	16,6	14,0	15,6	21,0	21,4	18,0	21,5	21,0	19,0	17,5	19,8	
Reel Faiz (öleşik %)	9,3	8,1	7,5	6,3	7,8	5,4	5,5	9,2	10,6	7,7	11,0	11,6	10,5	10,1	10,8	
DİŞ TİCARET ve CARİ İŞLEMLER																
İthalat (c/f, milyar \$)	25,7	29,3	30,2	31,3	116,6	29,5	36,1	35,5	38,5	139,6	32,5	38,8	38,5	40,5	150,3	149,7
İhracat (fob, baval tic. haric, milyar \$)	17,2	18,1	18,1	19,9	73,4	18,6	21,2	21,2	24,8	85,9	21,3	23,8	23,8	27,5	96,3	95,0
Dış Ticaret Dengesi (milyar \$)	-8,5	-11,1	-12,1	-11,4	-43,1	-10,9	-14,9	-14,3	-13,7	-53,7	-11,3	-15,0	-14,8	-13,0	-54,0	-54,7
Görünmeyen Kalemler (diğer cari)(milyar\$)	2,3	4,2	9,4	4,2	20,1	2,4	4,3	7,9	4,3	18,9	2,5	4,5	8,0	4,0	19,0	
Cari İşlemler Dengesi (milyar\$)	-6,2	-7,0	-2,7	-7,2	-23,1	-8,5	-10,6	-6,4	-9,4	-34,8	-8,8	-10,5	-6,8	-9,0	-35,0	-30,4
Cari İşlemler Dengesi (GSYİH'ye oranı, %)					-6,4					-8,5					-8,2	-7,4
İthalat (c/f)*	23,0	20,0	20,4	15,4	19,5	14,7	22,7	15,7	22,9	19,8	10,1	7,3	8,5	5,2	7,6	10,5
İhracat (fob, baval tic. haric)*	27,7	16,9	13,5	9,8	16,3	7,6	16,9	15,5	24,8	17,0	14,3	11,8	11,9	10,8	12,1	13,8

halk rakamlar TÜSİAD tahminlerdir.

(*) Yıllık yüzde değişim. (**) Reel efektif döviz kuru endeksindeki artış YTL'ün dolar karşısındaki değeri göstermektedir. (***) TÜSİAD 2007 yıl sonu enflasyon tahmini %6,5'tir. (a) Yıl sonu itibarı.

(b) Çalışan kişi başına.

EK TABLOLAR

Tablo 1: Ekonominin Genel Dengesi

(cari fiyatlarla, milyon YTL)

	2005	2006*	2007**	2005	% Pay	
					2006*	2007**
GSMH	486,401	561,988	631,393	100.0	100.0	100.0
Dış Kaynak (-)	23,794	46,182	49,381	6.7	8.2	7.8
Toplam Kaynaklar	519,195	608,170	680,774	106.7	108.2	107.8
Toplam Yatırımlar	121,212	139,341	157,090	24.9	24.8	24.9
Sabit Sermaye Yatırımı	97,647	121,132	137,385	20.1	21.6	21.8
Kamu	24,444	27,832	31,607	5.0	5.0	5.0
Özel	73,204	93,300	105,778	15.1	16.6	16.8
Stok Değişmesi	23,564	18,208	19,705	4.8	3.2	3.1
Kamu	1,131	-564	-975	0.2	-0.1	-0.2
Özel	22,434	18,773	20,681	4.6	3.3	3.3
Toplam Tüketim	397,983	468,829	523,684	81.8	83.4	82.9
Kamu Harcanabilir Geliri	77,975	99,076	104,476	16.0	17.6	16.5
Kamu Tüketimi	58,423	69,468	82,137	12.0	12.4	13.0
Kamu Tasarrufu	19,553	29,608	22,339	4.0	5.3	3.5
Kamu Yatırımı	25,574	27,268	30,632	5.3	4.9	4.9
Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-6,022	2,340	-8,293	-1.2	0.4	-1.3
Özel Harcanabilir Gelir	408,426	462,912	526,917	84.0	82.4	83.5
Özel Tüketim	339,561	399,361	441,547	69.8	71.1	69.9
Özel Tasarruf	68,865	63,551	85,370	14.2	11.3	13.5
Özel Yatırım	95,637	112,073	126,458	19.7	19.9	20.0
Özel (Tas.-Yat.) Farkı	-26,772	-48,522	-41,088	-5.5	-8.6	-6.5
Özel Tasarruf Oranı	16.9	13.7	16.2	-	-	-
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	88,418	93,159	107,709	18.2	16.6	17.1
S.Sermaye Yatırımı/GSMH	-	-	-	20.1	21.6	21.8
Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	-	-	-	18.2	16.6	17.1

Tablo 2 : Ekonominin Genel Dengesi

(1998 yılı fiyatlarıyla, milyon YTL)

	2005	2006*	2007**	% Değişim (1)	
				2006*	2007**
GSMH	65,338	69,258	72,721	6.0	5.0
Dış Kaynak (-)	3,495	4,447	4,010	-1.5	0.6
Toplam Kaynaklar	68,832	73,705	76,731	7.1	4.1
Toplam Yatırımlar	18,136	18,983	20,001	4.7	5.4
Sabit Sermaye Yatırımı	15,385	17,051	18,065	10.8	5.9
Kamu	3,856	3,914	4,140	1.2	5.8
Özel	11,519	13,137	13,925	14.0	6.0
Stok Değişmesi	2,751	1,932	1,936	-1.3	0.0
Kamu	132	-60	-96	-0.3	-0.1
Özel	2,619	1,992	2,032	-1.0	0.1
Toplam Tüketim	50,696	51,772	56,730	7.9	3.7
Kamu Harcanabilir Geliri	10,474	12,210	12,033	16.6	-1.4
Kamu Tüketimi	6,721	7,391	7,832	10.0	6.0
Kamu Tasarrufu	3,754	4,819	4,201	-	-
Kamu Yatırımı	3,998	3,854	4,044	-3.6	4.9
Kamu (Tas.-Yat.) Farkı	-244	965	156	-	-
Özel Harcanabilir Gelir	54,863	57,048	60,688	4.0	6.4
Özel Tüketim	43,975	47,331	48,897	7.6	3.3
Özel Tasarruf	10,888	9,717	11,790	-10.8	21.3
Özel Yatırım	14,139	15,129	15,957	7.0	5.5
Özel (Tas.-Yat.) Farkı	-3,250	-5,412	-4,166	-	-
Özel Tasarruf Oranı	19.8	17.0	19.4	-	-
Toplam Yurtiçi Tasarruflar	14,642	14,536	15,991	-0.7	10.0
S.Sermaye Yatırımı/GSMH	25.5	24.6	24.8	-	-
Yurtiçi Tasarruflar/GSMH	22.4	21.0	22.0	-	-

* DPT gerçekleme tahmini.

** DPT Programı

(1) Yüde değişimleri GSMH büyümesine katılan göstermektedir.

Kaynak: DPT

Tablo 3: GSMH Sektörel Büyüme Hızı
(1987 fiyatlarıyla, % değişim)

	2002	2003	2004	2005	2006		
					I.	II.	III.
Tarım	6.9	-2.5	2.0	5.6	6.2	-1.6	-2.0
Sanayi	9.4	7.8	9.4	6.5	4.5	10.8	6.4
Maden	-4.4	-2.9	2.6	12.8	4.1	9.5	9.0
İmalat	10.4	8.6	10.1	6.1	4.0	11.0	5.9
Enerji	8.0	5.7	6.1	7.5	8.4	9.9	9.5
İnşaat	-5.6	-9.0	4.6	21.5	26.7	14.7	20.0
Ticaret	11.0	8.1	12.8	7.4	7.0	7.5	3.7
Ulaştırma	6.0	8.4	6.8	8.8	3.3	5.2	0.9
Mali Kuruluşlar	-7.1	-6.3	1.1	-0.2	-0.5	-0.5	1.5
Konut	1.8	1.4	1.8	1.5	2.0	2.1	2.2
Serbest Meslek ve Hizmetler	7.4	5.2	8.0	7.4	4.9	4.8	3.4
(-) İlavî Banka Hizmetleri	-9.1	-7.3	1.7	1.0	-1.4	-1.0	1.1
Sektörler Toplamı	7.5	5.1	8.2	7.3	5.9	7.6	3.5
Devlet Hizmetleri	0.7	0.8	1.2	0.8	1.6	2.2	1.9
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	0.6	-1.0	0.2	-0.2	1.0	1.1	0.2
İthalat Vergisi	24.7	22.6	26.2	12.2	15.3	13.4	3.2
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	7.9	5.8	8.9	7.4	6.5	7.8	3.4
Net Dış Alem Faktör Geliri	8.2	2.0	-40.3	-18.4	15.3	-64.3	91.1
GSMH (Alıcı Fiyatları)	7.9	5.9	9.9	7.6	6.4	8.8	3.0

Kaynak: TÜİK

Tablo 4: Sektörlerin GSYİH İçindeki Payları
(1987 fiyatlarıyla, %)

	2002	2003	2004	2005	2006		
					I.	II.	III.
Tarım	13.4	12.4	11.6	11.4	4.3	-6.8	19.3
Sanayi	28.8	29.3	29.4	29.2	32.3	32.9	25.8
Maden	1.2	1.1	1.0	1.1	1.1	1.2	1.1
İmalat	24.2	24.8	25.1	24.8	27.2	28.3	21.8
Enerji	3.4	3.4	3.3	3.3	4.0	3.4	2.9
İnşaat	4.5	3.9	3.7	4.2	4.5	4.5	4.9
Ticaret	22.5	23.0	23.9	23.9	23.8	24.5	23.4
Ulaştırma	13.2	13.6	13.3	13.5	14.2	13.1	11.5
Mali Kuruluşlar	2.1	1.8	1.7	1.6	1.9	1.3	1.3
Konut	5.0	4.7	4.4	4.2	4.9	4.2	3.4
Serbest Meslek ve Hizmetler	2.3	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2	2.2
(-) İlavî Banka Hizmetleri	1.6	1.4	1.3	1.2	1.4	1.1	1.0
Sektörler Toplamı	90.2	89.6	89.0	88.9	86.5	88.5	90.7
Devlet Hizmetleri	4.3	4.1	3.8	3.6	4.1	3.6	2.8
Kar Amacı Olmayan Özel Hizmet Kuruluşları	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.2
İthalat Vergisi	5.2	6.0	6.9	7.2	9.1	7.6	6.3
GSYİH (Alıcı Fiyatları)	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0
Net Dış Alem Faktör Geliri	-1.9	-1.8	-1.0	-0.8	-0.9	-0.4	-0.9
GSMH (Alıcı Fiyatları)	98.1	98.2	99.0	99.2	99.1	99.6	99.1

Kaynak: TÜİK

Tablo 5: Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nin Büyüme Hızı

(1987 fiyatlarıyla, % değişim)

	2002	2003	2004	2005	2006		
					I.	II.	III.
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	2.1	6.6	6.6	8.8	8.6	10.4	1.3
Gıda-İçki	1.1	4.1	4.1	8.2	7.5	5.6	-1.1
Dayanıklı Tüketim Malları	2.1	24.0	24.0	15.0	13.4	16.5	-8.9
Yarı Dayanıklı ve Dayanaksız Tük. Malları	3.0	2.1	2.1	12.9	12.7	22.4	20.9
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme	-0.2	2.2	2.2	-0.1	2.4	5.5	2.2
Hizmetler	8.5	7.5	7.5	7.8	5.2	6.3	2.7
Konut Sahipliği	1.8	1.4	1.4	1.5	2.0	2.1	2.2
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	5.4	-2.4	-2.4	2.4	8.1	18.0	15.4
Maaş-Ücret	0.7	0.8	0.8	0.8	1.6	2.2	1.9
Diğer Cari Harcamalar	10.8	-5.9	-5.9	4.3	23.1	41.2	32.3
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	-1.1	10.0	10.0	24.0	30.7	11.5	9.4
Kamu Sektörü	8.8	-11.5	-11.5	25.9	34.5	-11.4	-5.6
Makine Teçhizat	12.2	-19.2	-19.2	51.6	-8.0	-22.5	-32.2
Bina İnşaatı	19.7	-26.7	-26.7	16.1	-19.1	-6.4	15.6
Bina Dışı İnşaat	0.4	4.0	4.0	16.1	85.5	-6.5	2.8
Özel Sektör	-5.3	20.3	20.3	23.6	30.4	15.4	13.0
Makine Teçhizat	4.4	46.1	46.1	21.4	32.7	11.5	4.8
Bina İnşaatı	-14.9	-11.4	-11.4	29.9	23.8	27.7	28.7
Mal ve Hizmet İhracatı	11.1	16.0	16.0	8.5	3.5	3.4	5.7
Mal ve Hizmet İthalatı	15.8	27.1	27.1	11.5	8.2	9.5	1.7
GSYİH	7.9	5.8	5.8	7.4	6.5	7.8	3.4

Kaynak: TÜİK

Tablo 6: Harcamalar Yöntemiyle GSYİH'nin Sektörel Payları

(1987 fiyatlarıyla, %)

	2002	2003	2004	2005	2006		
					I.	II.	III.
Özel Nihai Tüketim Harcamaları	63.0	63.5	64.1	64.9	69.5	69.5	65.2
Gıda-İçki	23.2	22.8	21.5	21.7	21.3	21.3	25.6
Dayanıklı Tüketim Malları	9.4	11.1	13.2	14.1	16.9	16.9	11.6
Yarı Dayanıklı ve Dayanaksız Tük. Malları	9.5	9.2	10.0	10.5	13.2	13.2	10.5
Enerji-Ulaştırma-Haberleşme	8.9	8.6	7.9	7.4	7.4	7.4	6.4
Hizmetler	6.5	6.6	6.7	6.7	5.8	5.8	7.3
Konut Sahipliği	5.4	5.2	4.8	4.6	5.0	5.0	3.9
Devletin Nihai Tüketim Harcamaları	8.4	7.7	7.1	6.8	5.9	5.9	6.1
Maaş-Ücret	4.3	4.1	3.8	3.5	3.9	3.9	3.0
Diğer Cari Harcamalar	4.1	3.6	3.3	3.2	2.0	2.0	3.1
Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu	18.9	19.7	23.9	27.6	29.4	29.4	26.7
Kamu Sektörü	6.2	5.2	4.5	5.3	2.4	2.4	4.5
Makine Teçhizat	1.5	1.2	1.2	1.8	0.6	0.6	1.0
Bina İnşaatı	1.9	1.4	0.9	1.0	0.2	0.2	0.9
Bina Dışı İnşaat	2.7	2.6	2.3	2.5	1.5	1.5	2.6
Özel Sektör	12.8	14.5	19.4	22.4	27.0	27.0	22.3
Makine Teçhizat	7.1	9.8	14.3	16.2	20.2	20.2	13.6
Bina İnşaatı	5.7	4.8	5.1	6.1	6.8	6.8	8.7
Stok Değişmesi	5.1	7.7	8.1	5.3	5.3	5.3	-1.5
Mal ve Hizmet İhracatı	39.3	43.1	44.5	45.0	44.2	44.2	43.3
Mal ve Hizmet İthalatı	34.8	41.8	47.8	49.6	54.3	54.3	39.8
GSYİH	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: TÜİK

Tablo 7: Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (%)**Toplam Yatırımlar**

Sektörler	2002	2003	2004	2005	2006*	2007**
Tarım	4.6	4.2	5.2	4.3	4.3	4.6
Madencilik	1.4	1.8	1.9	1.8	1.8	1.9
İmalat	20.1	28.2	33.2	31.9	32.7	32.9
Enerji	9.6	7.9	4.3	4.7	4.6	4.9
Ulaştırma	26.6	19.8	22.2	21.7	20.4	18.9
Turizm	4.6	6.2	6.0	6.0	5.7	5.7
Konut	11.1	10.3	10.4	11.8	12.4	12.3
Eğitim	5.4	5.4	4.0	3.7	3.3	3.6
Sağlık	4.4	4.5	4.3	5.2	5.4	5.6
Diğer Hizmetler	12.3	11.7	8.5	9.0	9.4	9.7
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (%)**Kamu Yatırımları**

Sektörler	2002	2003	2004	2005	2006*	2007**
Tarım	9.2	7.7	9.1	8.0	6.9	7.8
Madencilik	0.7	1.0	1.5	1.5	2.2	2.5
İmalat	3.2	2.5	2.6	1.7	1.6	1.5
Enerji	20.8	18.8	13.3	12.4	10.8	12
Ulaştırma	27.5	26.1	33.5	34.4	33.1	27.0
Turizm	0.8	0.7	0.7	0.4	0.4	0.5
Konut	0.8	1.0	1.0	1.7	1.3	1.4
Eğitim	12.1	14.0	13.7	11.4	11.2	12.3
Sağlık	5.1	5.6	5.1	5.8	5.7	6.5
Diğer Hizmetler	19.8	22.6	19.4	22.7	26.9	28.5
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (%)**Özel Sektör Yatırımları**

Sektörler	2002	2003	2004	2005	2006*	2007**
Tarım	1.9	2.7	4.1	3.1	3.5	3.7
Madencilik	1.8	2.2	2.0	1.9	1.7	1.6
İmalat	29.7	39.5	42.2	42.0	41.9	42.3
Enerji	3.1	3.1	1.7	2.1	2.8	2.8
Ulaştırma	26.0	17.0	18.8	17.4	16.6	16.4
Turizm	6.8	8.6	7.6	7.9	7.3	7.2
Konut	17.0	14.4	13.2	15.2	15.7	15.6
Eğitim	1.5	1.6	1.2	1.1	1.0	1.0
Sağlık	4.0	4.0	4.1	5.0	5.3	4.3
Diğer Hizmetler	8.0	6.9	5.2	4.4	4.2	4.1
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

* DPT gerçekleştirme tahmini

** DPT Programı

Kaynak: DPT

Tablo 8: Sanayi Üretim Endeksi

(% değişim)	2002	2003	2004	2005	2006		
	Ort.	Ort.	Ort.	Ort.	I.	II.	III.
Toplam Sanayi	9.5	8.7	9.9	5.3	3.5	9.3	5.8
Madencilik Sanayi	-8.3	-3.3	4.0	13.8	4.1	9.5	9.0
İmalat Sanayi	10.9	9.3	10.4	4.7	2.8	9.4	5.2
Kök köm., rafine petrol ür.im.	9.0	3.1	-4.7	-0.1	-10.4	4.3	4.6
Tekstil ürünleri im.	12.5	2.1	-1.5	-11.8	-10.5	0.1	3.6
Gıda ürünü. ve içecek im.	2.8	7.7	-0.4	6.0	6.8	7.5	8.1
Kimyasal madde ürünleri im.	14.2	8.8	16.1	5.5	15.2	16.1	4.1
Ana metal sanayi	10.0	11.9	11.6	3.4	1.9	14.5	12.7
Metalik olmayan min.mad.im.	10.8	10.1	9.3	10.1	8.6	14.0	4.5
Taşıt araçları ve karoseri im.	27.1	47.7	53.2	9.6	11.8	9.1	7.2
Makina ve teçhizat im.	21.3	22.5	31.1	1.2	13.2	29.7	16.7
Giyim eşyası im.	3.3	1.8	3.7	-12.6	-11.6	2.1	-2.6
Plastik, Kauçuk	12.3	15.7	12.7	19.8	-5.7	-14.2	-15.2
Metal Eşya	0.6	3.2	9.7	31.6	5.2	-0.8	7.8
Elektrikli makina teçhizat	11.5	2.8	-4.2	16.7	3.6	25.1	81.4
Radyo,TV haberleşme cihazları	51.1	19.5	35.0	4.8	-0.7	-17.0	-29.0
Enerji Sektörü	5.4	8.5	6.8	7.6	8.5	9.2	9.3

Kaynak: TÜİK

Tablo 9: Kapasite Kullanım Oranı

(ortalama, %)

	2002	2003	2004	2005	2006		
					I.	II.	III.
İmalat Sanayi	76.2	78.5	81.5	80.3	78.1	80.8	81.0
Kök köm., rafine petrol ür.im.	81.2	82.8	87.0	90.4	85.4	91.2	94.7
Tekstil ürünleri im.	80.3	79.8	81.3	80.9	81.6	81.4	79.7
Gıda ürünü. ve içecek im.	70.0	71.9	71.4	71.0	68.0	70.9	73.0
Kimyasal madde ürünleri im.	81.2	79.1	80.7	75.1	70.2	76.1	77.0
Ana metal sanayi	76.8	83.7	83.4	82.3	83.3	82.6	81.4
Metalik olmayan min.mad.im.	78.7	78.4	81.8	82.3	76.6	83.8	86.5
Taşıt araçları ve karoseri im.	50.0	63.8	79.0	83.6	80.2	87.0	81.0
Makina ve teçhizat im.	72.0	81.3	85.6	75.9	72.9	72.2	77.8
Giyim eşyası im.	85.5	85.7	82.7	81.7	82.0	81.7	81.5
Plastik, Kauçuk	80.1	82.2	84.3	81.0	79.5	82.2	81.1
Metal Eşya	67.7	69.2	73.6	74.8	75.0	76.6	73.5
Elektrikli makina teçhizat	75.3	72.7	75.6	76.5	79.1	76.6	73.5
Radyo,TV haberleşme cihazları	83.8	89.8	91.5	83.6	88.5	81.0	77.2

Kaynak: TÜİK

Tablo 10: Enerji Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler

	Birim	2002	2003	2004	2005*	2006**	2007**
Birincil Enerji							
Üretim	BTEP	24,884	23,779	24,170	26,472	28,020	28,940
Tüketim	BTEP	78,322	83,936	87,778	90,077	94,300	98,880
Kişi başına	KEP	1,131	1,196	1,234	1,249	1,291	1,337
Elektrik Enerjisi							
Kurulu Güç	MW	31,846	35,587	36,824	38,843	39,596	40,640
Termik	MW	19,586	22,990	24,160	25,917	26,481	26,901
Hidrolik	MW	12,260	12,597	12,664	12,926	13,115	13,739
Üretim	GWH	129,400	140,580	150,698	161,956	173,000	194,900
Termik	GWH	95,668	105,190	104,556	122,336	129,360	140,360
Hidrolik	GWH	33,732	35,390	46,142	39,620	43,640	44,540
İthalat-İhracat Farkı	GWH	3,153	571	680	1,162	1,500	1,400
Tüketim	GWH	132,553	141,151	150,018	160,794	171,500	183,500
Kişi başına	KWH	1,914	2,011	2,109	2,230	2,348	2,513

Tablo 11: Elektrik Enerjisi Tüketiminin Kullanıcı Gruplarına Göre Dağılımı

(GWh)

	2002	2003	2004	2005*	2006**	2007**
Resmî Daire	5,198	5,057	4,531	4,600	4,800	5,000
Sanayi ve Otoprodüktörler	51,547	54,475	59,566	63,700	67,600	72,800
Ticarethaneler	10,247	12,372	15,656	18,200	21,300	23,200
Konutlar	23,237	24,573	27,619	30,000	32,100	34,000
Sokak Aydınlatması	4,408	4,466	4,433	4,500	4,700	4,900
Diğer	11,034	13,169	9,337	9,700	10,100	11,400
Toplam	105,671	114,111	121,142	130,700	140,600	151,300

*Gerçeğe tahmini

** Tahmin

Kaynak: DPT

Tablo 12: Üretici Fiyatları Endeksi

(aylık % değişim)

2003=100

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
ÜFE													
2005	-0.4	0.1	1.3	1.2	0.2	-0.5	-0.7	1.0	0.8	0.7	-0.9	0.0	0.2
2006	2.0	0.3	0.2	1.9	2.8	4.0	0.9	-0.7	-0.2	0.4	-0.3	-0.1	0.9
Tarım													
2005	1.0	-0.1	0.8	-1.3	2.0	-3.4	-2.5	-0.5	1.5	1.9	2.1	1.7	0.3
2006	1.9	0.6	-0.4	2.3	2.7	-0.2	-2.0	-1.3	0.6	-0.4	-0.1	-1.1	0.2
Madencilik													
2005	-3.4	2.1	-0.9	5.3	4.1	-2.3	2.9	2.1	3.1	0.2	-2.7	-0.8	0.8
2006	1.4	4.2	-2.3	1.7	2.5	5.1	4.3	0.9	-1.6	-2.9	-0.3	-5.7	0.6
İmalat Sanayi													
2005	-1.1	0.1	1.5	2.0	-0.4	0.4	-0.4	1.5	1.5	0.4	-1.9	-0.6	0.3
2006	1.0	0.1	0.5	2.0	3.0	5.4	1.5	-0.7	-0.5	-0.1	-0.4	0.1	1.0
Elektrik, gaz ve su													
2005	3.9	0.1	0.0	0.3	0.4	0.0	0.0	0.7	-14.3	0.3	0.7	0.4	-0.6
2006	17.7	0.3	0.2	0.4	0.0	0.9	1.1	0.0	0.5	12.0	0.0	0.4	2.8

Tablo 13: Tüketici Fiyatları Endeksi

(aylık % değişim)

2003=100

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
TÜFE													
2005	0.5	0.0	0.3	0.7	0.9	0.1	-0.6	0.9	1.0	1.8	1.4	0.4	0.6
2006	0.8	0.2	0.3	1.3	1.9	0.3	0.8	-0.4	1.3	1.3	1.3	0.2	0.8
Gıda													
2005	1.2	0.9	0.1	-1.0	0.0	-1.6	-1.2	-0.1	1.3	2.2	3.3	-0.3	0.4
2006	1.3	2.4	1.3	0.6	0.7	-2.7	1.4	-1.2	2.9	0.8	2.7	0.6	0.9
Al. İçecek													
2005	0.0	1.9	0.2	0.1	0.0	0.1	2.0	16.9	0.0	0.0	0.0	4.9	2.2
2006	4.7	0.0	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.2	0.0	0.0	0.0	0.4
Giyim													
2005	-5.1	-6.9	-3.3	8.6	8.8	0.8	-7.5	-5.1	1.1	7.2	3.5	-0.6	0.1
2006	-6.2	-8.2	-2.9	9.2	10.9	0.8	-6.9	-6.9	2.4	9.7	4.8	-2.0	0.4
Konut													
2005	0.7	0.5	1.1	0.4	-0.3	0.6	0.9	0.9	1.8	1.5	1.0	0.4	0.8
2006	1.3	1.2	0.6	0.2	0.5	2.2	1.8	1.2	1.0	1.3	1.3	0.7	1.1
Ev Eşyası													
2005	1.5	0.8	-0.1	0.6	0.6	1.0	-0.3	-0.3	-1.4	1.9	0.8	1.0	0.5
2006	0.3	-1.6	-0.4	0.6	0.5	1.4	2.8	1.9	1.6	0.4	-0.5	0.1	0.6
Sağlık													
2005	0.6	-0.4	0.9	0.7	0.1	0.1	-1.4	-1.5	0.2	0.2	0.1	0.1	0.0
2006	0.6	0.7	0.4	0.3	2.5	0.4	-0.9	1.6	1.7	0.2	0.2	0.0	0.6
Ulaştırma													
2005	2.8	0.5	0.7	2.1	0.2	0.7	0.9	1.4	1.8	0.4	-0.8	-0.2	0.9
2006	1.5	0.2	0.1	1.4	1.5	3.8	2.9	0.0	-1.8	0.1	-0.3	0.4	0.8
Haberleşme													
2005	-0.1	0.2	0.2	-0.2	0.8	-0.6	-0.2	0.3	0.5	1.2	-0.2	-0.2	0.1
2006	2.0	-0.3	-0.8	-0.1	0.6	1.0	0.2	-0.6	-0.1	-0.2	-0.1	-0.1	0.1
Eğlence													
2005	1.9	-0.3	-1.0	-0.8	4.1	4.0	1.0	1.4	-2.7	-0.6	-0.8	0.5	0.6
2006	-0.7	-1.6	-0.8	2.4	2.7	2.5	1.2	1.0	0.7	1.5	-1.9	1.2	0.7
Eğitim													
2005	-0.3	-0.4	-0.1	-0.1	0.4	3.2	0.9	0.7	2.5	0.1	0.1	0.0	0.6
2006	0.0	0.0	0.1	0.1	0.3	2.0	1.1	0.4	3.7	0.0	-0.1	0.0	0.6
Lokanta													
2005	1.3	1.5	2.4	0.9	0.9	0.8	1.0	0.7	1.6	1.6	0.9	0.5	1.2
2006	1.0	1.2	0.8	1.1	2.2	0.8	0.7	0.7	1.9	1.2	0.7	0.3	1.1
Çeşitli													
2005	-1.1	-1.1	1.4	1.0	0.1	0.8	-0.9	1.3	1.6	1.7	0.9	2.4	0.7
2006	1.9	1.2	0.2	2.9	5.1	-0.9	2.4	-0.6	-1.0	-0.1	0.8	-0.1	1.0

Kaynak: TCİİİ

Tablo 14: Üretici Fiyatları Endeksi

(aylık % değişim)

2003=100

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
ÜFE													
2005	10.7	10.6	11.3	10.2	5.6	4.3	4.3	4.3	4.4	2.6	1.6	2.7	6.0
2006	5.1	5.3	4.2	5.0	7.7	12.5	14.3	12.3	11.2	10.9	11.7	11.6	9.3
Tarım													
2005	7.3	5.5	6.4	0.0	-1.2	-3.3	-1.5	0.1	1.6	1.9	1.6	3.0	1.8
2006	4.0	4.7	3.5	7.2	8.0	11.6	12.1	11.2	10.2	7.7	5.4	2.5	7.3
Madencilik													
2005	11.2	12.9	12.9	14.6	16.2	7.6	12.9	12.2	11.8	10.0	4.3	9.6	11.3
2006	15.1	17.4	15.8	11.8	10.0	18.3	20.0	18.5	13.2	9.7	12.3	6.8	14.1
İmalat Sanayi													
2005	12.5	12.8	13.5	14.0	7.8	6.7	5.9	5.5	6.1	3.3	2.2	3.2	7.8
2006	5.3	5.2	4.1	4.1	7.7	13.0	15.1	12.7	10.4	9.9	11.6	12.3	9.3
Elektrik, gaz ve su													
2005	2.0	3.3	3.3	3.6	3.4	3.3	3.1	3.6	-11.5	-8.2	-8.4	-8.4	-0.9
2006	3.8	3.9	4.1	4.2	3.8	4.8	5.9	5.2	23.4	37.8	36.9	36.9	14.2

Tablo :15 Tüketici Fiyatları Endeksi

(aylık % değişim)

2003=100

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Ort.
TÜFE													
2005	9.2	8.7	7.9	8.2	8.7	9.0	7.8	7.9	8.0	7.5	7.6	7.7	8.2
2006	7.9	8.1	8.2	8.8	9.9	10.1	11.7	10.3	10.5	10.0	9.9	9.7	9.6
Gıda													
2005	6.8	6.4	4.8	3.5	5.0	5.9	4.4	3.5	4.4	3.7	5.7	4.9	4.9
2006	5.1	6.7	7.9	9.7	10.4	9.2	12.1	10.8	12.4	10.8	10.2	11.2	9.7
Al. İçecek													
2005	11.4	13.6	3.5	3.5	3.4	3.5	5.5	23.1	22.4	21.9	21.9	27.9	13.4
2006	33.8	31.3	31.2	31.2	31.2	31.1	28.6	10.0	10.2	10.2	10.2	5.1	22.0
Giyim													
2005	5.3	1.7	0.1	5.7	9.4	9.3	5.1	2.7	1.8	1.5	0.6	-0.1	3.6
2006	-1.4	-2.8	-2.4	-1.8	0.0	0.0	0.6	-1.4	-0.1	2.1	3.4	1.9	-0.2
Konut													
2005	11.5	11.4	12.2	12.3	11.0	10.5	9.7	9.2	10.1	10.2	10.3	9.9	10.7
2006	10.5	11.3	10.8	10.6	11.4	13.2	14.2	14.5	13.7	13.4	13.7	14.0	12.6
Ev Eşyası													
2005	6.8	7.1	7.6	8.6	9.4	9.2	8.4	6.7	4.7	5.7	5.9	6.3	7.2
2006	5.0	2.6	2.2	2.3	2.1	2.5	5.7	8.1	11.4	9.7	8.3	7.3	5.6
Sağlık													
2005	10.3	4.3	8.0	8.3	8.0	7.9	5.2	0.5	0.3	0.1	-0.3	-0.4	4.4
2006	-0.3	0.7	0.2	-0.2	2.2	2.5	3.0	6.3	7.9	7.9	8.0	7.9	3.9
Ulaştırma													
2005	15.3	15.6	15.5	17.9	16.8	16.1	15.2	17.1	18.2	15.0	10.7	11.0	15.4
2006	9.6	9.2	8.6	7.9	9.3	12.6	14.8	13.2	9.3	9.0	9.6	10.1	10.3
Haberleşme													
2005	0.8	0.9	1.5	1.3	1.9	1.5	1.3	1.8	2.4	2.7	2.2	1.7	1.7
2006	3.8	3.3	2.3	2.4	2.2	3.7	4.1	3.2	2.5	1.2	1.2	1.3	2.6
Eğlence													
2005	11.8	10.1	7.8	5.7	7.5	9.6	7.6	7.5	5.7	4.5	6.0	6.6	7.5
2006	3.9	2.5	2.7	5.9	4.6	3.1	3.3	2.9	6.4	8.7	7.5	8.3	5.0
Eğitim													
2005	17.3	16.6	16.4	16.3	16.7	20.3	21.1	9.8	7.4	7.2	7.2	7.2	13.6
2006	7.5	8.0	8.2	8.5	8.4	7.0	7.2	6.9	8.1	8.0	7.7	7.7	7.8
Lokanta													
2005	13.0	12.7	14.2	14.3	14.6	14.7	14.9	14.8	14.1	14.8	15.0	15.0	14.3
2006	14.7	14.4	12.6	12.8	14.3	14.4	14.1	14.1	14.5	14.0	13.8	13.5	13.9
Çeşitli													
2005	7.9	7.2	8.1	7.9	6.4	6.8	5.5	5.9	5.5	6.0	5.9	8.5	6.8
2006	11.8	14.3	13.0	15.1	20.9	18.9	22.8	20.4	17.3	15.3	15.2	12.3	16.4

Kaynak: TÜİK

Tablo 16: Genel Devlet Toplam Gelir ve Harcamaları

(cari fiyatlarla, milyon YTL)

	2003	2004	2005 (1)	2006 (2)	2007(3)
Vergiler	84,861	101,405	121,082	140,229	161,082
Vasıtasız	27,509	31,424	36,284	38,682	45,377
Vasıtalı	54,194	67,322	81,056	96,696	110,198
Servet	3,158	2,659	3,742	4,852	5,507
Vergi Dışı Nominal Gelirler	11,159	13,145	16,272	19,501	18,291
Faktör Gelirleri	23,159	29,709	38,736	44,278	42,952
Sosyal Fonlar	23,878	30,120	33,607	44,117	66,385
TOPLAM	143,057	174,379	209,698	248,125	288,710
Özelleştirme Gelirleri	429	1,691	3,984	12,432	5,227
Toplam Gelir	143,486	176,070	213,682	260,557	293,937
Cari Harcamalar	62,960	76,034	85,343	105,361	124,623
Yatırım Harcamaları	13,084	13,558	18,624	21,688	25,024
Sabit sermaye	12,994	13,430	18,511	21,516	24,939
Stok değişmesi	90	128	113	173	86
Transfer Harcamaları	103,443	109,295	108,520	118,411	148,159
Stok Değişim Fonu	0	0	0	0	0
Faiz Dışı Harcamalar	119,020	141,012	165,828	198,204	243,877
Toplam Harcama	179,487	198,888	212,487	245,460	297,806
Borçlanma Gereği	36,001	22,818	-1,195	-15,097	3,870
Genel Devlet Faiz Dışı Dengesi	24,466	35,058	47,854	62,353	50,060

Tablo 17: Kamu Kesimi Borçlanma Gereği (KKBG) ve Finansmanı (*)

(cari fiyatlarla, milyon YTL)

	2003	2004	2005 (1)	2006 (2)	2007(3)
Merkezi Yönetim Bütçesi Borçlanma Gereği*	40,204	50,300	8,117	3,046	16,740
KİT Borçlanma Gereği	-2,646	-2,451	-813	-2,197	-2,824
İşletmecisi	-1274	-1723	-619	16	-699
Özelleştirme Kap. Kuruluşlar	-1572	-728	-194	-2,212	-2,125
Mahalli İdareler Borçlanma Gereği	1357	-295	-397	-446	-423
Döner Sermaye Borçlanma Gereği	-1122	-1,076	-1,252	-1,445	-1,450
Sosyal Güvenlik Kuruluşları Borçlanma Gereği	133	203	138	-777	0
İşsizlik Sigortası Fonu Borçlanma Gereği	-3,956	-4,379	-4,713	-5,621	-6,609
Fonlar Borçlanma Gereği	-615	-1935	-3,087	-9,854	-4,388
Toplam KKBG	33,355	20,367	-2,007	-17,294	1,046
Toplam KKBG (faiz giderleri hariç)	-27,761	-38,025	-49,044	-65,079	-53,665
Toplam KKBG (özelleştirme gelirleri hariç)	33,784	22,058	1,977	-4,861	6,273
Toplam KKBG (faiz giderleri ve özelleştirme gelirleri hariç)	-27,332	-36,334	-45,060	-52,647	-48,438

*2006 yılından itibaren konsolide bütçe tutana yerine merkezi yönetim bütçesi tutana kullanılmaktadır.

(1) Geçici

(2) Gerçekleşme Tahmini

(3) 2005 Programı

Not: Negatif işaret fazlayı göstermektedir.

Kaynak: DPT

Tablo 18: Konsolide Bütçe

(milyon YTL)

	2002	2003	2004	2005	2006* (1)
Gelirler	75,592	100,250	109,887	121,259	157,764
Dolaysız vergiler	20,077	27,808	28,036	29,760	40,126
Dolaylı vergiler	39,554	56,508	62,057	66,928	85,825
Diğer gelirler	15,960	15,934	19,794	24,572	31,812
Harcamalar	115,682	140,455	140,200	126,705	157,701
Personel	23,089	30,209	32,971	33,722	39,529
Diğer cari	8,019	8,304	12,560	10,147	14,199
Yatırım	6,892	7,180	8,409	7,844	8,043
Faiz ödemeleri	51,871	58,609	56,488	41,432	44,068
Dış	5,064	5,890	6,057	5,807	6,233
İç	46,807	52,719	50,053	35,438	37,465
Diğer transferler	25,812	36,152	27,659	32,183	48,415
Borç Verme ve Yedek Öd.	-	-	2,113	1,378	3,448
Faiz Dışı Denge	11,781	18,405	26,175	35,985	44,131
Bütçe Dengesi	-40,090	-40,204	-30,313	-5,446	63
Emanet ve Avanslar (net)	4,698	-2,086	-104	-3,414	-1,782
Nakit Dengesi	-35,392	-42,290	-30,418	-8,860	-1,718
Finansman	35,392	42,290	30,418	8,860	1,718
Dış Borçlanma, Net	14,485	1,420	3,059	-3,557	-3,006
Kullanım	23,494	11,907	12,863	10,703	14,809
Ödenen	-9,009	-10,486	-9,804	-14,261	-17,815
İç Borçlanma, Net	17,474	42,884	30,759	20,200	4,601
Devlet Tahvili, Net	-896	54,856	25,900	32,605	11,184
Satış	29,517	93,064	96,536	100,459	93,187
Ödenen	-30,413	-38,208	-70,636	-67,853	-82,003
Hazine Bonosu, Net	18,371	-11,973	4,859	-12,406	-6,583
Satış	66,157	55,697	61,578	38,714	18,530
Ödenen	-47,786	-67,670	-56,719	-51,120	-25,112
Devirli ve Garantili Borç Geri Dönüşü	2,085	1,264	943	597	450
Diğer	1,348	-3,278	-4,343	-7,606	-327

* Merkezi Bütçe Rakamları

(1) Ocak-Kasım dönemi

Kaynak: Hazine

Tablo 19: İç Borç Stoğu

(milyon YTL)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Toplam Ödeme	164,361	141,059	166,357	183,553	174,492	137,562
Anapara	123,877	97,591	113,721	133,500	135,222	102,839
Tahvil	96,418	48,178	45,653	76,803	82,651	77,727
Bono	27,458	49,413	68,068	56,698	52,571	25,112
Faiz	40,484	43,469	52,636	50,053	39,270	34,723
Tahvil	34,608	30,991	35,495	39,171	33,088	32,470
Bono	5,876	12,477	17,141	10,882	6,181	2,253
Toplam Borçlanma	209,613	125,303	158,238	163,596	155,520	109,004
Tahvil	164,183	58,900	101,777	102,040	115,404	90,474
Bono	45,430	66,403	56,461	61,557	40,116	18,530
Net Borçlanma	85,737	27,712	44,517	30,096	20,299	6,164
Tahvil	67,765	10,722	56,124	25,237	32,754	12,747
Bono	17,972	16,991	-11,607	4,859	-12,455	-6,583
Borç Stoku	122,157	149,870	194,387	224,483	244,782	250,946
Tahvil	102,128	112,850	168,974	194,211	226,964	239,711
Bono	20,029	37,020	25,413	30,272	17,818	11,235

Tablo 20: İç Borçlanmanın Vade ve Faiz Yapısı

(satış miktarı ağırlıklı, ortalama)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006 (2)
Bileşik Faiz Oranı (stopaj hariç, %)	99.4	64.9	46.3	25.5	16.9	18.2
Vade (gün)	145	255	310	377	569	722

(1) Kasım ayı sonu itibarıyla

(2) Ocak-Kasım dönemi

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT, TÜSLAD

Tablo : 21 Parasal Büyüklükler

(dönem sonu, milyon YTL)

	2003	2004	2005	2006		
				I.	II.	III.
M1	21,564	29,469	41,759	40,390	45,582	44,601
Dolaşımdaki Para	10,129	12,446	18,276	18,957	21,720	22,006
Vadesiz Mevduat	11,435	17,023	23,482	21,433	23,862	22,593
M2	80,923	109,344	153,146	162,212	178,542	176,662
Vadeli Mevduat	59,359	79,875	111,387	121,823	132,960	132,061
M2Y	149,855	185,419	229,587	241,030	269,578	269,941
Döviz Tevdiat Hesabı	68,932	76,074	76,440	78,818	92,665	93,280

Tablo :22 Toplam Mevduat (Kurumsal Sektörlere Göre)

(dönem sonu, milyon YTL)

	2003	2004	2005	2006		
				I.	II.	III.
Mevduat Bankaları	150,131	187,849	226,090	236,118	263,888	263,367
TL Mevduat	75,979	103,865	145,191	153,442	166,422	166,343
Tasarruf Mevduatı	45,311	87,474	95,612	104,533	107,018	107,018
Ticari Kurumlar	4,884	31,868	29,232	30,043	30,286	30,286
Resmî Kuruluşlar	14,814	10,322	10,188	11,230	10,381	10,381
Diğer Kuruluşlar	10,909	16,615	19,378	21,837	18,658	18,658
YP Mevduat	71,372	78,897	79,810	81,708	96,245	97,024
Yurtiçi Yerleşiklerin Yabancı Para Mevduatı	68,932	76,074	76,440	78,818	92,665	93,280
Yurtdışı Yerleşiklerin Yabancı Para Mevduatı	2,440	2,823	3,370	2,890	3,580	3,744
Bankalararası Mevduat	2,781	5,087	5,937	5,779	6,049	5,699

Tablo : 23 Mevduat Bankalarındaki Toplam Mevduat (Vade Gruplarına Göre)

(dönem sonu, milyon YTL)

	2003	2004	2005	2006		
				I.	II.	III.
Toplam Mevduat	150,131	187,849	232,027	241,898	269,937	269,066
TL Mevduat	75,979	103,865	146,280	154,410	167,643	166,343
Vadesiz Mevduat	13,920	20,020	28,687	25,412	29,084	27,277
Vadeli Mevduat	61,757	83,220	116,504	128,030	137,338	137,758
Bankalararası Mevduat	2,781	5,087	5,937	5,779	6,049	5,699
YP Mevduat	71,372	78,897	79,810	81,708	96,245	97,024
Vadesiz Mevduat	14,920	19,038	18,173	16,287	23,137	21,333
Vadeli Mevduat	54,012	57,036	58,267	62,531	69,527	71,947

Tablo 24: Toplam Yurtiçi Kredi Stoku

(dönem sonu, milyon YTL)

	2003	2004	2005	2006		
				I.	II.	III.
Kredi Stoku	54,600	85,405	128,001	138,051	162,490	168,433
Merkez Bankası Kredileri	168	113	45	43	52	46
Mevduat Bankaları Kredileri	49,878	80,269	122,271	132,094	155,950	161,889
Yatırım ve Kalkınma Bankaları Kredileri	4,554	5,023	5,685	5,914	6,488	6,498

(1) Kasım ayı sonu itibarıyla.

(2) Ocak-Kasım dönemi

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, DPT, TÜSİAD

Tablo 25: Faizler ve Döviz Kurları**Mevduat Faizleri**

(%)	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2002												
3 Aylık	59.2	58.9	54.1	49.6	47.3	49.2	49.9	49.2	49.3	49.4	44.9	44.8
12 Aylık	61.6	61.4	58.3	52.7	49.7	52.0	52.7	53.1	53.3	53.8	49.6	48.2
2003												
3 Aylık	45.5	45.5	46.9	45.3	41.8	39.2	37.2	35.3	31.7	27.7	28.1	28.0
12 Aylık	48.6	48.6	48.9	48.6	45.3	42.7	41.2	38.2	34.3	29.2	29.1	28.6
2004												
3 Aylık	26.2	24.9	23.2	23.4	24.3	24.6	24.9	25.1	24.0	23.9	23.7	22.8
12 Aylık	25.6	24.4	22.8	22.8	23.3	23.9	24.3	24.4	23.4	23.2	23.2	22.1
2005												
3 Aylık	21.5	20.5	20.0	19.9	19.5	20.7	20.5	20.5	20.4	20.4	20.4	20.4
12 Aylık	21.1	19.7	19.5	18.8	19.1	20.3	20.0	19.9	19.9	19.9	19.9	20.4
2006												
3 Aylık	20.0	19.5	19.3	18.3	18.2	21.7	23.8	23.8	23.8	23.9	23.9	..
12 Aylık	19.5	19.2	19.1	18.0	17.8	27.7	23.6	23.7	23.7	23.8	23.7	..

Tablo 26: Interbank

(Ortamala %)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2002	59.0	58.4	55.3	51.6	48.0	48.0	48.0	46.2	46.0	46.0	44.6	44.0
2003	44.0	44.0	44.0	43.4	41.0	38.3	36.4	32.4	30.8	27.4	26.0	26.0
2004	26.0	24.0	23.0	22.0	22.0	22.0	22.0	22.0	20.5	20.0	20.0	19.1
2005	17.3	16.7	15.8	15.1	14.6	14.3	14.3	14.3	14.3	14.1	13.8	13.6
2006	13.5	13.5	13.5	13.5	13.3	15.1	17.3	17.5	17.5	17.5

Tablo 27: Hazine Bonosu

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2001												
Ortalama Bileşik Faiz	65.1	117.3	193.7	130.4	81.8	88.7	93.8	92.6	87.5	85.8	79.0	74.0
Ortalama Vade	208.5	51.0	98.0	168.2	197.4	125.8	171.0	132.4	125.2	122.1	166.0	170.0
2002												
Ortalama Bileşik Faiz	74.0	73.9	74.0	70.5	60.2	56.2	72.2	72.6	64.9	63.5	65.1	52.8
Ortalama Vade	169.8	274.0	359.1	326.4	279.1	268.4	152.1	160.8	195.3	205.4	280.6	193.0
2003												
Ortalama Bileşik Faiz	57.3	54.3	60.1	58.2	51.7	46.7	46.9	39.0	35.3	30.0	28.7	28.4
Ortalama Vade	284.4	245.4	302.9	275.5	333.3	293.2	287.3	298.8	353.5	342.0	350.7	412.2
2004												
Ortalama Bileşik Faiz	26.9	25.7	25.4	23.8	29.0	28.6	27.9	24.8	25.4	22.4	22.8	23.0
Ortalama Vade	425.3	388.1	431.9	382.6	286.5	315.7	382.3	317.5	423.3	358.9	373.3	401.3
2005												
Ortalama Bileşik Faiz	20.7	17.8	17.8	17.5	17.7	17.0	15.9	16.8	15.3	15.1	14.0	14.1
Ortalama Vade	429.2	632.9	688.4	539.4	604.4	623.3	336.0	665.1	596.3	557.9	553.4	820.2
2006												
Ortalama Bileşik Faiz	14.5	14.5	14.1	14.1	15.0	17.7	22.6	21.1	21.5	22.0	21.4	..
Ortalama Vade	1012.0	817.8	745.3	767.3	876.1	535.4	428.8	442.2	602.7	955.4	1021.8	..

Tablo 28: Döviz Kurları

(Yıllık % Değişim)

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2001												
ABD Doları	23.1	33.3	67.5	103.7	83.8	97.5	110.5	116.9	122.1	136.4	121.5	113.6
Euro	14.0	24.7	57.1	92.2	77.2	77.4	92.9	115.8	132.3	150.6	129.8	112.8
2002												
ABD Doları	102.7	79.9	39.1	8.4	22.8	25.7	25.3	16.7	11.5	2.9	5.6	10.0
Euro	90.4	70.0	34.6	7.6	28.6	40.8	44.5	26.6	20.0	11.5	19.1	26.6
2003												
ABD Doları	21.8	20.0	22.9	23.2	6.7	-7.1	-15.5	-14.5	-16.6	-13.6	-7.9	-10.4
Euro	46.4	48.7	51.7	51.1	34.4	13.4	-3.2	-2.9	-4.6	3.0	7.3	7.6
2004												
ABD Doları	-19.1	-18.3	-20.8	-16.3	1.5	4.9	3.6	5.2	9.2	4.4	-1.9	-2.6
Euro	-3.8	-4.0	-10.1	-7.4	5.6	9.1	11.7	15.6	18.9	11.2	9.2	6.2
2005												
ABD Doları	0.8	-1.2	-0.6	-0.1	-9.4	-9.0	-8.0	-8.9	-11.0	-8.9	-6.1	-3.2
Euro	5.0	1.5	6.8	7.8	-4.2	-8.8	-9.6	-8.1	-10.7	-12.2	-15.0	-14.3
2006												
ABD Doları	-1.8	0.9	1.7	-1.9	4.5	17.7	16.1	9.2	10.5	9.1	7.1	5.9
Euro	-9.5	-7.4	-7.2	-7.1	5.1	22.5	22.3	13.7	14.8	14.6	17.3	17.9

Tablo 29: İhracatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Genel Toplam	36,059	47,253	63,167	73,476	81,008
Sermaye malları	2,790	4,344	6,531	7,997	8,642
Ara malları	14,657	18,494	25,946	30,290	35,610
Tüketim malları	18,465	24,125	30,502	34,835	36,226
Diğer	147	289	189	354	529

Tablo 30: İhracatın Ekonomik Faaliyetlere Göre Dağılımı

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
İmalat Sanayi	33,702	44,378	59,579	68,813	75,927
Taşıt araçları ve karoseri im.	3,603	5,437	8,813	10,226	11,845
Giyim eşyası	6,615	8,154	9,340	9,925	9,790
Tekstil ürünleri im.	5,533	6,841	7,998	8,743	8,937
Ana metal sanayi	3,239	3,884	6,816	6,888	8,732
Makina ve teçhizat im.	2,078	3,119	3,913	4,865	5,645
Gıda ürünleri ve içecek	1,881	2,650	3,349	4,272	4,243
Kimyasal madde ürünleri im.	1,581	1,926	2,556	2,818	3,303
Kök köm., rafine petrol ür.im.	670	954	1,364	2,519	3,188
Radio, TV haberleşme cihazları	1,575	1,948	2,883	3,150	3,187
Metal eşya sanayi	932	1,503	2,200	2,685	3,119
Plastik ve kauçuk ürünleri	1,085	1,464	1,959	2,486	2,832
Metalik olmayan mineral ürünler	1,468	1,800	2,317	2,687	2,697
Elektrikli makina teçhizat	1,057	1,221	1,576	1,933	2,505
Mobilya imalatı	945	1,315	1,771	2,238	2,175
Diğer ulaşım araçları	529	1,037	1,349	1,707	1,886

Tablo 31: İhracatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
A-AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (AB)	19,468	25,899	34,451	38,400	42,287
1-Avrupa Birliği Ülkeleri (15)	18,459	24,484	32,589	35,872	39,334
2-Avrupa Birliği Ülkeleri (10)	1,010	1,415	1,862	2,528	2,953
B-TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	1,438	1,928	2,564	2,973	2,857
C-DİĞER ÜLKELER	5,554	19,426	26,152	32,103	35,863
1-Diğer Avrupa (A.B Hariç)	1,267	4,857	6,637	8,820	10,807
2-Yakın ve Orta Doğu	3,440	5,465	7,921	10,184	10,649
3-Kuzey Amerika	197	3,973	5,207	5,276	5,308
4-Diğer Asya	1,790	2,348	2,544	3,029	3,628
5-Kuzey Afrika	430	1,577	2,203	2,544	2,855
6-Diğer Afrika	3,596	554	765	1,087	1,369
7-Diğer	879	652	875	1,163	1,249
Seçilmiş Ülkeler					
Almanya	5,869	7,485	8,745	9,455	9,445
İtalya	2,376	3,193	4,640	5,617	6,524
İngiltere	3,025	3,670	5,544	5,917	6,514
ABD	3,356	3,752	4,849	4,911	4,926
Fransa	2,135	2,826	3,668	3,806	4,364
İspanya	1,125	1,789	2,618	3,011	3,545
Rusya	1,172	1,368	1,859	2,377	2,947
Irak	0	0	1,821	2,750	2,616
Hollanda	1,056	1,526	2,138	2,470	2,469
Romanya	566	873	1,235	1,785	2,135
Yunanistan	590	920	1,171	1,127	1,501
İsrail	861	1,083	1,314	1,467	1,408
Belçika	693	886	1,183	1,292	1,313
Suudi Arabistan	555	741	769	962	937
Cezayir	514	573	806	807	871
Mısır	326	346	473	687	692

(1) Kasım 2005-Ekim 2006 dönemi

Kaynak: TÜİK

Tablo 32: İthalatın Mal Gruplarına Göre Dağılımı

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Genel Toplam	51,554	69,340	97,540	116,773	133,676
Sermaye malları	8,400	11,326	17,397	20,363	21,933
Ara malları	37,656	49,735	67,549	81,867	95,063
Tüketim malları	4,898	7,813	12,100	13,975	16,028
Diğer	600	466	493	567	652

Tablo 33: İthalatın Ekonomik Faaliyetlere Göre Dağılımı

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Ham petrol ve doğalgaz	6,193	7,766	9,366	14,140	18,426
İmalat Sanayi	41,383	55,690	80,447	94,208	105,857
Kimyasal madde ürünleri im.	8,661	11,238	15,134	17,477	18,815
Ana metal sanayi	4,707	7,304	11,084	13,683	15,926
Makina ve teçhizat im.	6,474	8,141	10,363	12,210	13,769
Taşıt araçları ve karoseri im.	2,918	6,411	11,796	12,332	13,340
Kök köm., rafine petrol ür.im.	2,191	2,833	3,797	5,507	7,399
Elektrikli makina teçhizat	1,701	2,036	3,175	4,207	4,853
Radyo, TV haberleşme cihazları	2,336	3,029	4,530	4,605	4,839
Tekstil ürünleri im.	2,500	3,094	3,786	3,974	4,089
Tıbbi aletler	1,156	1,437	2,054	2,616	2,817
Büro ve bilgi işlem makineleri	988	1,213	1,767	2,465	2,767
Plastik ve kauçuk ürünleri	1,074	1,434	1,941	2,140	2,477
Gıda ürünleri ve içecek	1,362	1,634	1,904	2,114	2,417
Kağıt ve kağıt ürünleri	1,007	1,319	1,712	2,010	2,249
Metal eşya sanayi	1,085	1,133	1,574	1,943	2,308
Diğer ulaşım araçları	961	524	1,890	1,927	1,672

Tablo 34: İthalatın Ülke Gruplarına Göre Dağılımı

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
A-AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (AB)	24,519	33,495	45,444	49,220	53,315
1-Avrupa Birliği Ülkeleri (15)	23,321	31,696	42,359	45,468	49,208
2-Avrupa Birliği Ülkeleri (10)	1,198	1,799	3,084	3,752	4,107
B-TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	575	589	811	760	865
C-DİĞER ÜLKELER	26,461	35,256	51,285	66,794	79,496
1-Diğer Avrupa (A.B Hariç)	8,658	11,987	18,416	23,862	28,185
2-Diğer Asya	6,530	9,644	15,500	20,581	24,580
3-Yakın ve Orta Doğu	3,186	4,455	5,585	7,967	10,275
4-Kuzey Amerika	3,421	3,741	5,114	5,823	6,209
5-Kuzey Afrika	2,138	2,519	3,231	4,212	4,832
6-Diğer Afrika	558	820	1,589	1,835	2,443
7-Diğer	1,971	2,091	1,849	2,514	2,973
Seçilmiş Ülkeler					
Rusya	3,892	5,451	9,033	12,906	15,167
Almanya	7,042	9,453	12,516	13,634	14,062
Çin	1,368	2,610	4,476	6,885	8,330
İtalya	4,097	5,472	6,866	7,566	8,046
Fransa	3,053	4,164	6,201	5,888	6,481
ABD	3,099	3,496	4,745	5,376	5,338
İran	921	1,861	1,962	3,470	5,098
İngiltere	2,438	3,500	4,317	4,696	4,768
İsviçre	2,143	2,968	3,405	4,054	3,797
İspanya	1,419	2,004	3,254	3,555	3,585
Güney Kore	900	1,312	2,573	3,485	3,116
Japonya	1,466	1,927	2,684	3,109	2,999
Ukrayna	991	1,332	2,509	2,651	2,804
Belçika	1,150	1,524	1,992	2,241	2,355
Hollanda	1,311	1,657	1,908	2,152	2,100
Suudi Arabistan	794	969	1,232	1,889	2,078
İsveç	535	822	1,118	1,427	1,362

(1) Kasım 2005-Ekim 2006 dönemi

Kaynak: TÜİK

Tablo 35: Cari İşlemler Dengesi

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
İhracat	36,059	47,253	63,167	73,476	81,008
İthalat	-51,554	-69,340	-97,540	-116,774	-133,677
Dış Ticaret Dengesi (CİF)	-15,495	-22,087	-34,373	-43,298	-52,669
Bavul Ticareti	4,065	3,953	3,880	3,473	4,235
Altın (net)	-1,355	-2,522	-3,407	-3,754	-3,187
Navlun ve Transıt (net)	5,502	6,646	10,022	10,653	9,669
Dış Ticaret Dengesi (MB)	-7,283	-14,010	-23,878	-32,926	-41,952
Turizm Gelirleri	8,479	13,203	15,888	18,152	17,002
İnşaat Gelirleri	832	682	724	874	891
Diğer Servis Gelirleri	4,714	4,060	6,316	6,823	5,672
Hizmet Gelirleri	14,025	17,945	22,928	25,849	23,565
Turizm Giderleri	-1,880	-2,113	-2,524	-2,872	-2,845
Navlun Giderleri	-1,328	-2,034	-2,907	-3,548	-2,872
Diğer Servis Giderleri	-2,938	-3,294	-4,713	-5,463	-5,901
Hizmet Giderleri	-6,146	-7,441	-10,144	-11,883	-11,618
Hizmet Dengesi	7,879	10,504	12,784	13,966	11,947
Yatırım Gelirleri	2,486	2,246	2,651	3,684	4,334
Yatırım Giderleri	-7,042	-7,803	-8,288	-9,347	-10,357
Yatırım Dengesi	-4,556	-5,557	-5,637	-5,663	-6,023
Transferler	2,436	1,027	1,127	1,468	1,617
Toplam Görünmeyen Gelirler	18,947	21,218	26,706	31,001	29,516
Toplam Görünmeyen Giderler	-13,188	-15,244	-18,432	-21,230	-21,975
Görünmeyenler Dengesi	5,759	5,974	8,274	9,771	7,541
Cari İşlemler Dengesi	-1,524	-8,036	-15,604	-23,155	-34,411

Tablo 36: Ödemeler Dengesi

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Cari İşlemler Dengesi	-1,524	-8,036	-15,604	-23,155	-34,411
Dış Ticaret Dengesi	-7,283	-14,010	-23,878	-32,926	-41,952
Hizmetler Dengesi	7,879	10,504	12,784	13,966	11,947
Yatırım Geliri Dengesi	-4,556	-5,557	-5,637	-5,663	-6,023
Cari Transferler	-364	-308	-396	1,468	1,617
Sermaye ve Finans Hesabı	1,406	3,095	13,337	20,927	35,553
Doğrudan Yatırımlar	962	1,253	1,988	8,726	20,689
Portföy Yatırımları	-593	2,465	8,023	13,437	11,663
Diğer Yatırımlar	7,190	3,424	4,150	16,611	13,374
Uzun Vadeli Sermaye Hareketleri	2,104	-809	6,131	13,677	25,244
Kısa Vadeli Sermaye Hareketleri	-1,873	3,559	7,502	8,640	4,634
IMF Kredileri (net)	6,365	-50	-3,518	-5,353	-4,381
Bankaların Döviz Varlıkları*	594	724	-5965	-353	-12123
Resmî Rezervler*	-6,153	-4,047	-824	-17,847	-10,173
Net Hata ve Noksan	118	4,941	2,267	2,228	-1,142

Tablo 37: Ödemeler Dengesi

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Cari İşlemler Hesabı	-1,524	-8,036	-15,604	-23,155	-34,411
İhracat f.o.b.	40,124	51,206	67,047	76,949	85,243
İthalat f.o.b.	-47,407	-65,216	-90,925	-109,875	-127,195
Mal Dengesi	-7,283	-14,010	-23,878	-32,926	-41,952
Hizmet Gelirleri	14,025	17,945	22,928	25,849	23,565
Hizmet Giderleri	-6,146	-7,441	-10,144	-11,883	-11,618
Mal ve Hizmet Dengesi	596	-3,506	-11,094	-18,960	-30,005
Yatırım Gelirleri	2,486	2,246	2,651	3,684	4,334
Yatırım Giderleri	-7,042	-7,803	-8,288	-9,347	-10,357
Mal, Hizmet ve Yatırım Geliri Dengesi	-3,960	-9,063	-16,731	-24,623	-36,028
Cari Transferler	2,436	1,027	1,127	1,468	1,617
Sermaye ve Finans Hesabı	1,194	7,192	17,679	44,127	50,107
Yurtdışında Doğrudan Yatırım	-175	-499	-859	-1,078	-705
Yurtiçinde Doğrudan Yatırım	1,137	1,752	2,847	9,804	21,394
Portföy Hesabı-Varlıklar	-2,096	-1,386	-1,388	-1,233	-1,592
Portföy Hesabı-Yükümlülükler	1,503	3,851	9,411	14,670	13,255
Hisse Senetleri	-16	905	1,427	5,669	3,264
Borç Senetleri	1,519	2,946	7,984	9,001	9,991
Diğer Yatırımlar-Varlıklar	-777	-986	-6,955	248	-12,754
Merkez Bankası	-30	-28	-24	-16	0
Genel Hükümet	0	0	0	0	0
Bankalar	643	348	-5,324	-160	-12,590
Diğer Sektörler	-1,390	-1,306	-1,607	424	-164
Diğer Yatırımlar-Yükümlülükler	1,602	4,460	14,623	21,716	30,509
Merkez Bankası	1,336	497	-209	-787	-1,169
Genel Hükümet	-669	-2,194	-1,163	-2,165	-864
Bankalar	-2,016	2,846	6,564	10,524	10,225
Diğer Sektörler	2,951	3,311	9,431	14,144	22,317
Cari,Sermaye ve Finansal Hesaplar	-330	-844	2,075	20,972	15,696
Net Hata ve Noksan	118	4,941	2,267	2,228	-1,142
Genel Denge	-212	4,097	4,342	23,200	14,554
Rezerv Varlıklar	212	-4,097	-4,342	-23,200	-14,554
Resmî Rezervler (*)	-6,153	-4,047	-824	-17,847	-10,173
Uluslararası Para Fonu Kredileri	6,365	-50	-3,518	-5,353	-4,381

(1) Kasım 2005-Ekim 2006 dönemi

* (-) negatif rezerv artışı göstermektedir

Kaynak: TCMB

Tablo 38: Ödemeler Dengesi

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006 (1)
Cari İşlemler Dengesi	-1,524	-8,036	-15,604	-23,155	-34,411
Borç Yaratıcı İşlemler	9,036	5,919	13,064	19,780	30,428
Özel Kesim	878	6,049	15,837	24,355	32,260
Ticari Krediler	2,483	2,181	4,201	3,581	3,122
Kısa Vade	1,130	1,215	3,715	3,521	3,046
Uzun Vade	1,353	966	486	60	76
Bankalar	-1,028	1,975	5,708	9,248	8,071
Kısa Vade	-731	2,015	3,347	2,704	420
Uzun Vade	-297	-40	2,361	6,544	7,651
Diğer Sektörler	411	1,022	5,072	10,250	18,913
Kısa Vade	-728	288	341	367	-225
Uzun Vade	1,139	734	4,731	9,883	19,138
Bankalar Mevduatı	-988	871	856	1,276	2,154
Genel Hükümet	12,863	744	1,692	-1,220	-620
MB Bankası	-4,802	-982	-4,623	-3,668	-1,494
Diğer	97	108	158	313	282
Borç Yaratmayan İşlemler	-1,956	5,440	9,329	21,575	26,279
Doğrudan Yatırımlar (net)	888	1,253	1,988	8,726	20,689
Doğrudan Yabancı Sermaye Girişi (net)	1,063	1,752	2,847	9,804	21,394
Yabancıların Gayrimenkul Alımı (net)	0	998	1,343	1,841	3,105
Yabancıların Hisse Senedi Alımı	-16	905	1,427	5,669	3,264
Yabancıların DİBS Alımı	929	1,614	6,025	5,934	5,691
Net Hata ve Noksan	149	4,941	2,267	2,228	-1,142
Diğer -3,906	-3,273	-2,378	-982	-2,223	
Rezervler*	-5,559	-3,323	-6,789	-18,200	-22,296
Resmi Rezervler	-6,153	-4,047	-824	-17,847	-10,173
Banka Rezervleri	594	724	-5,965	-353	-12,123

(1) Kasım 2005-Ekim 2006 dönemi

* (-) işareti rezerv artışı göstermektedir.

Kaynak: TCMB

Tablo 39: Dış Borç Stoku

(milyon USD)

	2002	2003	2004	2005	2006		
					I	II	III
Vadeye Göre	130,005	144,839	162,231	170,529	185,791	193,267	198,261
Kısa Vadeli	16,424	23,013	32,569	38,247	41,285	43,778	43,322
Orta-Uzun Vadeli	113,581	121,826	129,662	132,282	144,506	149,489	154,939
Borçluya göre	130,005	144,839	162,231	170,529	185,791	193,267	198,261
Orta-Uzun Vadeli	113,581	121,826	129,662	132,282	144,506	149,489	154,939
A. Kamu Sektörü	63,617	69,503	73,825	68,172	68,984	66,959	68,659
1.Genel Yönetim	58,855	65,165	70,100	65,869	66,875	65,392	67,179
a. Merkezi Yönetim	56,773	63,346	68,583	64,643	65,667	64,186	65,981
b. Mahalli İdareler	1,461	1,285	1,098	908	905	930	933
c.Fonlar	621	534	418	318	304	276	266
2.Finansal Kuruluşlar (1)	984	765	656	246	193	184	132
3.Kurumlar	3,560	3,311	2,834	1,881	1,746	1,216	1,187
4.Diğer (2)	219	262	234	176	169	167	162
B. TCMB	20,340	21,504	18,114	12,654	12,756	12,989	12,921
1.TCMB Kredileri	8,068	7,272	2,995	0	0	0	0
2.Kredi Mektuplu DTH	12,272	14,232	15,119	12,654	12,756	12,989	12,921
C. Özel 29,624	30,819	37,724	51,456	62,766	69,541	73,358	
1.Finansal	4,636	5,060	8,278	15,238	16,754	20,255	21,264
2.Finansal Olmayan	24,988	25,759	29,446	36,218	46,012	49,286	52,094
Kısa Vadeli	16,424	23,013	32,569	38,247	41,285	43,778	43,322
A.Kamu Sektörü	0	0	0	0	0	0	0
B.TCMB	1,655	2,860	3,287	2,763	2,753	2,774	2,597
1.TCMB Kredileri	15	11	1	1	2	1	1
2.Kredi Mektuplu DTH	1,640	2,849	3,286	2,762	2,751	2,773	2,596
C.Ticari Bankalar	6,344	9,692	14,529	17,740	20,479	20,799	19,828
D.Diğer Sektörler	8,425	10,461	14,753	17,744	18,053	20,205	20,897
Alacaklılara Göre	130,005	144,839	162,231	170,529	185,791	193,267	198,261
Orta-Uzun Vadeli	113,581	121,826	129,662	132,282	144,506	149,489	154,939
A. Resmi Alacaklılar	40,010	42,596	41,013	31,988	30,351	29,041	29,769
1.Hükümet Kuruluşları	9,253	9,426	8,757	7,103	6,909	6,770	6,592
2.Uluslararası Kuruluşlar	30,757	33,170	32,256	24,885	23,442	22,271	23,178
B. Özel Krediörler	73,571	79,230	88,650	100,294	114,155	120,449	125,169
1.Borç	49,976	52,118	58,571	68,733	80,048	86,513	90,165
Ticari Bankalar	28,376	28,619	33,057	42,719	53,211	57,800	60,639
Bankacılık Dışı Finansman Kuruluşları	3,410	3,087	2,920	2,889	2,914	4,003	4,572
Parasal Olmayan Kuruluşlar	4,738	4,478	4,537	6,093	6,268	6,502	6,687
Kıyı Bankaları	1,079	1,606	2,900	4,324	4,840	5,165	5,239
Özel Yatırım ve Kalkınma Bankaları	92	88	29	46	49	45	98
Kredi Mektuplu Döviz Tevdiat Hesapları	12,272	14,232	15,119	12,654	12,756	12,989	12,921
Garantisiz Ticari Borçlar	8	9	9	8	9	9	9
2.Tahvil	23,595	27,112	30,079	31,560	34,107	33,935	35,004
Kısa Vadeli	16,424	23,013	32,569	38,247	41,285	43,778	43,322
A.Ticari Banka Kredileri	5,187	8,260	11,882	14,782	16,072	16,744	16,124
B.Özel Kesim Kredileri	11,237	14,753	20,687	23,465	25,213	27,034	27,198

(1) Kamu mevdiat bankaları ile kamu yatırım ve kalkınma bankaları.

(2) Kamu işletmeleri (BİT'ler), düzenleyici idareler ve organizasyonlar.

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, TCMB

Tablo 40: İşgücü Piyasası

	2003				2004				2005				2006		
	I. Çeyrek	II. Çeyrek	III. Çeyrek	IV. Çeyrek	I. Çeyrek	II. Çeyrek	III. Çeyrek	IV. Çeyrek	I. Çeyrek	II. Çeyrek	III. Çeyrek	IV. Çeyrek	I. Çeyrek	II. Çeyrek	III. Çeyrek
Temel Göstergeler															
Türkiye Toplamı															
Nüfus (15 yaş üstü, bin)	48.587	48.799	49.022	49.250	49.482	49.694	49.944	50.189	50.452	50.695	50.938	51.146	51.371	51.561	51.770
İşgücü (bin)	23.088	24.115	24.739	25.206	22.732	24.457	25.205	24.297	23.588	25.015	25.219	24.539	23.400	25.075	25.622
İşgücüne katılma oranı (%)	47.5	49.4	50.5	47.1	45.9	49.2	50.6	48.4	46.8	49.3	49.5	48.0	45.5	48.6	49.5
İstihdam (bin)	20.244	21.696	22.411	20.811	19.902	22.188	22.874	21.870	20.838	22.721	22.838	21.928	20.604	22.860	23.279
İşsizlik (bin)	2.844	2.418	2.328	2.396	2.830	2.269	2.390	2.428	2.750	2.294	2.381	2.611	2.796	2.215	2.343
İşsizlik Oranı (%)	12.3	10.0	9.4	10.3	12.4	9.3	9.5	10.0	11.7	9.2	9.4	10.6	11.9	8.8	9.1
Tarım															
İşgücü (bin)	6.892	8.062	8.584	7.157	6.556	7.884	8.325	7.280	6.321	7.352	7.045	5.990	5.281	6.576	6.906
İstihdam (bin)	6.639	7.731	8.389	6.799	6.411	7.819	8.222	7.200	6.230	7.266	6.990	5.920	5.167	6.488	6.809
İşsizlik (bin)	253	331	195	358	125	65	103	80	91	86	55	70	114	88	97
Tarım Dışı															
İşgücü (bin)	16.196	16.052	16.154	16.050	16.194	16.572	16.939	17.017	17.267	17.663	18.195	18.549	18.119	18.499	18.716
İstihdam (bin)	13.605	13.965	14.022	14.012	13.490	14.368	14.652	14.669	14.608	15.455	15.848	16.008	15.437	16.372	16.470
İşsizlik (bin)	2.591	2.087	2.132	2.038	2.704	2.204	2.287	2.348	2.659	2.208	2.347	2.541	2.682	2.127	2.246
İşsizlik oranı (%)	16.0	13.0	13.2	12.7	16.7	13.3	13.5	13.8	15.4	12.5	12.9	13.7	14.8	11.5	12.0
Toplam İstihdam (bin)															
Tarım	6.639	7.731	8.389	6.799	6.412	7.820	8.222	7.200	6.230	7.266	6.990	5.920	5.167	6.488	6.809
Ücretli ve Yarıücretli	203	442	515	369	300	512	572	505	278	583	704	525	276	569	652
Kendili hesabına ve İşveren	3.245	3.344	3.360	3.008	3.104	3.225	3.200	3.061	3.098	3.167	2.942	2.835	2.774	2.868	2.861
Ücretsiz aile içi işçi	3.191	3.945	4.514	3.422	3.008	4.084	4.450	3.574	2.855	3.515	3.344	2.560	2.116	3.051	3.297
Tarım Dışı	13.605	13.966	14.023	14.012	13.491	14.367	14.652	14.669	14.607	15.454	15.848	16.008	15.437	16.372	16.470
Ücretli ve Yarıücretli	10.094	10.368	10.269	10.395	9.800	10.550	10.772	10.851	10.669	11.339	11.645	11.849	11.427	12.208	12.255
Kendili hesabına ve İşveren	3.054	3.168	3.199	3.118	3.188	3.254	3.305	3.294	3.422	3.587	3.675	3.668	3.541	3.656	3.674
Ücretsiz aile içi işçi	457	429	555	499	502	553	576	524	516	528	528	491	469	508	541
Ekonomik Faaliyet Göre (bin)															
Tarım	6.639	7.731	8.389	6.799	6.412	7.820	8.222	7.201	6.230	7.266	6.990	5.920	5.167	6.488	6.809
Satın	3.769	3.798	3.881	3.836	3.844	3.961	4.035	3.978	4.054	4.165	4.405	4.460	4.209	4.277	4.531
İnşaat	676	1.006	1.107	1.026	725	1.073	1.184	1.120	924	1.252	1.291	1.201	971	1.336	1.382
Hizmetler	9.160	9.162	9.034	9.150	8.924	9.334	9.434	9.571	9.630	10.038	10.152	10.347	10.258	10.759	10.557

Kaynak: TÜİK

